

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Hana Heringová

Elektronické informační zdroje
informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Eva Bratková

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

[Vzor: Vložený list (dvě strany) „Zadání diplomové práce“]

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 19. dubna 2006

.....
podpis diplomantky

Identifikační záznam

HERINGOVÁ, Hana. *Elektronické informační zdroje informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů. [Electronic Information Resources in the Information Department of the Institute of International Relations]*. Praha, 2006. 118 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví, 2006. Vedoucí diplomové práce PhDr. Eva Bratková.

Abstrakt

Práce má za cíl popsat elektronické informační zdroje informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů v Praze a navrhnout pro ně skupinu dalších využitelných elektronických zdrojů.

První část práce identifikuje informační potřeby uživatelů prostřednictvím popisu oboru mezinárodních vztahů a činnosti ústavu. Druhá část práce prezentuje jednotlivé zdroje, jež má oddělení v současnosti k dispozici, s ohledem na jejich podstatné vlastnosti a jejich hlavní přínos pro uživatele služeb oddělení. Poslední část zpracovává obdobným způsobem elektronické zdroje volně dostupné v prostředí internetu, navržené jako doplněk stávajících zdrojů.

Klíčová slova

elektronické informační zdroje, mezinárodní vztahy/mezinárodní politika, Ústav mezinárodních vztahů

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	10
PŘEDMLUVA	12
1 ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ, JEHO INFORMAČNÍ SLUŽBY A POTŘEBY	13
1.1 MEZINÁRODNÍ VZTAHY JAKO VĚDECKÝ OBOR.....	13
1.1.1 Úvod.....	13
1.1.2 Vznik oboru	13
1.1.3 Základní definice obsahu oboru.....	14
1.1.4 Hlavní podobory studia mezinárodních vztahů	15
1.1.5 Závěr	19
1.2 ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ	20
1.2.1 Úvod	20
1.2.2 Základní informace o Ústavu mezinárodních vztahů.....	20
1.2.3 Historie Ústavu mezinárodních vztahů.....	20
1.2.4 Statut Ústavu mezinárodních vztahů.....	21
1.2.5 Výzkumný záměr Ústavu mezinárodních vztahů	22
1.2.6 Hlavní činnosti Ústavu mezinárodních vztahů	23
1.2.7 Organizační struktura Ústavu mezinárodních vztahů	24
1.2.8 Aktuální výzkum Ústavu mezinárodních vztahů.....	29
1.2.9 Závěr	30
1.3 INFORMAČNÍ ODDĚLENÍ ÚSTAVU MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ.....	30
1.3.1 Úvod	30
1.3.2 Základní údaje	31
1.3.3 Informační fond knihovny Ústavu mezinárodních vztahů.....	31
1.3.4 Služby knihovny.....	33
1.3.5 Služby dokumentačního oddělení.....	33
1.3.6 Externí spolupráce informačního oddělení.....	34
1.3.7 Závěr	36
1.4 SHRNUÍ.....	36

2 STÁVAJÍCÍ ELEKTRONICKÉ ZDROJE INFORMAČNÍHO ODDĚLENÍ

ÚMV.....	37
2.1 POLYTEMATICKÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE	38
2.1.1 <i>ProQuest 5000 International</i>	38
2.1.2 <i>Databáze EBSCO</i>	42
2.1.3 <i>Digitální knihovna střední a východní Evropy</i>	45
2.2 OBOROVÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	46
2.2.1 <i>Databáze „Columbia International Affairs Online“</i>	46
2.2.2 <i>Databázová síť EINIRAS</i>	49
2.2.3 <i>Databáze „World Affairs Online“</i>	53
2.2.4 <i>Elektronické verze časopisů a Elektronická knihovna časopisů</i>	54
2.3 SPECIALIZOVANÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE	56
2.3.1 <i>Infobanka České tiskové kanceláře</i>	56
2.3.2 <i>Databáze WelcomEurope</i>	58
2.3.3 <i>Portál Síť mezinárodních vztahů a bezpečnosti</i>	62
2.3.4 <i>Faktografické databáze Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru</i>	66
2.3.5 <i>Databáze FIRST</i>	70
2.3.6 <i>Informační server Mezinárodní krizové skupiny</i>	72
2.4 ZÁVĚR	74
3 NÁVRH DALŠÍCH ELEKTRONICKÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ PRO INFORMAČNÍ ODDĚLENÍ ÚMV	74
3.1 ÚVOD.....	74
3.1.1 <i>Východiska výběru zdrojů</i>	74
3.2 TEORIE MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ, MEZINÁRODNÍ PRÁVO A ORGANIZACE	76
3.2.1 <i>Projekt „Závazky a ustanovení aliančních smluv“</i>	76
3.2.2 <i>Systém mezinárodního práva EISIL</i>	79
3.2.3 <i>Weblog „Political Theory Daily Review“</i>	80
3.3 BEZPEČNOSTNÍ A STRATEGICKÁ STUDIA, VÝZKUM MÍRU A KONFLIKTŮ	82
3.3.1 <i>Tematické portály Projektu obranných alternativ</i>	82
3.3.2 <i>Uppsalská databáze konfliktů</i>	86
3.4 REGIONÁLNÍ STUDIA.....	88
3.4.1 <i>Virtuální knihovna MenaLib</i>	88

3.4.2	<i>Informační zdroje Národní kanceláře pro výzkum Asie</i>	91
3.5	MEZINÁRODNÍ POLITICKÁ EKONOMIE A ROZVOJOVÁ STUDIA	93
3.5.1	<i>Portál ELDIS</i>	93
3.5.2	<i>Informační zdroje Globální rozvojové sítě</i>	96
3.6	DIPLOMACIE	100
3.6.1	<i>Diplomacy Monitor</i>	100
3.7	POLYTEMATICKÉ A SPECIALIZOVANÉ OBOROVÉ ZDROJE	102
3.7.1	<i>Portál ViFaPol</i>	102
3.7.2	<i>Faktografická databáze Menšiny v ohrožení</i>	105
3.8	ZÁVĚR	106
	SHRNUTÍ	107
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	110

Seznam zkratek

AERC	Africké ekonomické výzkumné konsorcium
ASIL	Americká společnost pro mezinárodní právo
ATOP	Projekt „Závazky a ustanovení aliančních smluv“
BLDS	Britská knihovna rozvojových studií
CADIST	Centrum pro akvizici a šíření vědeckých a technických informací
CEEOL	Digitální knihovna střední a východní Evropy
CERGE-EI	Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium – Národohospodářský institut
CIAO	Columbia International Affairs Online
CIDOB	Výzkumné, vzdělávací, dokumentační a informační centrum pro mezinárodní vztahy a rozvoj v Barceloně
ČR	Česká republika
ČSFR	Česko-slovenská federativní republika
ČTK	Česká tisková kancelář
EADN	Východoasijská rozvojová síť
EDN	Databázová síť EINIRAS
EERC	Ekonomické vzdělávací a výzkumné konsorcium
EINIRAS	Evropská informační síť pro oblast mezinárodních vztahů a regionálních studií
EISIL	Elektronický informační systém mezinárodního práva
ELDIS	Elektronický systém informací o rozvoji a životním prostředí
ERF	Fórum pro ekonomický výzkum
EU	Evropská unie
EZB	Elektronická knihovna časopisů
FIRST	Fakta o mezinárodních vztazích a bezpečnostních trendech
GDN	Globální rozvojová síť
ICG	mezinárodní krizová skupina
ISN	Síť mezinárodních vztahů a bezpečnosti
ISO	Mezinárodní organizace pro standardizaci
JBIC	Japonská banka pro mezinárodní spolupráci

KVK	Virtuální katalog knihovny Univerzity v Karlsruhe
LACEA	Latinskoamerická a karibská ekonomická asociace
LASE	vyhledávání v omezeném prostoru internetu
MAR	Menshiny v ohrožení
MMVS	mezinárodní meziknihovní výpůjční služby
MVS	meziknihovní výpůjční služby
NAICS	Severoamerický průmyslový klasifikační systém
NATO	Organizace Severoatlantické smlouvy
NBR	Národní kancelář pro výzkum Asie
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODN	Rozvojová síť Oceánie
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PDA	Projekt obranných alternativ
PRIME	Partnerství pro řízení a výměnu informací v reálném čase
SANEI	Jihoasijská síť ekonomických výzkumných ústavů
SIPRI	Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru
TraCCC	Centrum pro nadnárodní zločinnost a korupci
UCD	Uppsalská databáze konfliktů
UCDP	Uppsalský program dat o konfliktech
USA	Spojené státy americké
ÚMV	Ústav mezinárodních vztahů
ViFaPol	Odborná virtuální knihovna politické vědy
WAO	World Affairs Online

Předmluva

Tématem této diplomové práce jsou elektronické informační zdroje využitelné v rámci činnosti informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. Východiskem práce bude popis oboru mezinárodních vztahů a konkrétních aktivit ústavu. Čtenář bude dále seznámen s elektronickými zdroji, které oddělení ke svým činnostem již používá, a představen mu bude výběr dalších vhodných zdrojů.

Důvodem výběru tohoto tématu byla osobní zkušenost diplomantky s rešeršními prací v informačním oddělení ústavu, kde je v současnosti zaměstnána, a z ní vycházející zájem zmapovat přesně obsah stávající zdrojů oddělení a další možnosti při vyhledávání.

Ke zpracování tématu byly prostudována interní dokumentace Ústavu mezinárodních vztahů a materiály týkající se popisovaných elektronických zdrojů. Dále byla provedena rešerše s cílem vyhledat v prostředí internetu další relevantní informační zdroje – prohledány byly mj. seznamy zdrojů na webovských sídlech knihoven univerzit, na webových prezentacích výzkumných a jiných institucí, internetové portály a adresáře apod.

Práce je rozdělena do tří hlavních částí. V první budou čtenáři představeny mezinárodní vztahy jako vědecký obor a Ústav mezinárodních vztahů včetně jeho informačního oddělení. Ve druhé budou jednotlivě popsány současné informační zdroje včetně základního zhodnocení jejich přínosu pro uživatele. V poslední části pak bude představen výběr dalších zdrojů.

Rozsah práce je celkem 118 stran. Použité informační zdroje byly citovány podle norem ISO 690 a ISO 690-2 způsobem harvardského systému nebo-li pomocí prvního údaje a data vydání dokumentu.

Na závěr bych chtěla velmi poděkovat za ochotu, podporu, cenné rady, připomínky a konzultace svým kolegyním, zejména PhDr. Ivaně Litošové, Evě Husákové a DiS. Janě Poslové a vedoucí diplomové práce, PhDr. Evě Bratkové.

1 Ústav mezinárodních vztahů, jeho informační služby a potřeby

V první kapitole práce se budu snažit podat čtenáři základní vhled do problematiky obsahu mezinárodních vztahů coby vědecké disciplíny, popsat Ústav mezinárodních vztahů (dále také ÚMV), jeho funkce a výzkumnou činnost a nakonec funkce a činnosti jeho informačního oddělení. Tento úvod má sloužit k základnímu představení Ústavu mezinárodních vztahů – výchozího bodu celé práce, informačního oddělení ústavu – pro nás klíčové součásti a k závěrečné analýze informačních potřeb ústavu na základě získaných poznatků.

1.1 Mezinárodní vztahy jako vědecký obor

1.1.1 Úvod

V této části práce se pokusím nastínit obor mezinárodních vztahů po jeho obsahové stránce. Čtenáři by měla poskytnout základní přehled o tom, čím se obor mezinárodních vztahů zabývá, kam se jako vědecká disciplína řadí, s jakými tématy souvisí a do jaké míry jsou informační potřeby odborníků v tomto oboru komplexní.

1.1.2 Vznik oboru

Obor mezinárodních vztahů tak, jak ho chápeme dnes, je některými vědci považován za jednu z nejmladších sociálních věd. Tento pojem v dnešním slova smyslu poprvé použil anglický filozof, ekonom a právník Jeremy Bentham až v 80. letech 18. století. Jako speciální podobor politologie neboli politické vědy se mezinárodní vztahy vydělily až v průběhu 20. století, a to zejména v souvislosti s obecnou demokratizací politiky států, která přestala být výhradní doménou jejich nejvyšších představitelů a stala se předmětem zájmu širších vrstev obyvatelstva. Dodnes však trvají diskuze, zda-li opravdu

Ize mezinárodní vztahy považovat za samostatnou disciplínu sociálních věd anebo zda-li je neoddělitelnou součástí politologie [WAIŠOVÁ, 2004, s. 378].

1.1.3 Základní definice obsahu oboru

Elektronická online verze encyklopedie Britannica definuje obor mezinárodních vztahů jako „studia vzájemných vztahů mezi státy, mezinárodními organizacemi a určitými subnárodními entitami (např. administrativou, politickými stranami a zájmovými skupinami). Souvisí s velkým počtem dalších akademických disciplín včetně politologie, geografie, historie, ekonomie, s právem, sociologií, psychologií a filosofií“ [Encyclopaedia, 2006].

Autoři Pearson a Rochester ve své vysokoškolské učebnici *Mezinárodní vztahy: Globální stav v 21. století (International Relations: The Global Condition in the Twenty-First Century)* [PEARSON, 1998, s. 15] poukazují na to, že mezinárodní vztahy lze velmi těžko definovat, a to zejména kvůli širší spektra faktorů, které do nich zasahují a které musíme brát při jejich studiu v potaz. Základními jednotkami jsou národní státy, ale vedle nich musíme brát v úvahu i jejich ostatní, nestátní aktéry (viz. definice encyklopedie Britannica výše a dále např. nadnárodní korporace, nadnárodní finanční organizace, náboženské organizace, všechny druhy sociálních a politických hnutí, drogové kartely atd.). Dalším faktem znesnadňujícím definici mezinárodních vztahů je, že ačkoliv většina definic hovoří výhradně o „vnější“, „zahraniční“ či „mezinárodní“ politice států, vnější rozhodnutí států jsou pevně spjata s rozhodnutími ohledně jejich vnitřních záležitostí, a proto musíme při studiu brát na vědomí i domácí politické faktory. V neposlední řadě autoři zdůrazňují, že mezinárodní vztahy sice jako vědní obor tradičně spadají pod politologii jako jeden z jejích podoborů, ale naprosto jasně v sobě zahrnují nejen politická, ale i ekonomická a další východiska a musíme je tedy vždy vnímat jako obor vysoce interdisciplinární. Na základě těchto úvah nakonec uvádějí poněkud širší definici oboru: mezinárodní vztahy jsou podle nich „studium všech lidských interakcí probíhajících přes hranice národních států a všech faktorů ovlivňujících tyto interakce“.

1.1.4 Hlavní podobory studia mezinárodních vztahů

Následující přehled čtenáře seznámí s hlavními uznávanými podobory mezinárodních vztahů tak, jak je vybrala Šárka Waisová ve svém příspěvku do publikace *Úvod do studia politické vědy* [WAIŠOVÁ, 2004, s. 378-403].

Prvním významným a dá se říci, že i nejstarším podoborem mezinárodních vztahů, je **studium mezinárodních organizací**. Hlavním předmětem zájmu tohoto podoboru byly původně nadnárodní organizace, které se jako první pokoušely o jakousi centralizovanou „světovou vládu“ v jinak vysoce decentralizovaných a složitých rozhodovacích systémech mezinárodních vztahů [PEARSON, 1998, s. 17], Společnost národů a později pak Organizace spojených národů, jejich funkce a organizační hierarchie. V průběhu času se tento zájem přesunul k výzkumu organizací vzniklých na základě úspěšné regionální (většinou ekonomické nebo bezpečnostní) integrace jako bylo např. evropské Společenství uhlí a oceli, Organizace amerických států, Organizace Severoatlantické smlouvy - NATO, Organizace jihovýchodoasijského paktu, Organizace africké jednoty apod. Zhruba v 70. letech došlo k dalšímu posunu, tentokrát směrem k výzkumu zahrnujícímu i hlavní nestátní a nadnárodní organizace a korporace. V současné době se studia mezinárodních organizací zabývají tématy spjatými s fenoménem globalizace a s ním související propojeností celosvětového systému mezinárodních vztahů a všech jeho aktérů [WAIŠOVÁ, 2004, s. 386-387].

Dalším významným podoborem mezinárodních vztahů jsou **bezpečnostní studia**. Ta se vyvinula z vojenské vědy, která zkoumala otázky války, jejího vedení, válečné strategie a techniky či ve zkratce jak dosáhnout v konfliktu vítězství. Vojenská věda se časem rozšířila na tzv. strategická studia. Ta kromě všech témat vojenské vědy navíc bere v potaz i psychologické faktory využití zbraní k udržení bezpečnosti v mezinárodních vztazích a konfliktech, tzn. přichází s výzkumem jevů jako jsou odstrašení, hrozba, udržení rovnováhy sil, okamžik překvapení apod. Strategická studia se nakonec dále transformovala na dnešní bezpečnostní studia [WAIŠOVÁ, 2004, s. 387-388]. Ta definuje Michael Nicholson ve svém úvodu do studií mezinárodních vztahů *International Relations: A Concise Introduction* (Mezinárodní vztahy : Stručný úvod) jako „studia bezpečnosti lidí proti jakékoliv formě násilí“ [NICHOLSON,

2002, s. 128-129]. Jinak řečeno též studia obrany lidí proti vnějšímu ohrožení, kde vnějším ohrožením Nicholson rozumí nejen ohrožení vojenské, ale také ekonomické, environmentální apod. Násilí dělí na reálné, fyzické a strukturální. Strukturální násilí je na rozdíl od fyzického způsobováno neúmyslně jako vedlejší efekt lidských především nevojenských činností (např. smrt v důsledku chudoby, šíření epidemie viru HIV apod.). I to můžeme dnes chápat jako součást bezpečnostních studií spolu s dalšími, obdobnými jevy, které Š. Waisová označuje jako „bezpečnostní hrozby, které nemůžeme jednoznačně identifikovat s existencí konfliktu“ (např. mezinárodní organizovaný zločin nebo mezinárodní terorismus) [WAISOVÁ, 2004, s. 388].

Třetím podoborem je **teorie mezinárodních vztahů**. Podle Petra Druláka, současného ředitele Ústavu mezinárodních vztahů, teorie mezinárodních vztahů „představuje systematický přístup ke studiu mezinárodních vztahů, tj. mezinárodního systému, mezinárodní politiky, zahraniční politiky atd. který se snaží definovat základní témata a metody studia mezinárodních vztahů“ [DRULÁK, 2003, s. 29]. Základními teoriemi jsou (dle Nicholsona – jeho interpretace je velmi stručná a pro náš účel bohatě stačí) realismus, pluralismus a strukturalismus [NICHOLSON, 2002, s. 90].

Do teorií mezinárodních vztahů, resp. teorií, jež v sobě nějakým způsobem pojímají mimo jiné i mezinárodní vztahy, lze dále počítat například i marxismus, postmodernismus, feministické teorie mezinárodních vztahů, konstruktivismus ad. [NICHOLSON, 2002, s. 114-123]. A zmiňme též behavioralismus, který v 50. a 60. letech výrazně napomohl vzniku metodologie mezinárodních vztahů využitím matematických, statistických a ekonomických metod jako je teorie her či teorie racionální volby [WAISOVÁ, 2004, s. 390].

Čtvrtý podobor mezinárodních vztahů, **mezinárodní politická ekonomie**, v současnosti velmi rychle se rozvíjející disciplína, v sobě spojuje mezinárodní vztahy a mezinárodní ekonomiku. Můžeme ji chápat (spíše než jako samostatný vědecký obor) jako studium vzájemně souvisejících problémů pomocí rozsáhlého souboru analytických metod z různých disciplín. Mezinárodní politická ekonomie je založena na tezi jasné vzájemné závislosti mezi politickými a ekonomickými rozhodnutími vlád a jejich vlivu na vnější i vnitřní prostředí státu. Tato závislost se dostala do popředí zájmu expertů

v oblasti mezinárodních vztahů zejména po rozpadu brettonwoodského měnového systému a ropných šocích v 70. letech minulého století. Mezi dalšími událostmi, jejichž studium vyžadovalo jak politologický, tak ekonomický přístup, můžeme dále uvést například pád komunistických režimů, vzestup nově industrializovaných zemí východní Asie, růst Evropské unie, finanční krize v Mexiku, Rusku a ve východní Asii atp. Mezi hlavní témata mezinárodní politické ekonomie patří: analýza mezinárodního trhu (kvůli jeho vysoké vypovídací hodnotě co se týče politických pnutí mezi státy), mezinárodní finance (politiky směnných kurzů, systémy mezinárodní obchodní směny, nadnárodní pohyb kapitálu, mezinárodní i domácí finanční instituce a související politické struktury), teorie hegemonie (silný a bohatý stát zajišťuje na svůj úkor hodnoty jako stabilní měnu, míru bezpečnosti nutnou k prosperitě, systém volného obchodu atp. a dosahuje tím vlastní prosperity a dominantního postavení mezi státy), vztahy Sever-Jih (vztahy mezi rozvinutými a rozvojovými státy, problematika ekonomického rozvoje, analýza neokolonialismu a imperialismu, teorie závislosti) a globalizace (národní státy již nejsou dostatečně velké, aby samy o sobě ovlivňovaly globální trh, ani příliš malé, aby mohly řešit místní problémy) [VESETH, 2004].

Předposledním podoborem, který bude zpracován, je **výzkum míru** (peace research). Původně byly tato výzkumná aktivita označována častěji pojmy jako „analýza konfliktů“ nebo „řešení konfliktů“ (conflict resolution). Cílem výzkumu míru je pochopit příčiny násilí a válek a zmírnit je nebo je zcela odstranit. Stejně jako ostatní podobory mezinárodních vztahů se vyznačuje vysokou mírou multidisciplinarity a je často chápán jako samostatná disciplína. Svůj základ má v sociálních vědách, ale vztahuje se také k vědám přírodním a humanitním. Vzniku tohoto oboru předcházely mírové aktivity zejména ve 20. a 30. letech minulého století i v dřívější historii, které se zaměřovaly nejen na popis ale i analýzu problematiky. Jako vědecká disciplína se výzkum míru zkonstituoval až v 50. letech 20. století, a to na základě společenského traumatu 2. světové války. Od svého počátku vývoj tohoto oboru velmi citlivě reaguje na historické události (negativní - obě světové války, holocaust, použití jaderné bomby v Hirošimě, studená válka, etnické konflikty apod. – ale i pozitivní – vznik Organizace spojených národů, evropská integrace, konec

studené války atd.). Na základě jejich vlivu můžeme sledovat rozsáhlý vývoj diskutovaných tematik, jejichž šíře sahá od historie vzniku válek, studia mezinárodního práva, odzbrojování či kontroly zbrojení přes výzkum mezinárodních organizací, lidských a kolektivních práv, teorii konfliktů, teorii integrace, studium strukturálního násilí, studium nevládních organizací až po teorii kooperace a kolektivní bezpečnosti, etnické konflikty a jejich prevenci a genderová paradigmatu mírové problematiky. Obor výzkum míru se vyznačuje i vysokou kritičností vůči metodologii sociálních věd a tím i velkou otevřeností k využití nových metod. V jeho rámci se tedy setkáme se statistickými metodami, behaviorálními přístupy (teorií her apod.), případovými studii, komparativními přístupy atd. [WALLENSTEEN, 2001].

Posledním z hlavních podoborů mezinárodních vztahů jsou **rozvojová studia** (development studies). Tento podobor se podle Šárky Waisové „vyznačuje největší interdisciplinarností“ - je „průsečíkem politické vědy, mezinárodních vztahů a jejich podoborů (především mezinárodní politické ekonomie a bezpečnostních studií), politické antropologie a kulturních studií“ [WAISOVÁ, 2004, s. 396]. Rozvojová studia vznikala na konci 60. let minulého století v průběhu diskuse mezi zastánci různých teorií rozvoje. První významnou teorií byla teorie modernizace. Ta striktně rozdělila svět na rozvinuté a rozvojové země a analyzovala jejich rozdíly. Rozvoj spatřovala v ekonomické prosperitě a hlavní roli v něm přisuzovala státu. Po několika desetiletích byla od 70. let postupně nahrazována neoliberální teorií, která považovala jakékoliv zásahy států do ekonomiky za škodlivé a východisko pro rozvoj spatřovala v působení volného trhu bez státních regulací. K ní se dále jako opozice vůči teorii modernizace přidala třetí základní teorie závislosti, která se soustředila na kritiku bezohledného kapitalismu rozvinutých zemí, jenž způsobuje chudobu ostatních států. V pozdních 80. letech 20. století se začala prosazovat teorie udržitelného rozvoje, který do rozvojové praxe přináší i ohled na životní prostředí [MATTHEWS, 2005]. V 80. a zejména 90. letech procházela rozvojová studia obdobím stagnace a teoretické roztříštěnosti. Pod vlivem globalizace nakonec došlo ke změně jejich dosavadního paradigmatu, takže ekonomická prosperita již není považována za nutný předpoklad rozvoje a národní státy již nejsou základní jednotkou výzkumu [ROBINSON, 2002].

Přehled hlavních problémů, jejichž řešením se v praxi dnešní rozvojová studia zabývají, můžeme najít například na webovském portálu o rozvojových aktivitách Development Gateway vyvinutým Světovou bankou a spravovaný nadací Development Gateway Foundation [Development, 2006]. Jsou to efektivita rozvoje (efektivita a harmonizace rozvojové pomoci a spolupráce, občanská a vládní angažovanost ad.), lidský rozvoj (rozvoj a kultura, identita, gender, domorodé komunity, různé sociální skupiny ad.), životní prostředí (vliv rozvoje na prostředí, rozvoj měst, hospodaření s vodními zdroji ad.), zdraví a výživa (zajištění bezpečnosti potravin, epidemie HIV/AIDS, rodinné plánování, zajištění péče o matku a dítě ad.), ekonomický rozvoj (podnikatelské prostředí, přímé zahraniční investice, znalostní či informační ekonomika, chudoba, rozvoj a trh), moderní technologie (e-government, informační a komunikační technologie pro rozvoj – digital divide ad.), vzdělání (e-learning, volně přístupné informační zdroje, intelektuální vlastnictví ad.), rekonstrukce konfliktem zasažených oblastí.

Někteří představitelé každé ze zmíněných disciplín chápou tu svou jako samostatný obor, ne jako podobor mezinárodních vztahů. My však musíme brát vzhledem k našemu tématu a uživatelské skupině, které se týká, v úvahu všechny z nich a nejen je.

1.1.5 Závěr

V první ze tří úvodních částí, jež mají pomoci definovat informační potřeby Ústavu mezinárodních vztahů, jsem čtenáři představila mezinárodní vztahy jako vědní disciplínu. Popsala jsem její obsah, a to pomocí rozpracování tematiky jejích jednotlivých podoborů. Čtenář měl tak možnost odhalit multidisciplinaritu oboru mezinárodních vztahů, která mu poslouží k pochopení nároků na informační služby oborových specialistů.

1.2 Ústav mezinárodních vztahů

1.2.1 Úvod

Druhá podkapitola úvodní části této práce by měla čtenáře seznámit s Ústavem mezinárodních vztahů, s jeho funkcemi, základními činnostmi a organizační strukturou. Čtenáři také bude představen výzkumný záměr ústavu. Také tato část má čtenáři sloužit především k doplnění jeho představy o informačních potřebách uživatelů informačního oddělení ústavu.

1.2.2 Základní informace o Ústavu mezinárodních vztahů

Ústav mezinárodních vztahů je nezávislou výzkumnou institucí. Ve své dnešní podobě byl zřízen dne 1. ledna 1993 rozhodnutím ministra zahraničních věcí České republiky. Zabývá se výzkumem mezinárodních vztahů a české zahraniční politiky [Ústav, 2004a]. Spolupracuje s Ministerstvem zahraničních věcí a Ministerstvem obrany ČR a dalšími orgány státní správy, s českými akademickými institucemi, s mnoha zahraničními vládními i nevládními institucemi a mezinárodními organizacemi. V posledních třech letech zaměstnával mezi 55 a 60 zaměstnanci (přepočteno na plné úvazky), z toho okolo 20 výzkumných pracovníků.

Ústav mezinárodních vztahů v současnosti sídlí na adrese Nerudova 3 v Praze 1 (URL webové prezentace je <http://www.iir.cz>).

1.2.3 Historie Ústavu mezinárodních vztahů

Za předchůdce dnešního Ústavu mezinárodních vztahů můžeme pokládat Ústav pro mezinárodní politiku a ekonomii. Ten byl založen v roce 1957 a v období „Pražského jara“ podporoval tehdejší snahy o liberalizaci režimu například organizací návštěv a přednášek významných zahraničních osobností na poli mezinárodních vztahů ze západních demokratických států (Richard Nixon, Henry Kissinger, Zbigniew Brzezinski ad.). V roce 1970 byl původní ústav zrušen a nahrazen Ústavem mezinárodních vztahů. Z původních

zaměstnanců však do něj přešli pouze ti, kteří se v období před rokem 1968 politicky neangažovali.

Po změně režimu v roce 1989 prošel radikálními změnami. Ústav přeorientoval své výzkumné zaměření, rozšířil svou činnost a začal spolupracovat s odborníky žijícími v emigraci či v disentu a s generací mladých vědců, nezatížených komunistickou ideologií [Ústav, 1994]. Dále ústav rozšířil spolupráci s řadou prestižních západních zahraničních institucí, která pokračuje až do současnosti.

V období od roku 1990 můžeme sledovat postupnou orientaci ústavu na témata spojená s mezinárodně-politickou problematikou postkomunistických zemí, na formulaci nového směru zahraniční politiky Česko-slovenské federální republika (později České republiky), na vztahy Česka se Slovenskem a Německem, dále pak na otázky evropské integrace ve vztahu k Česku a problematiku pozice malých států vůči velmocím. Kromě toho se ústav samozřejmě tradičně zabýval tradičními globálními mezinárodními tématy, studiem mezinárodních organizací OSN, NATO a dalších, teorií mezinárodních vztahů a jejím aktuálním vývojem, teorií mezinárodního práva, vztahů České republiky s různými státy světa, její rozvojovou pomocí atd. [Ústav, 1994–2003, 2004c].

V současnosti se ústav zabývá především studiem evropské integrace, bezpečnostními analýzami, rozvojem různých oblastí světa, česko-slovenskými a česko-německými vztahy a dalšími projekty zadávanými ústavu na základě aktuálních potřeb Ministerstvem zahraničních věcí ČR [HOLZER, 2005].

1.2.4 Statut Ústavu mezinárodních vztahů

Statut dnešního ÚMV byl schválen ministrem zahraničních věcí ČR 1. března 2001. Stanovuje, že ústav je příspěvkovou organizací s právní subjektivitou a podléhá Ministerstvu zahraničních věcí ČR. Na žádost a pro potřeby ministerstva ústav také provozuje dvě ze svých organizačních součástí, Diplomickou akademii a Rozvojové středisko. Statutárním orgánem ústavu je jeho ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr zahraničních věcí ČR.

Poradním orgánem ředitele je vědecká rada ústavu, do níž jmenuje ministerstvo jednoho člena.

Na svou činnost dostává ústav coby příspěvková organizace finance ze státního rozpočtu prostřednictvím speciální rozpočtové kapitoly ministerstva zahraničních věcí. Dále může ústav využívat finančních prostředků získaných od grantových agentur a tuzemských i zahraničních organizací typu nadací a dalších institucí [Česko , 2001b].

1.2.5 Výzkumný záměr Ústavu mezinárodních vztahů

Návrh aktuálního výzkumného záměru ÚMV na období 2005 - 2011 byl sepsán v únoru roku 2004 pod názvem *Česká republika v mezinárodní politice* a identifikačním kódem MZV 4854605401. Jako řešitel záměru je uveden tehdejší ředitel ústavu, Jiří Šedivý, PhD. Návrh byl podán k posouzení Ministerstvu zahraničních věcí ČR a po zhodnocení mezirezortní komisí rozhodnutím jeho vědecké rady schválen dne 31. ledna 2005 [Česko , 2005a].

Návrh záměru specifikuje pět klíčových oblastí výzkumu ústavu spolu se souvisejícími konkrétními aktuálními tématy:

Evropská unie / evropská integrace

- evropská integrace
- povstupní začleňování ČR do EU a jeho politické, ekonomické, institucionální a administrativní otázky
- možnosti prosazování zájmů ČR v EU v rozhodovacích procesech
- vypracování scénářů vývoje EU, a to jeho vnitřních i vnějších aspektů
- vztah EU k sousedním státům

mezinárodní bezpečnost

- analýza proměn bezpečnostního prostředí - nové bezpečnostní hrozby a problémy
- mezinárodní role hlavních bezpečnostních institucí (NATO, OBSE, EU, OSN ad.)
- analýza bezpečnostních politik ostatních států
- problematika terorismu a mezinárodního organizovaného zločinu

regionální analýzy

- analýza regionálních dimenzí problémů s přímým vztahem k ČR
- strategické oblasti a jejich studium se zřetelem k aspektu bezpečnosti, terorismu, migrace, demokratizace apod.

mezinárodní rozvoj

- transformace systému české rozvojové pomoci na základě evaluace dosavadního systému
- česká rozvojová pomoc v rámci Evropské unie
- studium a analýza států rozvojového světa a jejich potřeb
- výzkum stabilizace a rekonstrukce společností postižených ozbrojenými konflikty
- politické systémy a možnost jejich demokratizace, ochrana lidských práv a občanských svobod v rozvojových zemích

teoretická reflexe oboru

- aktuální otázky teorie mezinárodních vztahů
- metodologie oboru

Jako hlavní skupiny, na které budou směřovány výstupy výzkumu, návrh uvádí tři následující:

- česká státní správa – výstupy budou sloužit k podpoře rozhodování,
- česká akademická obec – výstupy napomohou dalšímu formování oboru mezinárodních vztahů v České republice,
- mezinárodní akademická obec – ústav podporuje uplatnění získaných vědeckých poznatků na mezinárodní úrovni a tím představení stavu oboru v České republice a celé střední Evropě na mezinárodní scéně [Ústav, 2004b]

1.2.6 Hlavní činnosti Ústavu mezinárodních vztahů

Následuje přehled základních činností ÚMV, tak, jak ho stanovuje jeho statut [Česko, 2001b]:

- **výzkumná činnost**

Výsledky výzkumu jsou primárně určeny k bezplatnému využití ministerstvem zahraničních věcí a dalšími orgány státní správy či státními institucemi. Část činnosti probíhá v podobě grantových projektů. Obsah výzkumné činnosti bude dále rozpracován v následujícím textu.

- **ediční činnost**

Jejím prostřednictvím šíří ústav výsledky svého výzkumu. Vydává periodickou i neperiodickou literaturu z oboru mezinárodních vztahů a dalších souvisejících oborů. Také jeho činnost bude blíže popsána v dalších částech kapitoly.

- **osvětová a konferenční činnost**

V jejím rámci ÚMV „zpřístupňuje knižní a časopisecký fond své knihovny, organizuje vědecké konference, semináře, kulaté stoly apod. a pořádá přednášky“ [Česko, 2001b].

- **vzdělávací činnost**

Vzdělávací činnost ústavu je určena zejména zaměstnancům Ministerstva zahraničních věcí ČR. Tato činnost probíhá ve své většině prostřednictvím Diplomatické akademie, jenž je organizační součástí ústavu a její podrobnější popis čtenář opět nalezne v další části textu. Další vzdělávací aktivitou ústavu je pořádání stáží mladých českých i zahraničních odborníků anebo studentů, kterým ústav poskytuje v rámci stáže pracovní a informační zázemí a umožňuje jim účastnit se na své výzkumné činnosti.

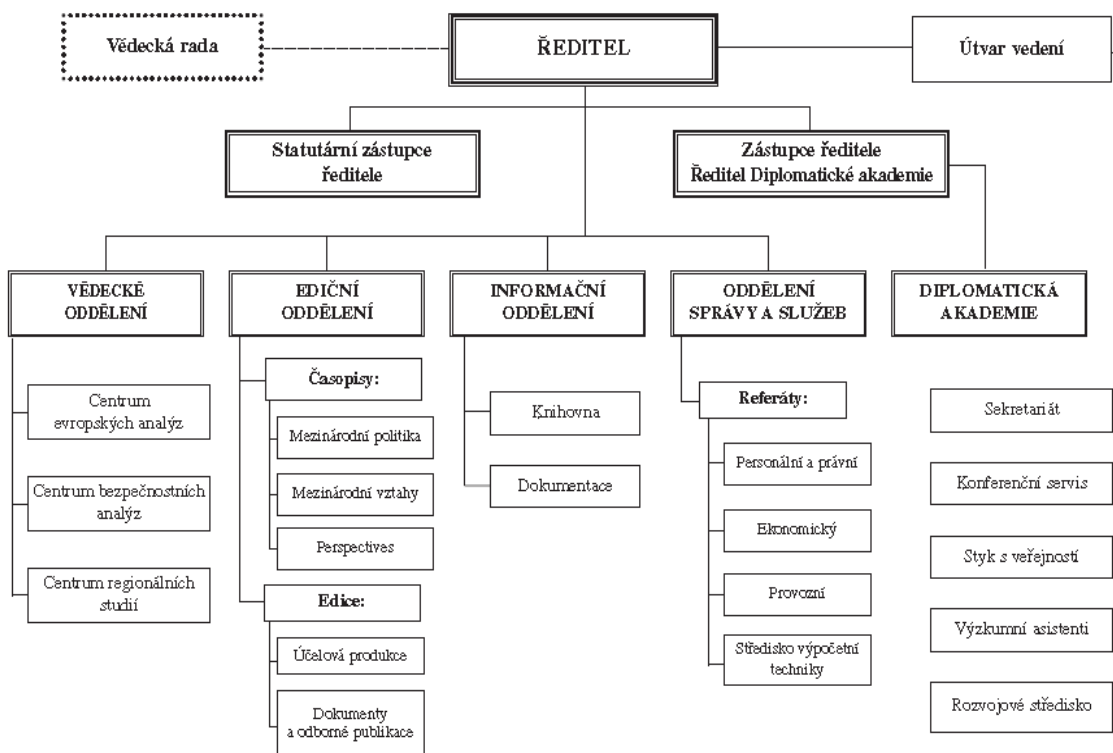
- **poradenská a konzultační činnost**

1.2.7 Organizační struktura Ústavu mezinárodních vztahů

Následující schéma ze Zprávy o činnosti ústavu za rok 2004 [Ústav, 2005b] na obrázku 1 prezentuje organizační strukturu ústavu.

Popišme si nyní činnost jednotlivých oddělení, která jsou pro nás důležitá k pochopení informačních potřeb výzkumných pracovníků ústavu coby hlavních uživatelů informačních služeb nabízených informačním oddělením.

Obrázek 1 – Organizační struktura Ústavu mezinárodních vztahů

Vědecké oddělení je rozděleno do tří součástí - Centra evropských analýz, Centra bezpečnostních analýz a Centra regionálních studií. V současnosti zaměstnává 25 výzkumných pracovníků, z nichž většina zároveň působí jako přednášející v českých a mezinárodních akademických institucích či jako externí odborníci v různých organizacích působících v oblasti mezinárodních vztahů (Český červený kříž, Člověk v tísni ad.). Pracovníci jednotlivých výzkumných center pracují individuálně či v týmu na konkrétních jednorázových a dlouhodobých projektech na mezinárodní, národní, regionální či institucionální úrovni. Výsledky své výzkumné činnosti přispívá ústav k formulaci dlouhodobých cílů české zahraniční politiky.

Centrum evropských analýz bylo vytvořeno v roce 1999. Zaměřuje se na studium problematiky evropské integrace a začleňování České republiky do Evropské unie. Jejich výzkumné projekty se týkají zejména institucionálního vývoje a strategie integračního procesu EU, evropské politiky malých států, ekonomického sblížení zemí střední a východní Evropy v rámci EU, obchodní

a měnové politiky EU, politiky životního prostředí EU a spolupráce v rámci EU v oblasti spravedlnosti a vnitra.

Centrum bezpečnostních analýz (vzniklo též v roce 1999) studuje veškeré otázky související s teorií i praxí bezpečnosti a s bezpečnostní a obrannou politikou na úrovni České republiky, mezinárodních organizací jako EU, NATO, OBSE a dalších, jichž je ČR členem, i v širším kontextu celého světa. Hlavními tématy výzkumu centra jsou: vývoj evropského bezpečnostního systému, především pak vztahů mezi NATO, EU a OBSE, budování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky v rámci EU a její budoucnost v kontextu probíhající reformy EU a NATO, rozšiřování a vnitřní reforma NATO, budování Evropské bezpečnostní a obranné politiky a její budoucnost v kontextu chystaných reforem EU, budoucnost transatlantických vztahů, mezinárodní zločin a další nevojenské dimenze bezpečnosti, širší souvislost reformy českých ozbrojených sil včetně akviziční problematiky, mírové operace, a to včetně komplexních misí, které zahrnují zvládání krizí, postkonfliktní stabilizaci a rozvoj, vztahy mezi médií a státním sektorem v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky a terorismus. Centrum významně spolupracuje kromě Ministerstva zahraničních věcí i s Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra a ozbrojenými silami České republiky, s Ústavem strategických studií Vojenské akademie v Brně a dalšími institucemi.

Centrum regionálních analýz založené v roce 2004 pokračuje svou činností v ústavní tradici regionálních studií. Snaží se přispět k definici postavení České republiky ve světě, a to zejména metodou komparace ČR s cizími zeměmi, jejich kulturou, politikou, ekonomickou situací apod. Výzkumní pracovníci centra se konkrétně zabývají oblastmi Blízkého východu, severní a subsaharské Afriky, jihovýchodní Asie, Balkánem, Ruskem, Čínou a v neposlední řadě Slovenskou republikou. Jejich práce se ovšem neomezuje pouze na tato teritoria a často spolupracují s externími odborníky.

Výsledky svého výzkumné činnosti vědecké oddělení publikuje prostřednictvím tří odborných bulletinů *Evropská témata*, *Bezpečnostní témata* a *Regio*. Tato periodika jsou distribuována do obou komor Parlamentu ČR, orgánům státní správy a akademickým a odborným pracovištím. Centrum evropských analýz dále publikuje od roku 2004 stručné analýzy k aktuálním

problémům *Policy Papers*. Plné texty těchto dokumentů jsou dostupné v knihovně ústavu a jejich poslední čísla též na jeho webových stránkách [Ústav, 2004a].

Další významnou organizační součástí Ústavu mezinárodních vztahů je **Rozvojové středisko**. Vzniklo v roce 2001 v návaznosti na aktivity probíhající na půdě ústavu v souvislosti s Rozvojovým programem Organizace spojených národů (United Nations Development Programme), respektive jeho projektem „Posílení národních kapacit pro mezinárodní rozvojovou spolupráci“. Středisko bylo zřízeno Ministerstvem zahraničí ČR jako jeho podpůrné odborné pracoviště. Zabývá se především přípravou koncepcí české zahraniční rozvojové pomoci, koordinačními a kontaktními aktivitami při přípravě, realizaci a evaluaci jednotlivých rozvojových projektů. Věnuje se analýze vztahů ČR s rozvojovými zeměmi, vztahům Sever-Jih a dalšími otázkami globálních problémů [Rozvojové středisko, 2004]. Podle výzkumného záměru ústavu má středisko za úkol analyzovat regionální dimenze těchto problémů, jež jsou v přímém vztahu s Českou republikou. Zabývá se tedy například migrací s důrazem na migrační trendy zasahující ČR, regionálními specifiky obchodní politiky s ohledem na zájmy ČR, autoritativními režimy, možnostmi demokratizace a sankční politikou a dalšími tématy. [Ústav, 2004b].

Hlavní náplní **edičního oddělení** je publikace tří kmenových periodických publikací ústavu: *Mezinárodní politika* (ISSN 0543-7962), *Mezinárodní vztahy* (ISSN 0323-1844) a *Perspectives* (ISSN 1210-762X).

Měsíčník *Mezinárodní politika* je jediným českým časopisem zabývajícím se mezinárodními vztahy určeným pro širší veřejnost. Tematicky se zaměřuje na aktuální témata globální politiky a ekonomiky a pravidelně jako svou přílohu uveřejňuje dokumenty Evropské unie.

Časopis *Mezinárodní vztahy*, který vychází jednou za čtvrt roku, je v České republice nejvýznamnějším teoretickým periodikem v oblasti mezinárodních vztahů a jejich podoborů. Jeho třemi stěžejními tématy jsou Evropská unie a související témata, bezpečnostní otázky a teorie mezinárodních vztahů. Je jediným časopisem uveřejňujícím hloubkové studie aktuálních problematik ve formě statí, konzultací a diskuzí. Dále v časopise

čtenář najde recenze či recenzní eseje a průběžné anotace týkající se nových významných oborových publikací.

Perspektivy: střeoevropská revue pro mezinárodní vztahy (Perspectives: The Central European Review of International Affairs) jsou, jak napovídá jejich název, periodikem určeným odborné veřejnosti uvnitř ale zejména vně České republiky. Vycházejí dvakrát ročně v angličtině. Obsahují původní články i překlady článků z ostatních dvou periodik ústavu. Časopis *Perspektivy* má zvláštní význam jako publikace často využívaná k získávání dokumentů pro informační oddělení ústavu výměnou a jako periodikum reprezentující dění v oboru v ČR a jeho české odborníky.

Kromě zajišťování publikace zmíněných tří periodik se ediční oddělení stará o vydávání dalších dokumentů ústavu. Ty můžeme rozdělit na publikace – výstupy výzkumů, publikace pravidelně vydávané zejména pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR a další účelové tisky ústavu. Výsledky výzkumu jsou kromě periodik publikovány prostřednictvím edice *Policy Papers* a *Studijní sešity* a samostatnými monografiemi. Mezi publikace pro MZV ČR patří pravidelně vydávané *Zprávy o zahraniční politice ČR* a ostatní tisky týkající se jednotlivých otázek zahraniční politiky a jejích strategií. Důležitou edicí ústavu jsou ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR vydávané *Dokumenty československé zahraniční politiky* za různá historická období [Ústav, 2005b, 2004b; Holzer, 2005].

Diplomatická akademie vznikla v říjnu 1997. Jejím prostřednictvím probíhá většina vzdělávacích aktivit ústavu, jež poskytuje zaměstnancům Ministerstva zahraničních věcí ČR. Věnuje se zejména vzdělávání nových zaměstnanců zahraničních diplomatických služeb (základní, vyšší a individuální diplomatické přípravě) a ekonomických diplomatů, odborné přípravě pracovníků MZV ČR a dalších orgánů státní správy ve věcech týkajících se začlenění České republiky do Evropské unie a ostatním typům školení (ve výpočetní technice, kurzy diplomatického protokolu a etikety pro Česká centra v zahraničí apod.). Kromě toho se podílí také na mezinárodních vzdělávacích aktivitách jako například na diplomatických kurzech pro zahraniční diplomaty [Ústav, 2005b].

Informačnímu oddělení bude věnována pozornost samostatně v následujícím oddílu této práce.

1.2.8 Aktuální výzkum Ústavu mezinárodních vztahů

K jednoduché základní ilustraci možných informačních potřeb ÚMV uveďme na závěr, že v roce 2005 byl podle Centrální evidence projektů výzkumu a vývoje vládní Rady pro výzkum a vývoj [Česko, 2006] Ústav mezinárodních vztahů nositelem následujících výzkumných projektů:

- Působení mezinárodních islámských organizací na Balkánu (řešitel: Mgr. Filip Tesař)
- Politická kultura palestinské společnosti - současnost a perspektivy vývoje (řešitel: PhDr. Jaroslav Bureš)
- Koncept preemptivní sebeobrany v kontextu boje proti terorismu po 11. září 2001 (řešitel: Mgr. Radek Khol)
- Integrace balkánských států do EU a zájmy ČR (řešitel: Mgr. Filip Tesař)
- Dokumenty československé zahraniční politiky – III (řešitel: PhDr. Jan Němeček DrSc.)
- Důsledky existence Evropské obranné agentury pro oblast vojenských kapacit v rámci EU s důrazem na ČR (řešitel: Mgr. Radek Khol)
- Dopady migrací v rámci území bývalé Jugoslávie (řešitel: Mgr. Filip Tesař)
- Možnosti regionální spolupráce na Blízkém Východě (řešitel: PhDr. Jaroslav Bureš)

Poskytovatelem všech těchto projektů je Ministerstvo zahraničních věcí ČR, hlavní zadavatel výzkumné činnosti ústavu. Kromě toho byl v ústavu řešen i projekt „Vyhodnocování bezpečnostní hrozby a rizik na počátku 21.století“ (řešitel: PhDr. Jan Eichler, CSc.), jehož poskytovatelem byla Grantová agentura ČR.

Na rok 2006 byly ÚMV zadány ministerstvem následujících výzkumné projekty:

- Modifikace německé zahraniční politiky po zářijových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy (řešitel: JUDr. Vladimír Handl, CSc.)
- Zpracování českých pramenů k moderním dějinám Kambodže s důrazem na období Rudých Khmerů (řešitel: PhDr. Miroslav Nožina)
- Twinningové projekty – analýza zkušeností „starých“ členských států EU a zhodnocení přínosu twinningu pro Českou republiku (řešitelka: Mgr. Lucie Konigová) [Česko, 2005b]

Kromě zmíněných výzkumných projektů se odborní pracovníci ústavu účastní jako spoluřešitelé výzkumných projektů dalších institucí, jako řešitelé, spoluřešitelé a národní koordinátoři mezinárodních projektů a podílejí se na běžných, dlouhodobých činnostech ústavu.

1.2.9 Závěr

V druhé kapitole úvodní části práce byl čtenáři představen Ústav mezinárodních vztahů. Čtenář se seznámil s jeho hlavními funkcemi, organizační strukturou, statutem, výzkumným záměrem a dalšími fakty. Po tom, co byl v předchozí kapitole uveden do problematiky oboru mezinárodních vztahů, poznal čtenář, na jaká témata či podobory se ústav konkrétně zaměřuje a proč. Kromě toho mu byl nastíněn i význam ústavu a cíle a způsoby jeho vědecké práce.

1.3 Informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů

1.3.1 Úvod

Ve třetí, závěrečné kapitole úvodní části práce představím čtenáři informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů coby součást, jež zajišťuje uspokojování informačních potřeb jeho pracovníků. Popíšu činnosti, kterými se zabývá, a služby, které na jejich základě poskytuje svým uživatelům.

1.3.2 Základní údaje

Informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů plní v organizační struktuře dvě základní funkce. Za prvé poskytuje informační zázemí výzkumu prováděného jeho vědeckými pracovníky, za druhé se podílí na osvětové a vzdělávací činnosti ústavu tím, že zpřístupňuje své fondy odborné i širší veřejnosti. Kromě toho plní v rámci ústavu i další funkce, jež budou popsány vzápětí.

Pod oddělení spadá knihovna a dokumentační oddělení ústavu. Obě části v současnosti zaměstnávají 9 pracovníků, z toho 3 na částečný úvazek.

Donedávna sloužilo informační oddělení pouze zaměstnancům ústavu (včetně zaměstnanců a posluchačů Diplomatické akademie) a zaměstnancům Ministerstva zahraničních věcí ČR. Knihovna byla kromě toho zpřístupněna odborné veřejnosti, zejména vysokoškolským učitelům a studentům politologie a mezinárodních vztahů, externím členům redakčních rad ústavu a pracovníkům ostatních vědeckých ústavů. Od prosince 2005 je knihovna oddělení přihlášena do Evidence knihoven Ministerstva kultury ČR jako knihovna poskytující služby veřejnosti a oddělení se tedy připravuje na očekávaný nárůst počtu uživatelských požadavků. Knihovna je podle knihovního zákona č. 257/2001 Sb. hlášena jako základní knihovna se specializovaným fondem [Česko, 2001a].

1.3.3 Informační fond knihovny Ústavu mezinárodních vztahů

Knihovní fond informačního oddělení má plnit funkci hlavního informačního zdroje pro vědeckou práci uživatelů služeb oddělení. Na národní úrovni České republiky je fondem unikátním, a to svým zaměřením na specifickou tematiku mezinárodních vztahů, jeho odbornou úroveň a v neposlední řadě i díky jedinečnosti kontaktů na knihovny obdobných domácích i zahraničních institucí, od nichž knihovna výměnou získává velkou část svých dokumentů. Více než 90% fondu tvoří cizojazyčné dokumenty.

Knížní fond obsahuje přes 70 tisíc svazků monografií, sborníků, ročenek, materiálů z konferencí, výzkumných a analytických studií výzkumných

ústavů a mezinárodních organizací. Přes 15 tisíc dokumentů je zkatologizováno v online katalogu Clavius, přístupném veřejně na webových stránkách ústavu a ve verzi rozšířené o záznamy článků i na ústavním intranetu.

Fond dále obsahuje více než 500 titulů **novin a časopisů**. Většinu – zhruba 70% z nich knihovna získává výměnou za ústavní periodika *Mezinárodní politika*, *Mezinárodní vztahy* a *Perspektivy* (Perspectives), zbytek pak koupí, darem a kolem 1% tvoří přírůstky z produkce ústavu [Ústav, 2005a].

Dokumentační fond shromažďuje novinové a časopisecké články, dokumenty a drobné tisky na dlouhodobě sledovaná témata: česká zahraniční politika, mezinárodní bezpečnost, mezinárodní konflikty, mezinárodní organizace (především EU, NATO a OSN), mezinárodní ekonomika, problematika vybraných států a oblastí (jednotlivých zemí Evropy - zejména Německa, států střední a východní Evropy, Balkánu a Ruska, dále pak USA a Blízkého a Středního východu), globální problematika, terorismus, problematika menšin, migrace, lidských práv a životního prostředí) a k tématům grantů zpracovávaných výzkumnými pracovníky ústavu. V online katalogu je jako výsledek dokumentační práce zpřístupněno více než 14,5 tisíce záznamů článků z periodik.

Kromě tradičních tištěných dokumentů obsahuje fond knihovny také multimediální dokumenty na CD-ROM, předplacené elektronické verze 20 časopisů a přístup do několika elektronických polytematických zdrojů: databázových agregátorů *ProQuest 5000 International* a *EBSCO*, do databází *Columbia International Affairs Online* a knihovny elektronických časopisů *Elektronische Zeitschriftenbibliothek*. O těchto elektronických informačních zdrojích a jejich přínosu pro uživatele z oblasti mezinárodních vztahů coby hlavním tématu této práce bude podrobně pojednáno v dalších částech práce. Pro potřeby dokumentace mají pracovníci oddělení, potažmo všichni zaměstnanci ústavu přístup i do *Infobanky* České tiskové kanceláře a databáze *WelcomEurope*.

1.3.4 Služby knihovny

Knihovna informačního oddělení ústavu podle svého knihovního řádu poskytuje svým uživatelům (uživatelé knihovny se fyzická či právnická osoba stává po vydání průkazu čtenáře) následující služby:

- výpůjční služby – dokumenty z fondu jsou půjčovány zaměstnancům ústavu absenčně a externím uživatelům prezenčně
- meziknihovní a mezinárodní meziknihovní výpůjční služby
- samoobslužně kopírovací služby
- informační poradenské služby – informace o katalozích, fondech a službách knihovny, bibliograficko-informační služby a lokačně-informační služby
- rešeršní služby
- přístup na internet – uživatelé mají ve studovně k dispozici 4 osobní počítače
- přístup k elektronickým informačním zdrojům
- propagační služby – vydávání letáků s informacemi o knihovně, propagace nových přírůstků fondu mimo jiné pomocí pravidelných výstavek přírůstků ve studovně, tvorba webových stránek knihovny apod. [Ústav, 2005c]

Vystavení průkazu čtenáře, reprografické služby, speciální služby dodávání dokumentů, služby MVS a MMVS a rešeršní služby jsou pro externí uživatele knihovny zpoplatněny, pro interní uživatele je knihovna provádí zdarma [Ústav, 2005c, s. 15].

Pro zvýšení komfortu navíc na počítačích přístupných všem uživatelům ve studovně knihovna uveřejňuje v rámci svých nově připravovaných webových stránek seznamy oborových periodik s informacemi o jejich dostupnosti v knihovně a online (prostřednictvím předplaceného přístupu, jako součást placených databází a volně dostupných elektronických verzí) a seznamy odkazů na relevantní webové stránky například zahraničních ústavů zabývajících se mezinárodními vztahy [Ústav, 2005a].

1.3.5 Služby dokumentačního oddělení

Oddělení dokumentace plní následující funkce:

- shromažďování, katalogizace a indexace dokumentačních materiálů ke sledovaným tématům, zmíněným v části 1.3.3

- vytváření bibliografických a faktografických rešerší
- vedení bibliografie publikací ÚMV
- vedení bibliografie vědeckých pracovníků ÚMV
- vedení přehledu o citacích děl vědeckých pracovníků ÚMV
- zapisování výsledků grantových výzkumných úkolů pracovníků ÚMV do databází Rady pro výzkum a vývoj ČR: Centrální evidence výzkumných záměrů financovaných ze státního rozpočtu ČR (CEZ) a Registru informací o výsledcích státem podporovaného výzkumu a vývoje (RIV)
- vytváření anotací ke knižním přírůstkům knihovny a k některým článkům publikovaným v časopisech ústavu
- vytváření chronologií (aktuálně *Česko-německé vztahy* - od r. 1990 a *Vnitropolitický vývoj Německa* - od r. 1989)
- vytváření přehledu nových přírůstků, seznamů duplikátů, seznamů odpisů a pravidelných zpráv o publikacích ústavu pro ministerstvo zahraničních věcí a další spolupracující instituce
- správa dokumentů dostupných na intranetu ústavu – jde o výsledky jmenovaných činností oddělení (seznamy informací o přístupu k periodikům, bibliografie, chronologie atd.) a dále elektronické dokumenty získané v rámci spolupráce s dalšími českými institucemi
- práce na vytváření české verze Euro-Tezauru, který vzniká v rámci mezinárodní evropské spolupráce oddělení (tuzemská i mezinárodní spolupráce informačního oddělení bude popsána v následující části práce)
- doplňování báze dat s informacemi o institucích se zaměřením na mezinárodní vztahy

[Ústav, 1995 – 2003, 2004a, c, 2005a, b]

1.3.6 Externí spolupráce informačního oddělení

Informační oddělení ÚMV spolupracuje s velkým množstvím převážně zahraničních institucí v rámci vzájemné výměny dokumentů, z níž pochází podstatná část (v roce 2004 například až polovina) přírůstků knihovního fondu. To je umožněno vlastní publikační činností ústavu, která je odborně hodnotná a jazykově se neomezuje jen na češtinu (časopis *Perspektivy*, anglická verze *Zpráv o zahraniční politice České republiky* ad.).

Oddělení spolupracuje s Odborem administrativy a zpracování informací Ministerstva zahraničních věcí ČR – zasílá mu informace o přírůstcích, nových publikacích a publikace samotné na určená místa včetně zastupitelských úřadů ČR v zahraničí. Na oplátku získává pro svou potřebu *Bulletin MZV a Informace MZV* odboru obsahující výsledky dokumentační činnosti odboru.

Oddělení spolupracuje s Národní knihovnou v rámci meziknihovních výpůjčních služeb a ve formě přispívání do souborného katalogu CASLIN.

Nejvýznamnější zahraniční spolupráce informačního oddělení ÚMV probíhá a rámci Evropské informační sítě pro oblast mezinárodních vztahů a teritoriálních studií (European Information Network on International Relations and Area Studies; dále také EINIRAS), jejímž je ústav členem.

Jedná se o síť evropských výzkumných institucí, v jejímž rámci je koordinována jejich spolupráce v informační a dokumentační činnosti. Členy sítě jsou mezinárodní organizace Rada Evropy, Institut pro bezpečnostní studia Evropské unie v Paříži a Institut pro výzkum odzbrojování Organizace spojených národů se sídlem v Ženevě a 31 národních institucí z Evropy a Ruska. Dále síť tvoří 9 přidružených členů (jeden z nich je z USA), několik individuálních čestných členů a další instituce. Finančně chod sítě zajišťuje Rada Evropy.

Krátkodobými cíly sítě je podporovat praktickou spolupráci mezi členy zejména ve výměně znalostí a zkušeností, výměně bibliografických dat, v mezinárodní výpůjční službě a ve výměně publikací. Dlouhodobým cílem je propojit informační bibliografické databáze členů v jednu virtuální volně přístupnou online bázi (báze již funguje pod názvem Databázová síť EINIRAS – EINIRAS Database Network; dále také EDN) s jednotným systémem věcných selekčních údajů – Euro-Tezauzem. Síť má čtyři pracovní skupiny – první z nich koordinuje vznik Euro-Tezauru, druhá se zabývá otázkami funkčního virtuálního propojení členů sítě a jejich databází a standardy elektronického publikování v rámci EINIRAS, třetí řeší problematiku sdílené katalogizace (opět v rámci sítě) a čtvrtá skupina financování.

Online katalog knihovny ÚMV je jako jedna z jejích osmi součástí integrovány do báze EDN. Informační oddělení ÚMV – jediný člen EINIRAS za

Českou republiku – zpracovává českou verzi polytematického Euro-Tezauru (vzniká v 11 jazykových mutacích primárně k využití Radou Evropy, informačními službami sítě EINIRAS a na komerční bázi také v dalších organizacích) [EINIRAS, 2003].

Bázi EDN s dalšími bázemi institucí spadajících pod síť EINIRAS se budu zabývat ve druhé části práce jako volně dostupnými elektronickými zdroji užívanými v ÚMV.

1.3.7 Závěr

Ve třetí kapitole úvodní části práce byl čtenář seznámen s informačním oddělením Ústavu mezinárodních vztahů. Bylo popsáno jeho fungování, obsah jeho informačního fondu a informační služby, které oddělení poskytuje svým uživatelům prostřednictvím knihovny a dokumentační činnosti. Zmíněny byly také nejdůležitější spolupráce oddělení. Touto částí tedy byla popsána role a způsoby práce oddělení v rámci ústavu, což poslední část analýzy oboru a instituce ÚMV nutně k identifikaci informačních potřeb a tím k uzavření první části práce.

1.4 Shrnutí

Úvodní část práce měla tři hlavní cíle. Prvním z nich představit Ústav mezinárodních vztahů a jeho informační oddělení – instituci a její oddělení, v jejichž rámci řeší tato práce své zadání.

Druhým cílem práce bylo nastínit čtenáři potřeby uživatelů jejich informačních služeb. Za tímto účelem byl čtenář proveden na různých místech první části práce následujícími kroky k identifikaci uživatelských informačních potřeb popsaných mimo jiné v příspěvku předneseném na 62. generální konferenci organizace IFLA v roce 1996 *Metodologie identifikace informačních potřeb uživatelů* (A Methodology for the Identification of Information Needs of Users) [DEVADASON, 1996]:

- popsala jsem hlavní předmět zájmu studované instituce včetně definice jeho hlavních a okrajových zájmových oblastí, popisu historického vývoje oboru a popisu jeho podoborů
- popsala jsem studovanou instituci a institucionální a organizační rámec, ve kterém funguje
- popsala jsem prostředí, ve kterém pracují primární uživatelé služeb poskytovaných informačním oddělením – historii a zázemí instituce, její vlastní organizační strukturu, specifické zaměření jejích organizačních jednotek, druhy a výstupy její činnosti, aktuálně probíhající pracovní projekty atd.
- podala jsem popis uživatelů informačních služeb ústavu – čtenář zná jejich zaměstnání a hlavní pracovní náplň, dokumenty a hlavní informační prameny, jež ke své práci používají, dokáže odhadnout jejich vzdělanostní a profesionální zázemí atd.

V těchto bodech první část práce splnila svůj účel a můžeme tedy pokračovat částí druhou - analýzou stávajících elektronických zdrojů užívaných v informačním oddělení pro uspokojování informačních potřeb jeho uživatelů.

2 Stávající elektronické zdroje informačního oddělení ÚMV

Ve druhé části této práce se budu zabývat elektronickými zdroji, jež jsou momentálně využívány k uspokojení informačních potřeb uživatelů služeb informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů. Půjde tedy o zdroje, které jsou přístupné všem jeho uživatelům i o zdroje, k nimž má přístup primárně pouze dokumentační oddělení, eventuálně další zaměstnanci ústavu. Každý zdroj bude představen ve stejné struktuře (úvodní informace, popis obsahu zdroje a krátké zhodnocení přínosu zdroje pro informační oddělení a jeho uživatele). Popis bude ve shodě se zadáním práce zaměřen na podstatné

vlastnosti zdrojů, jež pomohou demonstrovat užitečnost zdroje k účelům výzkumu v oblasti mezinárodních vztahů.

2.1 Polytematické elektronické zdroje

2.1.1 ProQuest 5000 International

Proquest 5000 International je polytematická kolekce databází firmy ProQuest Information & Learning přístupná skrze jedno vyhledávací prostředí. Přístup do ProQuest 5000 International české výzkumné instituce (včetně ÚMV) získaly v rámci národní konsorciální licence v letech 2000 až 2003. Tato licence byla výsledkem projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR „LI - Informační zdroje pro vědu a výzkum“. Na něj později pro léta 2004 až 2008 navazoval program „1N – Informační infrastruktura výzkumu“, který však již multilicenci na tento zdroj nepodpořil a přístup je dále zajištěn v rámci nového konsorcia 31 institucí (namísto původních zhruba 400) bez podpory státu [PARÁKOVÁ, 2002; ProQuest, 2005]. V Ústavu mezinárodních vztahů jde o nejdražší předplácený elektronický zdroj (roční předplatné je zhruba 123.000 Kč).

OBSAH ZDROJE:

Bibliografické databáze ProQuest 5000 International zpřístupňují záznamy ze zhruba 9,4 tisíce titulů převážně periodik, ale také knih, různých typů zpráv, zpravodajství apod. Z toho jsou dokumenty z více než 4,6 tisíce titulů přístupné v plných textech (s maximální retrospektivou k roku 1992). Časově zdroj pokrývá vybrané dokumenty zhruba od první poloviny 70. let, některé dokumenty jsou ovšem indexovány s retrospektivou až do roku 1923 (databáze ABI/Inform). Valná většina bibliografických záznamů obsahuje abstrakta. Ve vyhledávacím prostředí můžeme kromě mnoha dalších možností k hledání využít rejstříky titulů publikací, témat, společností či organizací, osob, geografických oblastí, kódy Severoamerického průmyslového klasifikačního

systému (North American Industry Classification System; NAICS) a další klasifikační kódy v databázích z oblasti ekonomiky a obchodu [ProQuest 5000, 2006; ProQuest, 2003b].

ProQuest poskytuje uživateli (v konfiguraci nastavené v ÚMV) přístup do 16 různě tematicky zaměřených databází prostřednictvím jednoho vícejazyčného rozhraní. Podle obsahu můžeme tyto databáze rozdělit do pěti skupin:

- polytematické databáze:

- Academic Research Library
- Reference
- U.S. National Newspaper Abstracts

- databáze pokrývající humanitní a společenské vědy:

- ProQuest Career and Technical Education
- ProQuest Education Journals
- ProQuest Religion
- ProQuest Social Science Journals

- databáze zaměřené na ekonomiku a obchod:

- ABI/Inform Global / Archive I / Trade & Industry
- Accounting & Tax Database
- Banking Information Source
- ProQuest Asian Business
- ProQuest European Business

- medicínské a farmaceutické databáze:

- Pharmaceuticals News Index
- ProQuest Research Library (s modulem Health Library)
- ProQuest Medical Library

- databáze pokrývající přírodní vědy, výpočetní techniku a telekomunikace:

- ProQuest Computing
- ProQuest Science Journals
- ProQuest Telecommunications

Představme si hlouběji zdroje, jež mohou být díky svému tematickému zaměření využity pro potřeby informačního oddělení ÚMV.

Academic Research Library

Academic Research Library je polytematická bibliografická databáze vytvářená primárně pro akademické knihovny pokrývající tematicky v rámci patnácti speciálních obsahově vymezených skupin mimo jiné sociální a humanitní vědy, mezinárodní vztahy, vojenství a obranu, multikulturní problematiku, právo, historii ad. Zdroj zpracovává články z více než 3 tisíců titulů periodik (články z více než 1 900 titulů v plném textu).

U.S. National Newspaper Abstracts

Doplňková databáze k Academic Research Library. Výběrově zpřístupňuje plné texty významných periodik New York Times (East Coast Edition) a Wall Street Journal (Eastern Edition) a abstrakta USA Today od roku 1984.

ProQuest Social Science Journals

Tato kolekce uživateli nabízí přístup k záznamům článků ze zhruba 480 titulů periodik z oblasti společenských věd (ze zhruba 260 titulů také plnotextově). Zdroj zahrnuje obory politologie, mezinárodní vztahy, ekonomika, geografie, právo ad. v celosvětovém pokrytí.

ABI/Inform Global

Podle společnosti Albertina Icome Praha je databáze ABI/Inform největší kolekcí se zaměřením na obchod, ekonomiku, finance a další související témata (marketing, public relations, competitive intelligence, bankovníctví, účetnictví atd.). Navíc je do velké míry unikátní a to jednak kvalitou zpracovávaných titulů, jednak zpřístupňováním obsahu periodik, které nenajdeme v žádném jiném zdroji. ABI/Inform Global zpracovává 2700 titulů, z toho články z 2000 včetně plného textu. Každý záznam obsahuje podrobný abstrakt (zhruba 150 slov). Retrospektiva databáze jde k roku 1971 [ProQuest, 2003a].

ABI/Inform Trade & Industry

Tato databáze tematicky doplňující ABI/Inform Global se specializuje na informace z oblasti obchodu a z jednotlivých průmyslových odvětví. Zpracovává

články ze zhruba 1 200 publikací - z toho je více než 1 000 provázáno s plným textem – s retrospektivou k roku 1971. Obsahově pokrývá aktuální informace o významných obchodních společnostech (jejich produkty, výsledky, strategie, vedení apod.) a o dění v různých průmyslových sektorech. To se často odvíjí od dění v příslušných státech, zejména pokud jde o státem a mezinárodně regulovaná odvětví jako doprava, energetika, telekomunikace apod. a v databázi tedy najdeme dokumenty potenciálně užitečné i k našim účelům.

ProQuest Asian Business

Databáze zaměřená na ekonomiku a obchod Asie, Austrálie a celé oblasti Pacifického oceánu obsahují dohromady záznamy ze zhruba 300 titulů (zpravidla periodik, ale i dalších druhů publikací, zpráv, analýz, statistik ad.) většinou propojených s jejich plným textem. Časové pokrytí je od roku 1972. V databázi nalezneme oficiální legislativní i další dokumenty vlád, mezivládních i nevládních organizací, mozkových trustů, výzkumných institucí, a to jak místních, tak celosvětových. Databáze je dále cenným zdrojem „country intelligence“ a informací o místních organizacích a osobnostech.

ProQuest European Business

Zpřístupňuje (většinou včetně propojení na plný text) záznamy ze zhruba 172 titulů (recenzovaných časopisů a dalších periodik, zpráv, analýz, zpravodajských zdrojů atd.) s retrospektivou k roku 1971 týkající se obchodu a ekonomiky Evropy a Ruské federace. Obsahové překrytí s ABI/Inform Global je pouze minimální [ProQuest, 2003a; ProQuest, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Výběr databází ProQuest 5000 představuje vhodný základ pro vyhledávání dokumentů. Je to obsáhlý zdroj s dlouhou zachycenou retrospektivou. Lze v něm jednoduše vyhledávat, vyhledávací prostředí poskytuje uživateli mnoho zjednodušujících možností (doporučení vhodných klíčových slov, snadná navigace, možnost další práce s vybranými dokumenty, různá jazyková prostředí apod.). Vyhledané dokumenty jsou často propojené se svým plným textem.

Nejvíce využívané jsou samozřejmě databáze se společensko-vědním zaměřením. V rámci ProQuest 5000 v nich nalezneme žádaná periodika

z oblasti mezinárodních vztahů jako je například *Asian Perspective*, *International Politics*, *Foreign Affairs*, *Current History*, *European Journal of International Relations* ad. Také databáze zaměřené na ekonomiku a obchod poskytují pro nás důležitý rozsáhlý přístup ke konkrétním titulům obsahově relevantních materiálů. Tyto zdroje uživatele obecně informují o celosvětovém aktuálním politickém a společenském dění, poskytují přístup k mnoha oficiálním státním materiálům, obsahují informace o jednotlivých zemích světa typu profilů, statistik, výhledů a analýz, o jednotlivých osobnostech, společnostech a organizacích atd. To vše lze pro výzkum v mezinárodních vztazích velmi dobře využít, stejně jako zpravodajské zdroje ProQuest.

Při vyhledávání je třeba mít na paměti převládající orientaci databází na americké zdroje.

2.1.2 Databáze EBSCO

Databázový systém typu agregátoru firmy EBSCO Publishing byl v letech 2000-2003 zpřístupňován v českých knihovnách prostřednictvím projektu eIFL Direct (Elektronické Informace knihovnám - Electronic Information for Libraries) společnosti Open Society Fund schváleného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR v rámci programu „LI – Informační zdroje pro vědu a výzkum“. Na léta 2004 až 2008 bylo státní financování přístupu do systému opět schváleno v programu 1N „Databáze EBSCO – zdroj vědeckých informací pro humanitní a společenské obory“. Informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů díky tomu databáze EBSCO dále zpřístupňuje a využívá zdarma [eIFL Direct, 2004; Multilicence, 2006].

OBSAH ZDROJE:

V rámci systému jsou pod jednotným vyhledávacím rozhraním EBSCOhost přístupné bibliografické databáze zaměřené mimo jiné na společenské a humanitní vědy a zpravodajství. Záznamy jsou opatřeny selekčními údaji (hesly odborného obchodního tezauru a číselnými kódy NAICS ad.) a většina i abstrakty. V záznamech dále najdeme autorské afiliace

a emailové adresy autorů a u některých titulů i prohledavatelné citační odkazy (od roku 1998). Zdroj umožňuje uživateli pracovat s rejstříky titulů, autorů, typů dokumentu, všech typů selekčních údajů, geografických termínů, autorských klíčových slov (ty jsou uvedena jen u některých záznamů) a autorských afiliací.

Představme si jednotlivé obsahově relevantní zdroje:

Academic Search Premier

Tato polytematická bibliografická databáze je vytvářena speciálně pro akademické instituce. Jde o největší z přístupných zdrojů - zpracovává články ze zhruba 8 tisíc titulů periodik, z toho je okolo 6,9 tisíc odborných recenzovaných časopisů. U článků ze 4,5 tisíce titulů je uživateli k dispozici i odkaz na plný text. Retrospektiva jde u vybraných titulů až k roku 1965. Databáze v současnosti obsahuje 212 titulů z oblasti mezinárodních vztahů (a další z historie a politologie) včetně titulů jako *European Foreign Affairs Review*, *European Journal of Development Research*, *International Affairs*, *International Security*, *Middle East Policy* apod.

Business Source Premier

Databáze tematicky pokrývající obchod a ekonomii a témata s nimi spojená jako je finančníctví, mezinárodní obchod, účetnictví, marketing, řízení, manažerské informační systémy atd. Stejně jako Academic Source Premier je vytvářena hlavně pro potřeby obchodních vysokých škol. Zpřístupňuje záznamy článků ze zhruba 9 700 periodik, u 8 750 periodik doprovázených jejich plným textem. Retrospektiva zdroje je opět maximálně k roku 1965.

Kromě periodik Business Source Premier nabízí uživatelům i přístup k plným textům monografií, průzkumů trhu, průzkumů odvětví, případových studií, ekonomických „country reports“, profilů obchodních společností a jejich SWOT analýz. Databázi lze prohledávat jak v prostředí EBSCOhost, tak i ve speciálním zjednodušeném rozhraní „Business Search Interface“ pro ekonomické databáze, které uživatele navede přímo k vyhledávání konkrétních společností, analýz obchodních odvětví, jednotlivých osobností ad.

Regional Business News

Databáze zpřístupňující regionální, zejména obchodní zpravodajství USA s denní aktualizací. Zpracovává 67 zdrojů (časopisů, novin, agenturních zdrojů),

z toho články z 51 titulů jsou propojeny s plným textem. Retrospektiva zdroje jde až k roku 1984.

Newspaper Source

Zdroj zpřístupňuje záznamy s odkazy na plné texty 237 regionálních amerických novinových titulů, 26 mezinárodních novin, 19 agenturních zpravodajství a přepisy 35 novinových a rozhlasových zpravodajství s maximální retrospektivou k roku 1995.

MasterFILE Premier

Tato polytematická databáze je vytvářena primárně pro veřejné knihovny a tedy zaměřená spíše všeobecně. Kromě článků z novin a časopisů obsahuje také plné texty referenčních příruček, biografií, primárních informačních zdrojů a speciální databázi „Image“ s obrazovými dokumenty typu fotografií a map. Maximální retrospektiva zdroje jde k roku 1975.

V březnu 2006 integrovalo EBSCO do svých databází nový způsob vizuálního vyhledávání – Visual Search. Jde o vyhledávání ve velmi jednoduchém intuitivním prostředí, ve kterém se na základě zadaných selekčních údajů uživateli zobrazí výsledky dotazu v grafické formě, jež sdružuje dokumenty do kruhů podobně jako množiny a podmnožiny tak, aby uživateli na první pohled ozřejmila jejich tematické souvislosti. Uživatel se pak může velmi jednoduše ve výsledcích pohybovat i zpřesňovat svůj dotaz (časové omezení se například dá regulovat pomocí linky, po které uživatel myší potahuje limit do požadované pozice). Pokud si uživatel vybere dokument, zobrazí se mu jeho záznam v pravé polovině obrazovky počítače. Vizuální vyhledávací prostředí je ovládáno softwarovým vyhledávacím a klastrovacím systémem Grokker společnosti Groxis Incorporated na bázi programovacího jazyka Java [EBSCO Publishing, 2006; eIFL Direct, 2004; Grokker, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

U systému databází EBSCO se dá hovořit o stejných výhodách pro uživatele jako u ProQuest 5000 International. K vyhledávání lze využít nejlépe polytematické Academic Research Database, MasterFILE Premier, databázi zachycující zpravodajství a ekonomickou a obchodní Business Source Premier – můžeme zde opět využít přesah oblasti mezinárodních vztahů do mnoha oborů.

V databázích lze jednoduše vyhledávat – ještě lépe s novým vizuálním vyhledáváním (otázkou však je, kolik uživatelů jej objeví a bude využívat). Zajímavou přidanou hodnotou jsou afiliace a emailové adresy autorů obsažené v záznamech a možnost v nich také vyhledávat.

K nesporným výhodám patří také to, že přístup k databázi je díky státnímu financování doposud poskytován zdarma.

2.1.3 Digitální knihovna střední a východní Evropy

Digitální knihovna střední a východní Evropy (Central and Eastern European Online Library; dále CEEOL) je výtvozem německé společnosti Questa.soft, jež vznikla na základě iniciativy Východo-západního kulturního a studijního centra Palais-Jalta se sídlem ve Frankfurtu. Má za cíl zpřístupnit plné texty článků z periodik či kapitol z knih týkající se různých humanitních a společensko-vědních témat střední a východní Evropy a přispět tak k výměně informací mezi východní a západní Evropou. Jde o placený zdroj. Platba se provádí ve formě depozitu dopředu a uživatel platí za konkrétní stažené dokumenty, dokud částku nevyčerpá. Systém registruje, které dokumenty byly uživatelem již staženy a poskytuje k nim přístup i opakovaně.

Ústav mezinárodních vztahů do knihovny přispívá dvěma ze svých časopisů *Mezinárodní politika* a *Perpektivy* (Perspectives).

OBSAH ZDROJE:

Zdroj obsahuje digitalizované dokumenty ve formátu PDF, jež jsou vydávané v tištěné podobě a mohou být hůře dostupné jinde než v zemi vydání. Zpřístupněny jsou články z více než 220 humanitně- a sociálněvědných periodik a kapitoly ze 120 digitalizovaných knih, jež pocházejí ze zemí střední a východní Evropy (včetně Turecka, Ruska a zemí bývalého Sovětského svazu) ale i odjinud (ze západní Evropy, Japonska, USA ad.) ve 27 různých jazycích. Jednotkami popisu jsou jak jednotlivé tituly časopisů a knih, tak jednotlivé články a kapitoly z nich. Jejich záznamy obsahují základní bibliografické údaje, popisy periodik, abstrakty a klíčová slova článků a shrnutí obsahu knih.

Uživatel může v dokumentech vyhledávat pomocí rejstříků jmen autorů, témat, země vydání a u knih také podle vydavatele a jazyka, v němž jsou publikovány. Při pokročilém vyhledávání může uživatel zadávat jméno a příjmení autora pomocí doplňkových rejstříků, které usnadňují práci s diakritikou slovanských jazyků. Dále zde existuje možnost zobrazení klíčových slov v kontextu, v němž se v systému nacházejí.

Součástí CEEOL je také databáze hypertextových odkazů na online zdroje buď ze zemí střední a východní Evropy anebo z ostatních evropských zemí, jež se touto oblastí zabývají. Každý odkaz je opatřen krátkou anotací [Central, 2004].

PŘÍNOS ZDROJE:

Digitální knihovna střední a východní Evropy je cenným zdrojem dokumentů i odkazů na instituce či další zdroje informací z oblastí politologie, historie, ekonomie a dalších souvisejících věd evropských zemí na východ od České republiky. Má jednoduché a přehledné vyhledávací prostředí. Vzhledem k obsaženým abstraktům článků a shrnutím knih může být využita také jako čistě bibliografický zdroj.

2.2 Oborové elektronické zdroje

2.2.1 Databáze „Columbia International Affairs Online“

Databáze „Columbia International Affairs Online“ (CIAO) je americkou databází produkovanou na základě spolupráce knihoven Kolumbijské univerzity a nakladatelství Columbia University Press. Tato spolupráce je dotována grantem nadace A. W. Mellona a spočívá zejména v práci dozorčí či redakční rady, jež schvaluje zařazení konkrétních materiálů do databáze. Tento odborný dohled oborových expertů nejen z Kolumbijské univerzity zajišťuje vysokou kvalitu a relevanci databáze coby zdroje vhodného do akademického prostředí jako podklad k vysokoškolskému studiu mezinárodních vztahů.

OBSAH ZDROJE:

CIAO zpřístupňuje plné texty různých druhů dokumentů s retrospektivou od roku 1991. Většinou jde o výstupy výzkumné činnosti akademických institucí, nadací, vládních i nevládních příspěvkových organizací a dalších typů odborných center a sdružení. Do databáze celkem přispívá více než 700 organizací.

Obsah je rozdělen na několik celků, v nichž lze vyhledávat buď jednotlivě nebo dohromady:

working papers – pracovní, podkladové studie výzkumných institucí zejména ze Spojených států amerických (včetně vládních materiálů)

journals – časopisy, respektive články z tematicky relevantních časopisů (vybraných redakční radou); většinou jsou zpřístupňována pouze abstrakta, plné texty pouze zřídka

books – plné texty knih, zpravidla jde o publikace univerzitních nakladatelství a výzkumných institutů (součástí tohoto oddílu tvoří i dokumenty z Knihovny Václava Havla)

policy briefs and economic indicators – kromě klasických „policy briefs“ (stručných analytických zpráv) zde nalezneme také plné texty krátkých ekonomických analýz či zpráv (např. materiály OECD, vládního statistického úřadu USA atd.)

case studies – tato část obsahuje 29 detailních případových studií od významných akademických pracovníků; každá z nich obsahuje rozsáhlou bibliografii a doplňující materiály k tématu (mapy a další obrazové dokumenty, texty mezinárodních smluv, videa ad.)

„course packs“ – jde o prozatím pouze 10 tematických souborů dokumentů vybraných z CIAO jako podkladové materiály k univerzitním kurzům; stejně jako předchozí část obsahují „course packs“ i mnoho primárních dokumentů; v této části jsou uživatelům k dispozici také originální sylaby konkrétních univerzitních kurzů, publikované jejich vyučujícími, jež mohou sloužit jako ukázky vyučovacích metod v mezinárodních vztazích, stejně jako zdroj obsáhlé bibliografie k tématu

schedule of events – databáze akademických organizovaných akcí v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnostní politiky je provozována ve spolupráci s Centrem pro bezpečnostní studia v Curychu

maps & country information – tato sekce obsahuje profily jednotlivých zemích světa – jejich mapu, základní informace o historii, geografii, společnosti, komunikacích, dopravě, armádě, politické a ekonomické situaci a nadnárodních problémech zpracovaných států; u některých států najdeme také hlubší analýzy vnitřní a mezinárodní politiky státu; údaje o jednotlivých státech lze mezi sebou také porovnávat – uživatel může porovnat až tři státy maximálně ve třech základních statistických údajích anebo získat celosvětový přehled o jednom zvoleném statistickém údaji

Zdroj může uživatel prohledávat v rámci indexů jednotlivých sekcí, indexů titulů, autorů a témat v jednotlivých sekcích anebo plnotextově [CIAO, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů má databázi CIAO předplacenou jako jediná instituce v České republice. Tato exkluzivita je pro knihovnu sama o sobě předností. Dalšími výhodami databáze CIAO je zejména kvalita obsažených materiálů a fakt, že jde o materiály jinak relativně těžko dostupné. U velká částí dokumentů je zpřístupněn plný text a celá databáze je koncipována jako srozumitelný zdroj určený primárně pro studium mezinárodních vztahů na akademické úrovni. Jako výhodu lze také hodnotit nízké náklady na předplacení přístupu do databáze (zhruba 6 500 Kč za rok) a jednoduchý způsob vyhledávání (podle typu hledaného dokumentu, zobrazování záznamů při plnotextovém vyhledávání může být trochu matoucí). Určitou nevýhodou zdroje může být jeho jasné zaměření na americkou zahraniční politiku, potažmo na americké pojetí mezinárodních vztahů, tzn. jisté omezení jeho využití. Na druhou stranu ale kvalita a hloubka informací z této oblasti může být i jasným přínosem.

2.2.2 Databázová síť EINIRAS

Databázová síť EINIRAS (EINIRAS Database Network; dále EDN) je jedním z významných výsledků činnosti Evropské informační sítě pro oblast mezinárodních vztahů a regionálních studií (EINIRAS), jejímž členem je také Ústav mezinárodních vztahů.

OBSAH ZDROJE:

Databáze EDN zpřístupňuje bibliografické informace o odborných oborových člancích a integruje v sobě 6 dílčích databází (respektive jejich článkových částí) jednotlivých členů sítě EINIRAS. V budoucnosti se předpokládá začlenění dalších zdrojů.

Následující tabulka obsahuje názvy přispěvatelů do databáze a informaci o počtu jejich záznamů v EDN k 15. únoru 2006:

databáze World Affairs Online (německé Sdružení pro oborové informace Mezinárodní vztahy a regionální studia)	210 804
databáze CERES (Rada Evropy)	30 287
Finský institut mezinárodních záležitostí	47 274
Národní nadace politických věd - Institut politických studií v Paříži	17 715
Královský institut pro mezinárodní záležitosti - dnes pod názvem Chatham House	17 404
Výzkumné, vzdělávací, dokumentační a informační centrum pro mezinárodní vztahy a rozvoj v Barceloně	11 989
Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru	4 967
Ústav mezinárodních vztahů	2 762

[EINIRAS Database Network, 2006]

Představme si postupně jednotlivé databáze:

Databáze „World Affairs Online“ (dále WAO) tvoří jednoznačně největší součást EDN, ačkoliv je z ní zpřístupněna pouze její článková část s retrospektivou od roku 1990 (obdobně jako u ostatních zdrojů). O WAO bude podrobně pojednáno v dalším textu samostatně.

Bibliografická databáze CERES (Vyhledávací systém Rady Evropy - Council of Europe REtrieval System) vznikla jako souborný knihovní katalog knihoven Rady Evropy. Rada Evropy vznikla v roce 1949 a v průběhu její existence v jejím rámci fungovalo mnoho informačních a dokumentačních center včetně několika knihoven. Dnes je chod souborného katalogu informačních institucí Rady zajišťován systémem Webcat. Věcná indexace probíhá stále na základě CERES tezauru. V bázi EDN najdeme dokumenty z CERES už od roku 1968, významnější množství záznamů však až od roku 1990 [Handbook, 1996; Council, 2004].

EDN dále obsahuje článkovou část katalogu knihovny Finského institutu pro mezinárodní záležitosti. Tento nezávislý výzkumný institut (podporovaný ovšem ve svých aktivitách finským ministerstvem školství a spolupracující s veřejnou správou) se tematicky zaměřuje hlavně na finskou zahraniční politiku, na společnou zahraniční, obrannou a bezpečnostní politiku Evropské unie, „severskou dimenzi“ EU a bezpečnostní situaci pobaltského regionu, na Rusko a jeho vztahy s EU a na vztahy EU s Afrikou, dále se pak zabývá transatlantickými vztahy, otázkami terorismu, společenským vývojem v Číně a demokratizací na Blízkém a Středním východě. Zaměření na tuto tematiku je patrné i v databázi institutu [Finnish , 2006].

Další součástí je katalog knihovny francouzské Národní nadace politických věd - Institutu politických studií v Paříži (celek tradičně označovaný jako „Sciences Po“). Tato knihovna slouží potřebám výzkumných pracovníků působících v rámci nadace a studentů vysokoškolských programů politologického institutu. Je přidruženou knihovnou francouzské národní knihovny, plní funkci depozitní knihovny Organizace spojených národů a je jednou z národních Center pro akvizici a šíření vědeckých a technických informací (Centre d'Acquisition et Diffusion de l'Information Scientifique et Technique; CADIST) pro obor politologie. Výzkum v oblasti mezinárodních vztahů se soustřeďuje na otázky míru, bezpečnosti a obrany, mezinárodní finance, trvale udržitelný rozvoj a geografické oblasti Blízkého a Středního východu, oblasti Středozemního moře a zemí organizace Mercosur (Argentina, Brazílie, Paraguay a Uruguay) [Sciences Po, 2001].

Anglický Královský institut pro mezinárodní záležitosti, který v roce 2004 změnil svůj název na Chatham House (podle názvu svého londýnského sídla), je další institucí, jež v EDN zpřístupňuje část svého knihovního katalogu. Chatham House je nezávislou vědeckou institucí, jejímiž členy jsou fyzické i právnické osoby a jež je financována převážně z nevládních zdrojů. Knihovna Chatham House vznikla již v roce 1920 a dnes obsahuje jednu z nejucelenějších kolekcí v oblasti mezinárodních vztahů ve Spojeném království. V EDN jsou zveřejňovány záznamy článků ze zhruba tří set periodik knihovny od roku 1990. Výzkum Chatham House se dělí do několika programů týkajících se specifických geografických oblastí - Afriky, Asie, Evropy, Ameriky (severní, střední a jižní), Blízkého a Středního východu, Ruska a Eurasie – a témat mezinárodní ekonomiky, mezinárodního práva, mezinárodní bezpečnosti a trvale udržitelného rozvoje (program „Energie, životní prostředí a rozvoj“ je nejrozsáhlejším programem Chatham House) [Chatham House, 2006].

Výzkumné, vzdělávací, dokumentační a informační centrum pro mezinárodní vztahy a rozvoj v Barceloně (Centro de investigación, docencia, documentación y divulgación de Relaciones Internacionales y Desarrollo; CIDOB) – předposlední ze zahraničních přispěvatelů do EDN – bylo založeno jako nezisková organizace, později nadace, která se roce 1997 přetransformovala v univerzitní institut pro mezinárodní vztahy a rozvoj. Dnes centrum poskytuje magisterské a doktorské vzdělání v oboru mezinárodních vztahů a rozvojových studií, organizuje specializované odborné semináře a plní další funkce zmíněné ve svém názvu. Svou činnost provozuje pod hlavičkou nadace Fundació CIDOB, pod záštitou španělského ministerstva zahraničních vztahů a obrany a několika barcelonských univerzit. Na výzkumu centra se podílejí vědci, politici, zástupci nevládních organizací, obchodníci a další a v jeho rámci se dlouhodobě zaměřují na analýzu španělské zahraniční politiky a vztahů, na analýzu Evropské unie a jejích vztahů vůči strategickým geografickým oblastem, dále pak na oblast latinské Ameriky, Asie a Středomoří, na otázky evropské bezpečnosti a obrany, migrace v rámci EU, rozvojové spolupráce a multikulturality. V EDN zpřístupňuje část článků ze zhruba pěti set

aktivních a dalších asi osmi set periodik fondu své Mezinárodní knihovny v Barceloně [Fundació CIDOB, 2006].

Posledním přispěvatelem do databáze EDN je Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru (Stockholm International Peace Research Institute; SIPRI). Jde o nezávislou výzkumnou instituci s mezinárodním pracovním týmem typu nadace založenou v roce 1966 na popud Švédské královské komise, financovanou švédským parlamentem. Výzkum institutu se primárně zabývá otázkami konfliktů, míru, zbrojení, strategickými a bezpečnostními studii. Sestává z několika programů, jež studují ozbrojené konflikty a krizový management s nimi spojený, chemické a biologické zbraně, posilování bezpečnosti a budování důvěry v transatlantických vztazích, prohlubování spolupráce zemí EU ve snižování bezpečnostních hrozeb apod. Několik programů má za cíl dokumentovat, analyzovat a jako jeden z výstupů vytvářet faktografické databáze týkající se světového obchodu se zbraněmi. Jeden z programů spočívá také v tvorbě distribuované databáze o zbrojení Fakta o mezinárodních vztazích a bezpečnostních trendech (Facts on International Relations and Security Trends; FIRST). Všechny tyto faktové databáze budou popsány v následujícím textu. V EDN knihovna SIPRI zpřístupňuje články ze svých periodik (nyní zhruba 220 aktivních) od roku 1990 [Stockholm, 2005].

PŘÍNOS ZDROJE:

Zdroj umožňuje vyhledávat současně v libovolném množství ze 6 obsažených databází, přičemž všechny obsažené zdroje jsou oborové a kvalitní - pocházejí z nejvýznamnějších národních oborových institucí a knihoven. Jde pouze o článkovou databázi, ale je natolik obsáhlá, že v ní uživatel většinou nalezne to, co hledá. Vyhledávání je velice jednoduché, ale báze neposkytuje mnoho možností práce s výsledky (řazení, ukládání apod.). Velkou výhodou je kooperace v rámci sítě EINIRAS mezi jednotlivými institucemi při dodávání dokumentů, které je bezplatné a efektivní. Nevýhodou je naopak nesourodé věcné selekční údaje, kdy každý zdroj zachovává své původní.

2.2.3 Databáze „World Affairs Online“

„World Affairs Online“ (WAO) je německá bibliografická databáze vznikající na základě spolupráce jedenácti výzkumných institutů v oblasti mezinárodních vztahů organizovaných v rámci německé oborové informační sítě Mezinárodní vztahy a regionální studia (Fachinformationsverbund Internationale Beziehungen und Länderkunde). Toto sdružení pracuje pod vedením Nadace pro hospodářství a politiku – Německého institutu pro mezinárodní politiku a bezpečnost a má za úkol pro potřeby federální vlády udržovat a koordinovat tuto národní informační strukturu a zajišťovat poskytování jejích informačních služeb [Fachinformationsverbund, 2005; Stiftung, 2006].

World Affairs Online je přístupná bezplatně v rámci virtuálního katalogu Univerzity v Karlsruhe a jako součást německé virtuální knihovny politické vědy VifaPol (Virtuellen Fachbibliothek Politikwissenschaft) s německými věcnými selekčními termíny. Dále pak komerčně v nabídce společností Dialog Datastar (s indexací v němčině, angličtině a francouzštině) a GBI v Mnichově (s indexací opět pouze v němčině). Článeková část databáze je zpřístupněna bezplatně jako součást databáze EDN se selekčními údaji ve stejných třech jazycích [World Affairs Online, 2006].

Informační síť Mezinárodní vztahy a regionální studia spolu s databází WAO produkuje dvakrát za měsíc také seznamy nových vstupů do databáze, jež můžeme považovat za hodnotnou oborovou bibliografii (tyto seznamy jsou publikovány buď v tištěné podobě za úplatu anebo v elektronické formě zdarma) [Current, 1995].

OBSAH ZDROJE:

Podle tvůrců databáze jde o jednu z nejrozsáhlejších sociálněvědních databází v Evropě. K počátku roku 2006 obsahuje okolo 688 000 záznamů dokumentů včetně šedé literatury s retrospektivou až k roku 1974 (zpravidla však k roku 1980). Obsahuje následující druhy dokumentů: články z knih a periodik (65 %), monografie – knihy a zprávy (30 %), a oficiální publikace

(5 %). Všechny záznamy jsou opatřeny věcnou indexací, 24 % z nich je doprovázeno také abstraktem a 5 % plným textem dokumentu. 51 % všech dokumentů je v anglickém jazyce, zhruba 30 % v němčině, 12 % ve francouzštině, 4 % ve španělštině a zbytek v ostatních jazycích. Tematika dokumentů obsažených v databázi je zejména německá zahraniční politika a vztahy.

PŘÍNOS ZDROJE:

Databáze World Affairs Online je velmi obsáhlá. Její záznamy jsou opatřeny velmi podrobnými a jednotnými, až trojjazyčnými věcnými selekčními údaji. Orientace na Německo jako našeho největšího souseda, klíčového hráče Evropské unie i transatlantických vztahů může být velkým přínosem a uživatel v něm najde i mnoho pramenů ke všem evropským mezinárodně-politickým tématům. Vzhledem k tomu, že tvůrci databáze také patří do evropské sítě EINIRAS, dodávání plných textů je bezproblémové.

2.2.4 Elektronické verze časopisů a Elektronická knihovna časopisů

Informační oddělení ÚMV na aktuálně k dispozici elektronické verze těchto časopisů (uváděno s dostupnou retrospektivou):

Africa Research Bulletin: Economic, Financial and Technical Series	2005 -
Africa Research Bulletin: Political, Social and Cultural Series	2005 -
Comparative European Politics	2003 -
Contemporary Security Politics	2001 -
European Security	2003 -
European Voice	1995-
Far Eastern Economic Revue	1990-
Foreign Policy Analysis	2005 -
Foreign Policy	1990 -
China Quarterly	2001 -
International Studies Perspectives	2000 -
International Studies Quarterly	1997 -
International Studies Review	1997 -
Journal of Common Market Studies	1997 -
Journal of Development Studies	2000 -
Journal of European Public Policy	1997 -

Mediterranean Politics	2001 -
Middle East Policy	2001 -
Millennium: Journal of International Studies	2000 -
National Interest	2002 -
Orbis	2005 -
Review of International Studies	1997 -
Security Studies	2001 -

[přehled přejet z Ústav mezinárodních ..., 2005a]

Většinou jde o elektronické verze poskytované vydavatelem časopisu k předplatnému tištěné verze. Online přístup je zajištěn buď přímo skrze elektronické služby vydavatelů konkrétních časopisů (Cambridge Journals, Palgrave ad.) anebo je – většinou – poskytován prostřednictvím systému IngentaConnect firmy Ingenta [IngentaConnect, 2006].

Další možností přístupu je systém Elektronická knihovna časopisů (Elektronische Zetschriftenbibliothek; EZB). EZB vznikla jako projekt Univerzitní knihovny v Regensburgu v roce 1997. Její vznik a provoz je financován německým Spolkovým ministerstvem pro školství a výzkum, Německou společností pro výzkum a Bavorským zemským ministerstvem pro vědu, výzkum a umění. Do systému je aktuálně zapojeno zhruba 350 evropských knihoven. Jde o kooperativní systém registrující elektronické verze akademických a vědeckých časopisů. Může jít o časopisy volně přístupné na internetu, o časopisy, jež volně zpřístupňují pouze obsahy anebo abstrakty, i o časopisy, k němž je třeba mít licenci (ty jsou přístupné pouze v rámci instituce držící licenci na základě omezení IP adres správcem služby). Uživatel má tedy k dispozici základní bibliografické informace o odborných časopisech včetně informace o jejich místní dostupnosti a může být na časopisy přímo přesměrován. Nové volně dostupné tituly mohou do databáze doplňovat všechny knihovny účastníci se projektu. EZB aktuálně zpřístupňuje zhruba 26 tisíc titulů časopisů, z toho 40 % titulů je uživatelům volně k dispozici [Electronic, 1997]. V ÚMV zatím není přístup do předplacených elektronických verzí časopisů nastaven. Uživatel se k nim dostane, ale jen přes odkazy na internetová sídla časopisů, z nichž je zpravidla k časopisům poskytován přístup. Není tedy plně využito možností EZB signalizovat uživateli, které tituly má k dispozici nad rámec volně přístupných časopisů.

PŘÍNOS ZDROJE:

Elektronická podoba textu uživatelům nabízí oproti verzi tištěné nespornou výhodu co do rychlosti dodání a snadnější manipulace s plnými texty požadovaných článků. Systém Elektronické knihovny časopisů nabízí možnost vyhledávat ve velké skupině zpracovaných volně dostupných časopisů v prostředí internetu, na něž by sám při samostatném hledání nemusel přijít. EZB navíc garantuje odbornou hodnotu jednotlivých titulů.

2.3 Specializované elektronické zdroje

2.3.1 Infobanka České tiskové kanceláře

Česká tisková kancelář (ČTK) je národní informační agenturou, jež produkuje aktuální zpravodajství. Zpravodajství je různě tematicky zaměřené (všeobecné, ekonomické, sportovní apod.), zákazníkům dodávané na různých médiích (v tištěné podobě, jako audio- a videodokumenty) a různými cestami (tištěně, online, zprávy SMS na mobilní telefony atd.). Kromě zpravodajství poskytuje další druhy informačních služeb (tvorba a zpřístupňování dokumentačních databází, databází obsahujících firemní informace, analýzy, výstřižkové služby). Kancelář je zřizována státem (podle Zákona o ČTK č. 517/1992 Sb.), její činnost je ovšem ve snaze zachovat její novinářskou nezávislost financována pouze z jejích vlastních komerčních zisků.

Jedním z hlavních produktů ČTK je soubor jejích originálních zpravodajských a faktografických databází zpřístupňovaný online pod názvem Infobanka. Tuto službu, respektive některé její součásti má předplacenu i informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů. Licence k tomuto zdroji jej ale opravňuje k použití pouze v rámci své dokumentační a rešeršní činnosti. To znamená, že k tomuto zdroji nemají přístup běžní uživatelé knihovny, ale jen zaměstnanci oddělení a v některých případech i výzkumní pracovníci ústavu.

OBSAH ZDROJE:

Popišme si stručně jednotlivé databáze, ke kterým má informační oddělení ÚMV zřízen přístup. Ve všech následujících zdrojích lze vyhledávat podle data publikace, podle klíčových slov a plnotextově v textech zpravodajství a dokumentačních příspěvků nebo ve slovním popisu grafických materiálů.

Dokumentační databáze Svět

Databáze o veškerém světovém mezinárodním dění, o jednotlivých státech (a o jejich vztazích k České republice), významných historických událostech, mezinárodních a národních organizacích, konfliktech atd. Databáze je denně aktualizována.

Dokumentační databáze Fakta o Evropské unii

Databáze obsahuje informace o historickém vývoji, institucích, programech, smlouvách, jednotlivých politikách apod. Evropské unie. Dále v ní najdeme údaje o jejích členských státech, mezinárodních vztazích se třetími zeměmi, nadnárodními organizacemi apod.

Aktuální zpravodajství

Databáze obsahující veškeré všeobecné textové zpravodajství za posledních třicet dnů. Zprávy jsou z domova i ze zahraničí v češtině nebo v angličtině.

Aktuální produkce ČTK

Shrnuje všechny typy zpravodajské a dokumentační produkce ČTK (textové, zvukové, obrazové a infografické) za uplynulých 30 dní.

Letošní zpravodajství

Archiv veškerého textového zpravodajství v češtině a angličtině za právě probíhající rok.

Infografika

Denně aktualizovaný soubor infografické produkce ČTK obsahuje grafy a mapky na rozmanitá témata Archiv služby obsahuje více než 2 000 materiálů.

Fotobanka ČTK

V rámci Fotobanky ČTK má uživatel z ÚMV přístup k souboru Fotoaktualit (z domova i ze zahraničí za uplynulé tři týdny), k denní fotografické produkci agentury Associated Press a k Fotoarchivu. Jako doplněk zde nalezne také soubor fotografií s populárně-naučným zaměřením Kaleidoskop a soubor fotomateriálů využitelných jako ilustrační fotografie.

Protext

Komerční služba ČTK, jejím prostřednictvím lze za úplatu zveřejnit tiskové zprávy a prohlášení. Zprávy nejsou nijak tematicky omezené, ale vzhledem k tomu, že jde o placenou službu, většinou jde o oznámení soukromých společností [Česká tisková kancelář, 2005; ČTK Infobanka, 2006].

PŘÍNOS ZROJE:

K Infobance má kvůli přísným smluvním podmínkám ke své práci přístup pouze dokumentační část informačního oddělení ÚMV. Využívány jsou hlavně obě dokumentační databáze (k získávání a ověřování informací) a archivy zpravodajství (kvůli informacím o vývoji dění, k sestavování chronologií apod.).

Ve zdroji lze vyhledávat relativně jednoduše a je cenným zdrojem primárních informací.

2.3.2 Databáze WelcomEurope

Tento soubor databází provozované konzultační firmou WelcomEurope se sídlem v Paříži zpřístupňují informace o možnostech získání finanční podpory na různé druhy činností ze zdrojů Evropské unie.

Společnost založená francouzskými a holandskými experty se specializuje na tři základní činnosti: sběr informací a vytváření databáze s údaji o jednotlivých příležitostech financování a s dalšími doplňkovými materiály pro žadatele o finance, vytváření výukových materiálů a pořádání školicích akcí o tom, jak získat peníze z evropských fondů, a konzultační činnost ke

konkrétním projektům. Branou ke všem třem typům činnosti je internetový server WelcomEurope. My se zaměříme na informační služby, které jsou jeho prostřednictvím poskytovány.

OBSAH ZDROJE:

Databáze Evropské fondy

Databáze zpřístupňuje údaje o evropských grantech a dalších typech finanční podpory ze strany Evropské komise a dalších evropských institucí (Rady Evropy, Evropské rozvojové banky, Evropského investičního fondu ad.). Jedná se o více než 450 možností financování ve všech oblastech činnosti Evropské unie. V databázi lze vyhledávat podle oblasti, ve které chce uživatel žádat o podporu, podle typu organizace, které je podpora určena (zdroj mohou využít všechny typy organizací – soukromé i veřejné, státní i nestátní, neziskové organizace, akademické a výzkumné organizace a instituce ad.), podle geografické oblasti, na kterou je podpora směřována a plnotextově. Záznamy o jednotlivých fondech, respektive grantech jsou koncipovány tak, aby uživateli poskytly nutné informace, potřebné při zvažování podání žádosti o finanční prostředky. Každý záznam je rozdělen do čtyř přehledných částí zodpovídajících následující otázky: O jaký jde fond/program? (obsahuje jméno fondu či programu, délku trvání a celkový rozpočet), Čeho se vyhlášený program týká? (jaké je jeho obsahové zaměření, na jaké typy organizací, na jaké typy činností a na které regiony je zaměřen), Jaké jsou podmínky podání žádosti o podporu? (jaké konkrétní činnosti mohou být financovány a jak zamýšlený projekt koresponduje s konkrétním programem, s jeho cíli, popřípadě prioritami pro jednotlivé roky - obsahuje podrobnější popis projektu, jaký je základní postup při podávání žádosti, kolik peněz může uživatel z fondů EU obdržet, eventuelně jaké konkrétní „calls for proposals“ byly v programu zveřejněny) a Kdo je za program zodpovědný? (jaká evropská instituce program vypisuje a který jeho zaměstnanec ho má na starost).

EU funding calls - výzvy k předkládání žádostí o finanční podporu

Databáze obsahuje záznamy jednotlivých výzev v rámci vyhlášených programů zpracovaných v předchozí databázi. Údaje v záznamech jsou řazeny obdobně, záznamy odkazují na příslušný program a na materiály potřebné

k podání žádosti – podrobnější informace a příslušné formuláře. Ve výzvách lze vyhledávat podle oblasti činnosti, data zveřejnění výzvy a data ukončení výzvy a plnotextově.

EUROFUNDINGmag

Chronologicky řazený soubor zpráv o novinkách v poskytování podpory v rámci EU a nově vyhlášených výzvách k předkládání žádostí. Zprávy lze vyhledávat podle oblasti činnosti a data publikace. Kromě toho tato sekce obsahuje i seznam informačních dnů pořádaných evropskými institucemi ke svým programům, tematické soubory k jednotlivým typům fondů a originální rozhovory WelcomEurope s lidmi zodpovědnými za jednotlivé programy, s uživateli zdroje apod. Poslední dvě položky nejsou příliš obsáhlé, ale mohou obsahovat cenné informace pro uživatele, jež se zajímají o diskutované projekty.

Nabídky veřejných zakázek EU

Databáze vyhlášených veřejných zakázek vybraných nejvýznamnějších evropských institucí (zahrnuje všechny zakázky Evropské komise, dále pak většinu zakázek Evropského parlamentu, Výboru regionů a Evropské hospodářské a sociální komise). Obsahuje pouze zakázky na služby typu vypracování studií a analýz, konzultační, vzdělávací, překladatelské služby apod. Zakázky lze vyhledávat podle oblasti činnosti a typu oznámení (předběžné zveřejnění informace o zakázce, výzva k vyjádření zájmu, vyhlášení zakázky apod.).

Metodologie a pomůcky

Tento oddíl by měl potenciálnímu žadateli významně usnadnit průběh zejména sestavení žádosti o finanční podporu a zvýšit šance na jeho úspěch. Jde o stručný a jasný průvodce v metodologii podávání žádostí o finanční podporu. Obsahuje cenné rady pro žadatele, jak postupovat při koncepci projektu, co všechno brát v úvahu při sestavování žádosti o podporu, jak přihlášku podat a jak posléze vytvořit evaluaci projektu a finální zprávu.

V souboru metodických „pomůcek“ uživatel nalezne konkrétnější doporučení pro postup ve všech fázích koncepce a realizace projektu. Doporučení se týkají konkrétních dokumentů, které žadatel bude muset nebo by

měl v průběhu projektu sestavit, a práce s informačními materiály EU a jsou doprovázena jejich příklady.

Databáze partnerů a evropských sítí

Tato sekce zahrnuje tři následující databáze:

databázi potenciálních partnerů pro žadatele – uživatele WelcomEurope. Instituce i jednotlivci zde mají možnost zveřejnit nabídku či poptávku po spolupráci na projektu v určitém programu (či programech) EU. Příspěvky lze vyhledávat podle oblasti činnosti. Vyhledání zahraničního partnera může být pro žadatele velmi důležité, protože projektu dodává upřednostňovanou tzv. „evropskou dimenzi“. Je ovšem třeba říci, že tato databáze není příliš obsáhlá a navíc vzhledem k tomu, že do ní lze přispívat bezplatně a přistupovat bez nutnosti být předplatitelem služby, obsahuje mnoho příspěvků, v nichž se pod nabídkou spolupráce skrývají spíše žádosti o financování, nabídky komerčních konzultačních služeb apod.

Druhá databáze obsahuje – rovněž setříděné do oblastí činnosti – údaje o evropských partnerských sítích. I v nich lze nalézt potřebné informace k vyhledání partnerů k realizaci evropských projektů, a to v rámci sítí, které již podporu z EU využívají a mají s ní zkušenosti. Sítě jsou navíc zařazovány do databáze pouze po zhodnocení experty WelcomEurope, šance na nalezení relevantních informací je zde tedy o dost vyšší.

Poslední, třetí zdroj je spíše než databází souborem odkazů na seznamy možných partnerů, které na svých webových stránkách vystavují instituce vyhlášující příslušné programy. Dá se říci, že tyto odkazy jsou pravděpodobně pro žadatele nejužitečnější [WelcomEurope, 2006].

PŘÍNOS ZROJE:

Databáze WelcomEurope jsou velmi cenným zdrojem zejména pro výzkumné pracovníky ústavu. Kombinují v sobě veřejně přístupné informace, ale tematicky rozříděné a v jasné struktuře, jež obsahuje všechny podstatné informace pro potenciální žadatele o grant. Server je velmi přehledný a kromě zmíněných databází obsahuje i doplňující informace (např. jak se liší „calls for proposals“ od „calls for tenders“), jež dále rozšiřují vzhled uživatele

do problematiky. Zdroj lze využít k důležitému budování partnerství a kontaktů v rámci vědecké komunity.

2.3.3 Portál Síť mezinárodních vztahů a bezpečnosti

Portál Síť mezinárodních vztahů a bezpečnosti (International Relations and Security Network; ISN) je provozován Centrem pro bezpečnostní studia (Center for Security Studies; CSS), jež je součástí Švýcarského federálního technologického institutu se sídlem v Curychu. Portál funguje již od roku 1994 a jeho cílem je shromažďovat vysoce kvalitní zdroje z oblasti mezinárodních vztahů a mezinárodní bezpečnosti a zpřístupňovat je zdarma široké odborné i laické veřejnosti. Na vytváření portálu se spolu s CSS podílí rozsáhlá síť partnerů, mezi něž patří vládní a nevládní instituce a organizace zemí celého světa, nadnárodní organizace, akademické i jiné vzdělávací instituce a společnosti typu mozkových trustů – „think-tanks“, mediální společnosti i soukromé firmy. Kritéria výběru partnerů jsou jejich relevantní zaměření a vysoká kvalita jejich práce a výstupů.

Existence a správa portálu jsou financovány ze zdrojů švýcarského Ministerstva obrany, civilní ochrany a sportu.

OBSAH ZDROJE:

Popíšme si teď nejdůležitější samostatné součásti portálu.

ISN Security Watch

Zpravodajská část portálu, do které přispívají pracovníci ISN anebo spolupracující novináři či vědci z partnerských institucí. Obsahuje stručné zprávy (News in Brief), hlubší komentáře a analýzy (Commentary and Analysis) a výběr všech zpráv za posledních pět dní. Samozřejmě zpřístupňuje i archiv příspěvků, který lze prohledávat podle data zveřejnění, plnotextově podle klíčových slov a dále podle jednotlivých témat, zemí a osobností. Uživatel má možnost se k příspěvkům vyjádřit v dopisu editorovi sekce – odkaz na tuto možnost najdeme u každého originálního příspěvku ISN. Vzhledem

k uživatelskému zaměření portálu mohou být tyto připomínky velmi cenné, a proto jsou i ony zveřejňovány v samostatné podsekci zpravodajství.

Russian Regional Report

Periodikum vydávané dvakrát měsíčně v elektronické formě vzniká ve spolupráci ISN a Centrem pro nadnárodní zločinnost a korupci (Transnational Crime and Corruption Center; TraCCC), jež je součástí Americké univerzity sídlící ve Washingtonu D.C. Zaměřuje se na ekonomická a politická regionální témata a události zejména v souvislosti s otázkami bezpečnosti, terorismu, korupce a zločinnosti obecně. Do tohoto periodika přispívá více než 70 novinářů, akademických pracovníků a pozorovatelů z TraCCC, CSS a dalších organizací.

Dossiers

Sekce spadající stále pod zpravodajskou část portálu. V současnosti nabízí 19 souborů dokumentů relevantních k často vyhledávaným tématům, regionům či událostem (př. krize v Uzbekistánu, terorismus, Evropská bezpečnostní a obranná politika, volby v Čečně). Soubory jsou velmi přehledně organizované, každý z nich má ovšem poněkud odlišnou strukturu. Některé soubory jsou z nedostatku kvalitních dokumentů o dost chudší než ostatní. Typicky však podrobněji zpracované soubory obsahují následující části:

- „editorial“ – úvod k tématu se základními informacemi
- „publications“ – seznam elektronických publikací na dané téma; obsahuje části publikací, celé publikace a relevantní edice publikací; uživatel je může řadit podle data vydání anebo abecedně; každý obsažený dokument je opatřen záznamem se všemi potřebnými údaji a odkazem na plný text dokumentu ke stažení
- „links“ – odkazy na webová sídla organizací a institucí zabývajících se zpracovávaným tématem nejen z okruhu partnerských organizací ISN
- „events“ – seznam událostí (konferencí, seminářů apod.) vztahujících se k tématu doprovázených krátkým záznamem a anotací
- „reference and research materiále“ – seznam odkazů na relevantní webové stránky, v některých případech rozdělené podle typu materiálu, jež uživatel

na stránce najde (databáze, bibliografie, chronologie událostí, časopisy, apod.); v kratších „dossiers“ je tato část nahrazena alespoň materiály z faktografické databáze FIRST (viz. následující text)

- „e-learning“ - některé soubory obsahují také odkazy na e-learningové kurzy vztahující se k tématu

Publishing House

Sekce v podobě jednoduše koncipované bibliografické databáze, která poskytuje přístup k plným textům volně přístupných relevantních elektronických dokumentů. Tematicky se dokumenty týkají bezpečnosti a obrany, konfliktů a míru, zbrojení a jeho kontroly, mezinárodnímu právu a dalším otázkám oboru mezinárodních vztahů. Dále pak obsahuje témata jako společnost, životní prostředí, energie a přírodní zdroje, ekonomika, finance a obchod, věda a technika, doprava, využití vesmíru, média, komunikace, informace a náboženství, kultura a vzdělání. Většina dokumentů je v angličtině. Dokumenty pocházejí z kvalitních a uznávaných zdrojů – samotného ISN a jeho hlavních partnerů (status „hlavního“ partnera ISN má každá organizace, která poskytuje ISN své publikace ke zpřístupnění).

V sekci Publishing House lze vyhledávat podle geografických regionů, tematických skupin (nebo dle jejich kombinace) a v jednotlivých edicích dokumentů. V každé kategorii pak uživatel může dotaz omezit na určitý typ dokumentu (části dokumentů, celé dokumenty, edice a oficiální dokumenty) a vyhledávat zvolená klíčová slova v anotacích dokumentů.

ISN Links Directory

Jednoduchá databáze anotovaných odkazů na hodnotné webové stránky organizací a institucí všech druhů, jejich informačních zdrojů či projektů a dalších zajímavých referenčních zdrojů. Vyhledávat lze podle klíčových slov či předvolených kategorií.

Acronyms and Abbreviations

Databáze akronymů, zkratk a také kódů zemí a letištních kódů ISO. Vyhledávat lze podle zkratk nebo klíčových slov v popisu zkratky. Obsažené zkratky se týkají oblastí mezinárodních vztahů, vojenství a bezpečnosti,

telekomunikací a informačních a telekomunikačních technologií. Databáze je neustále aktualizována.

Education and Training

Kromě tvorby či kompilace informačních zdrojů se síť ISN zabývá také vývojem a vědomostní a technickou podporou v oblasti e-learningu. Hlavní součástí této sekce jsou anotace a odkazy na online kurzy vyvinuté ISN i ostatními organizacemi. Kurzy se týkají oblasti mezinárodních vztahů, bezpečnosti a oborového využití informačních technologií a zdrojů. Dále zde uživatel nalezne materiály o open source e-learningovém softwaru, jež ISN vyvinulo a používá (a jež je i na stránce volně ke stažení), informace o konzultačních službách a speciálních výukových seminářích o e-learningu organizovaných ISN, informace o e-learningu jako takovém a dvou projektech, na kterých ISN v současnosti pracuje. Jedním z nich je projekt „znalostního portálu“ (Knowledge Portal Project), jehož výsledkem má být nadnárodní virtuální výukové prostředí pro obor mezinárodních vztahů a bezpečnostních studií, druhým pak „Partnerství pro řízení a výměnu informací v reálném čase“ (Partnership Real-Time Information Management and Exchange System; PRIME), který umožňuje orgánům NATO komunikovat mezi sebou v reálném čase po chráněných internetových linkách a vyměňovat si tak informace o činnostech a plánovaných událostech v rámci programu Partnerství pro mír.

Conferences and Events

ISN umožňuje umístit na svůj portál oznámení o konání konferencí a ostatních událostí podobného typu zaměřených na mezinárodní vztahy a bezpečnost. Kalendář nahlášených akcí je zpracován do databáze, v níž lze vyhledávat podle klíčových slov ze záznamů akcí, tématu akce, regionu a data konání, organizátora a hostitelské země. Záznamy akcí obsahují jejich stručný popis a odkaz na jejich vlastní webovou stránku.

Kromě výše popsaných informačních služeb portál nabízí fulltextové vyhledávání v rámci portálu a dále pak tzv. LASE – Limited Area SEarch, vyhledávání v omezeném prostoru internetu, jež uživateli umožňuje vyhledávat ve více než třech tisících webových stránkách, které byly pracovníky ISN zhodnoceny jako relevantní a s vysoce kvalitním obsahem.

Dále pak uživatel může využít možnosti odebírat v elektronické formě některé z informačních „newsletters“ portálu anebo jeho partnerských organizací [International, 1994].

PŘÍNOS ZDROJE:

Portál ISN je obsáhlým zdrojem s velkým tematickým záběrem obsaženým informací. Je těžké je pojmout a využít najednou, ale může být pro každý jeden typ informací velmi cenným zdrojem.

Jeho nejzajímavějšími součástmi je pravděpodobně „Publishing House“ (dobře koncipovaná databáze plných textů elektronických dokumentů z velmi zajímavých zdrojů), rozsáhlý adresář odkazů a velmi efektivní vyhledávání v uznávaných zdrojích ISN LASE. Pro vědecké pracovníky je určitě zajímavá také část „Conferences and Events“ a při specializaci na mezinárodní bezpečnost také veškeré zpravodajství.

2.3.4 Faktografické databáze Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru

Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru (SIPRI) a jeho činnost byly již stručně představeny v předchozích částech práce. Institut jako součást své vědecké činnosti produkuje velké množství dat k otázkám zbrojení, odzbrojování, snižování napětí, nákladů na zbrojení apod. Tato data jsou přístupná buď na webových stránkách institutu [Stockholm, 2005] pod hlavičkou jednotlivých výzkumných programů nebo v tištěné formě v ročenkách SIPRI (tam ovšem nejsou data aktualizována v průběhu roku) anebo na internetovém portálu FIRST (Facts on International Relations and Security Trends), jež také spadá do výzkumné mezinárodní spolupráce SIPRI a bude dále samostatně popsán.

Na webových stránkách SIPRI nalezneme velké množství informačních materiálů – výsledků výzkumných programů institutu (ve velké většině se jedná o tabulky ve formátu PDF). Kromě toho jsou však ze stránek přístupné i zdroje, jež SIPRI nazývá databázemi. Jsou vybaveny jen omezenými vyhledávacími

možnostmi, nicméně jde o uznávané zdroje svého druhu, a proto si je popíšeme podrobněji.

OBSAH ZDROJŮ:

SIPRI Arms Transfers Database

Tato databáze obsahuje informace o celosvětové přepravě zbraní. Týká se všech hlavních typů konvenčních zbraní (vojenská letadla, vojenská plavidla, ozbrojená vozidla, dělostřelecké zbraně, radarové systémy, řízené střely, speciální motory pro vojenská vozidla či plavidla) a zahrnuje veškerou legální i ilegální, mezinárodní a meziregionální přepravu pro vojenské účely. Databáze pokrývá časový úsek od roku 1950 až do poslední celého kalendářního roku, tzn. nyní 2005 a je neustále opravována na základě nově získaných informací.

SIPRI informace pro svůj výzkum čerpá výhradně z volně dostupných zdrojů. Stejně tak i tato databáze je sestavována na základě oficiálních materiálů jednotlivých států, materiálů nevládních pozorovatelských organizací a informací z oblasti zbrojení z knih, periodik a jiných zpravodajských zdrojů. SIPRI upozorňuje na to, že takové zdroje nemohou být nikdy úplné (zejména co do informačního pokrytí ilegální přepravy zbraní) a že tedy určitou roli při sestavování databáze hraje odhad, podložený ovšem zkušenostmi.

Databáze není zcela volně přístupná. Uživatel si musí o data v ní obsažena elektronickou cestou zažádat (při tom musí uvést pro koho pracuje a k čemu data hodlá využít) anebo využít portál FIRST s přístupem k databázím o exportu a importu zbraní jednotlivých států.

Po zažádání mohou být data uživateli doručena ve dvou formách. První z nich jsou tzv. „registry“ – tabulky týkající se jednoho státu s přesnými údaji o jeho exportu či importu zbraní. Informují o typu zbraní, příjemci nebo dodavateli, datu objednání a dodání zbraní a počtu dodaných zbraní. Druhou formou jsou tabulky s indikátory vývoje přepravy zbraní. Tyto tabulky se také týkají exportu či importu do jednotlivých zemí v konkrétním časovém období a uvádějí ke každému roku číselné údaje. Tyto indikátory jsou stanovovány speciální metodikou – jsou jakousi kombinací informací o objemu přepravy zbraní, o jeho celkové finanční hodnotě a údajů o typu, respektive

nebezpečnosti zbraně – a mají ve výsledku za úkol naznačovat, jak který transfer vychýlil světovou nebo regionální vojenskou rovnováhu.

SIPRI Military Expenditure Database

Databáze s informacemi o nákladech spojených s armádou a zbrojením 160 zemí světa za léta 1988 až 2004. Vojenskými náklady se zde rozumí veškeré náklady na činnost státních ozbrojených i polovojenských sil, na práci ministerstev obrany a dalších obdobně zaměřených státních institucí a na vojenské využití vesmíru.

Ke sběru údajů užívá SIPRI výhradně volně přístupných zdrojů a kde je to možné, pouze oficiálních publikací. Kromě toho SIPRI aktivně zjišťuje potřebné údaje pomocí dotazníků každoročně adresovaných příslušným státním institucím.

K databázi má uživatel přístup až po krátké registraci. Může v ní vyhledávat podle jednotlivých států a má k dispozici tři typy údajů: vojenské náklady v místní měně, vojenské náklady v přepočtu na dolary a vojenské náklady jako procentuální podíl na hrubém domácím produktu státu.

Database on National Export Control Systems

SIPRI vytváří v rámci výzkumného programu s názvem Nešíření a kontrola exportu (Non-Proliferation and Export Controls) na své webové stránce malý informační systém, jež má za cíl zlepšit povědomost o způsobech, možnostech a současném stavu kontroly exportu zbraní, a to zejména v Evropské unii. Jde o vzájemně provázaný soubor dokumentů, z nichž část jsou informační texty napsané pracovníky SIPRI v rámci projektu a část tvoří oficiální materiály typu mezinárodních smluv, analýz, vyjádření mezinárodních organizací apod.

V tomto informačním souboru najdeme i databázi o národních systémech kontroly exportu zbraní. Tato databáze poskytuje uživateli tři možnosti konfigurace zobrazení informací.

První z nich je zobrazení záznamů o jednotlivých zemích. Zpracováno je zde 38 zemí – země Evropy a bývalého Sovětského svazu spolu s USA, Kanadou, Austrálií, Ruskem, Jihoafrickou republikou a Jižní Koreou. Záznamy

obsahují údaje o národních institucionálních autoritách pro kontrolu exportu zbraní a jejich politice, mezinárodních smlouvách, jimiž je stát vázán, seznamy zemí, do kterých nedovází zbraně, a zbraní, které spadají pod zvláštní kontrolní režim. Dále zde pak uživatel nalezne informace o procedurách opravňujících k exportu (kdo oprávnění vydává, z jakých podmínek, s jakými sankcemi při nedodržení, na jaké typy zbraní atd.)

Druhou možností je zobrazení tabulky obsahující porovnání všech zpracovaných zemí vždy v jednom z údajů uváděných v záznamech jednotlivých států (zmíněných v předchozím bodě).

Třetí možností je potom porovnání zemí dle výběru ve zvolených údajích.

Velkou nevýhodou této databáze je, že ačkoliv obsahuje mnoho přímých hypertextových odkazů na konkrétní dokumenty (zákony, smlouvy apod.), uživatel je po kliknutí na ně přesměrován na novou webovou stránku institutu, na kterou databáze zatím nebyla převedena, a musí se tedy při hledání požadovaných textů poněkud více snažit.

Na následujících dvou databázích se v současnosti stále pracuje a v provozu jsou jen jejich zkušební verze. Přesto si je ale kvůli jejich obsahu stručně představme:

SIPRI Early Warning Indicators Database

Podle informací SIPRI je tato databáze indikátorů včasného varování zatím jediná svého druhu. Cílem při jejím sestavování bylo soustředit co největší počet indikátorů včasného varování. Nabízí možnost vyhledávat ve 29 zdrojích (kromě zdrojů nevládních organizací také ve zdrojích Evropské unie, Světové banky a OECD).

Country and Political Risk Assessment

Databáze shromažďuje různé indikátory odhadu rizika z volně dostupných zdrojů. Uživatel v ní může najít informace o ekonomickém, finančním, politickém, společensko-ekonomickém, bezpečnostním a cestovním riziku v jednotlivých zemích [Stockholm ..., 2005].

PŘÍNOS ZDROJE:

Databáze SIPRI obsahují velmi specifické údaje primární povahy. Jde však zároveň o data jedinečná a využitelná jako podklad k mnoha účelům pro vědce, novináře, politiky a další zájemce.

Vyhledávání v bázích je velice jednoduché, výsledky jsou přehledné a opatřené vysvětlujícími informacemi k interpretaci nalezených dat.

2.3.5 Databáze FIRST

Fakta o mezinárodních vztazích a bezpečnostních trendech (Facts on International Relations and Security Trends; FIRST) je společným projektem Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru (SIPRI) a švýcarské Sítě pro mezinárodní vztahy a bezpečnost (ISN). SIPRI projekt řídí a koordinuje, ISN zajišťuje jeho technickou stránku.

FIRST je distribuovanou databází statistických a referenčních dat o mezinárodních vztazích a bezpečnosti. Integruje v sobě data obsažená v samostatných databázích různých producentů – v současnosti pojímá 47 zdrojů od 21 spolupracujících organizací z Evropy, Spojených států amerických, Japonska a nadnárodních organizací (OSN a Světová banka). Výstupem databáze jsou sady údajů ze všech jejích zdrojů vztahující se ke konkrétním zemím.

OBSAH ZDROJE:

Při vstupu do vyhledávacího rozhraní databáze se uživateli zobrazí seznam databází rozdělených do deseti tematických skupin podle obsahu: ozbrojené síly, vlastnictví konvenčních zbraní a vojenské aktivity; produkce zbraní, obchod zbraněmi, embarga a kontrola exportu zbraní (jsou zde obsaženy databáze již zmíněné databáze SIPRI, i když v poněkud jiné formě); konflikty a aktivity v udržování míru; indikátory a statistiky jednotlivých zemích (jde o ekonomické, demografické a další běžné statistické údaje); vláda, členství v mezinárodních organizacích a mezinárodní dohody; náklady na zbrojení; jaderné zbraně a balistické střely; zprávy, události a referenční

údaje. U každé databáze uživatel najde i základní informace o jejím původu a obsahu. Z výčtu je zřejmá silná orientace na fakta ohledně zbrojení a dalších bezpečnostních otázek. Podle hlavního koordinátora projektu FIRST, Gerda Hagmeyera-Gaveruse, jsou faktografické údaje v této oblasti velmi potřebné a žádané u více než 90% vědců, novinářů a politiků [Integrating, 2005].

Ze zmíněných 47 databází si uživatel vybere a označí ty, ze kterých vyžádá informace. Následně si může vybrat ze tří rešeršních možností báze: zobrazit údaje z vybraných bází pro jednu konkrétní zemi, zobrazit stejné údaje až pro 6 zemí a možnost rozšířeného hledání pomocí klíčových slov a geografických regionů, která ale funguje pouze u několika databází.

Při vyhledávání informací k jedné z nabízených zemí je výstupem seznam vybraných databází s vyhledanými výsledky. V hlavičce každé databáze jsou zobrazeny údaje o frekvenci aktualizace báze, datu její poslední aktualizace a odkazy na producenta databáze, na jeho informační stránky o databázi, popřípadě o metodách sběru, výběru a interpretace dat apod. Tyto odkazy velmi znatelně zjednodušují práci s výsledky vyhledávání.

Při vyhledávání informací o více zemích najednou je zobrazení výsledků obdobné, výsledky ze zvolených zemí jsou pouze zobrazovány za sebou.

Z domovské stránky databáze se uživatel může dostat také na stránku s podrobnými informacemi o projektu, se zodpovězenými otázkami uživatelů a s informacemi o tom, kde hledat informace nenalezené ve FIRST, též poskytnuté na základě dotazů uživatelů [FIRST, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Přínos databáze FIRST je podobný jako u databází SIPRI. Jde o dobře organizovaný zdroj, jehož se dá využít ke shromažďování údajů k situaci v jednotlivých zemích ve vztahu k bezpečnosti, k nalezení jednotlivých specifických údajů i k sestavení celkového základního profilu země z obecných statistických údajů. Výsledky vyhledávání jsou rovněž velmi dobře popsány a vysvětlené.

2.3.6 Informační server Mezinárodní krizové skupiny

Mezinárodní krizová skupina (International Crisis Group; ICG) je nezávislou neziskovou nevládní organizací s hlavním sídlem v belgickém Bruselu.

Zabývá se analýzou současných situací v krizových oblastech – její experti pracují v 50 hlavních zemích postižených krizemi po celém světě. Na základě získaných informací produkuje zprávy a krátké informace obsahující doporučení, jaká zaujmout opatření k dalšímu zmírnění či řešení situace. ICG úzce spolupracuje s vládními úřady a médii na celém světě - své kanceláře má kromě Bruselu také v Londýně, New Yorku, Washingtonu D.C. a v Moskvě – zasílá jim své publikace, snaží se zkoumané krize zviditelnit a přispět k jejich řešení. Činnost ICG je financována zejména vládními institucemi a soukromými nadacemi. Ve správní radě organizace zasedají významné světové osobnosti jako Zbigniew Brzezinski, Pat Cox, George Soros ad.

OBSAH ZDROJE:

Proberme si popořadě obsah internetový server ICG, kde skupina shromažďuje svou publikační produkci.

Hlavním informačním výstupem činnosti ICG jsou její zprávy – **Reports**. Na serveru jsou jejich plné texty volně přístupné ve formátu PDF a většinou také MS-Word (pro přístup k více než měsíc starým zprávám se uživatel musí zdarma zaregistrovat) a lze v nich vyhledávat podle regionu, data, klíčových slov anebo konkrétní země. Při vyhledávání podle data obdrží uživatel chronologicky řazený seznam nejen zpráv, ale také stručných informací, článků a projevů ICG. Zobrazení zpráv z jednotlivých zemí je doprovázeno mapou země a krátkého úvodu do probíhající situace a informace ohledně obsažených zpráv a eventuelně dalších přístupných dokumentů.

Uživatel se na stránkách může také stručně informovat o jednotlivých regionálních programech ICG.

Jsou zde též zpřístupněny plné texty měsíčníku **CrisisWatch**, který informuje o vývoji v aktuálních krizových oblastech (zlepšení, zhoršení, stejný

stav). Tato shrnutí jsou řazena abecedně podle jmen zemí a jsou doprovázena několika málo odkazy na relevantní zprávy zpravodajských agentur.

Na základě textů z CrisisWatch je koncipována **CrisisWatch Database**, kterou najdeme v sekci „Databáze a zdroje“. Lze v ní vyhledávat jednotlivé příspěvky podle země, roku a klíčového slova a udělat si tak představu o vývoji v krizových oblastech.

Ke stejnému účelu slouží i **databáze historií konfliktů**. Zde lze vyhledávat pouze podle krizových zemí a výstupem je text o historii situace v zemi sestavený Crisis Group z informací z veřejně přístupných zdrojů doprovázený mapou a odkazy na další relevantní materiály.

V rámci **databáze map** může uživatel nalézt malé a nepříliš podrobné mapy s jednotnou úpravou využívané ICG ve svých materiálech.

Poslední součástí sekce Databáze a zdroje je zajímavý **seznam hypertextových odkazů** na další organizace působící v oblasti prevence či řešení konfliktů. Jedná se o odkazy na mezinárodní, regionální, státní i nevládní organizace s nejrůznějším zaměřením, ale jsou zde uvedeny také odkazy na plné texty oficiálních dokumentů, specializovaných zpravodajských agentur a informačních sítí či sdružení.

Dále na stránkách najdeme sestupně chronologicky řazená **tisková prohlášení** ICG, jejich články, rozhovory v různých médiích a projevy jejich pracovníků u různých příležitostí [International Crisis Group, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Informační server organizace Mezinárodní krizová skupina je – zejména díky svým podrobným zprávám - velmi hodnotným zdrojem informací o dění v krizových oblastech světa, jeho historii a vývoji (Conflict Histories Database). Studenti politologie a mezinárodních vztahů mohou využít také praktická doporučení na koncích zpráv.

Zvláštností portálu je existence i několika jeho jazykových verzí (anglické, francouzské, ruské, španělské, indonéské a arabské) a snaha kromě angličtiny publikovat překlady zpráv v jazyce oblasti, o které pojednává.

2.4 Závěr

Ve druhé kapitole jsem popsala elektronické zdroje, jež jsou v informačním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů aktuálně využívány anebo přinejmenším známé. Představeny byly jak zdroje licencované, tak zdarma volně přístupné v prostředí internetu, bibliografické, plnotextové i faktografické. Ve třetí kapitole této práce představím čtenáři další zdroje, jež by byly jejich vhodným doplňkem.

3 Návrh dalších elektronických informačních zdrojů pro informační oddělení ÚMV

3.1 Úvod

Ve dvou předchozích částech práce jsem popsala hlavní oblasti výzkumu Ústavu mezinárodních vztahů a základní činnosti jeho informačního oddělení. Ve druhé části jsem se postupně zabývala popisem jednotlivých elektronických informačních zdrojů, z nichž toto oddělení při svých činnostech čerpá. Ve třetí části práce představím čtenáři další elektronické informační zdroje, které může informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů dále využít k uspokojování informačních potřeb svých uživatelů.

3.1.1 Východiska výběru zdrojů

Výběr navrhovaných zdrojů jsem se rozhodla provést na základě několika kritérií, jež můžeme nyní formulovat s ohledem na obě předchozí části.

Základním kritériem výběru navrhovaných zdrojů je obsah zdroje co do obsažených témat, typů informací či dokumentů a geografického, časového a jazykového pokrytí. Obor mezinárodních vztahů je vysoce multidisciplinární, jeho tematika je velmi komplexní a rozsáhlá a souvisí s velkým množstvím dalších společensko-vědeckých disciplín. Obsah zdrojů tedy nejen může, ale

měl by být velmi různorodý. Vzhledem k povaze oboru a jeho výzkumu výběr zdrojů není třeba omezovat ani co do konkrétní tematiky ani co do jejich geografického, časového či jazykového zaměření.

Hlavními uživateli služeb informačního oddělení služeb ÚMV jsou vědci a studenti. Typ zdrojů tomu bude odpovídat - půjde o autoritativní zdroje, zdroje ověřených vědeckých informací a fakt.

Třetím kritériem je fakt, že musí jít o zdroje elektronické. To sice samo o sobě znamená již určité omezení, stále však může jít o velké množství typů zdrojů s velmi rozdílnými vlastnostmi: elektronické knihy a časopisy, elektronické databáze (dostupné v režimu online či offline, například na nosičích CD-ROM), dále pak online dostupné internetové elektronické zdroje typu portálů nebo-li „gateways“, webových serverů a jednotlivých stránek atd. Ve všech případech může jít o zdroj volně přístupný či licencovaný – přístupný za úplatu.

Při výběru jsem se rozhodla postupovat následujícím způsobem.

Primárně budu vycházet z témat, jež řeší obor mezinárodních vztahů, tak, jak byly popsány v první části této práce. Návrhy budou rozděleny do několika tematických skupin definovaných na základě kombinace popisu podoborů mezinárodních vztahů a popisu činností vědeckého oddělení Ústavu mezinárodních vztahů. V každé z těchto skupin budou uvedeny dva (ve dvou případech jeden a tři) relevantní zdroje. Nakonec budou navíc uvedeny i dva oborové zdroje mimo rámec zvolených tematických skupin, jež mohou být pro výzkum v mezinárodních vztazích zajímavé.

Výběr nemá za cíl být komplexní či vyčerpávající, má pouze naznačit další možnosti ve vyhledávání informací v elektronickém prostředí. Vybrané zdroje nemusí vždy pokrývat celé téma, mohou se týkat pouze jeho jednotlivých aspektů. Půjde o zdroje různě geograficky, časově i jazykově zaměřené. Co se týče geografické orientace, budu se snažit o podstatné zastoupení zdrojů zaměřených na neevropská a neamerická území, jež jsou výrazně méně zmapované a známé. Také obsah zdrojů co do typu informací (primární data, bibliografické informace, plné texty dokumentů) se může lišit.

Výběr nebude předem omezen pouze na internetové online volně přístupné zdroje, a to z několika důvodů. K našemu účelu prezentace zdrojů nemá smysl vybírat jednotlivé tituly relevantních elektronických knih a časopisů či nosičů dat typu CD-ROM. Placené oborové bibliografické databáze pak jsou jistě cenným zdrojem kvalitních informací. V prostředí internetu však též existuje velké množství kvalitních zdrojů. Rozhodla jsem se tedy alespoň částečně zmapovat možnosti nahrazení často finančně nákladných databází těmito volně dostupnými zdroji. Hledání náhrady za placené zdroje je také úkol, se kterým se zaměstnankyně informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů musejí vypořádávat, pokud placené zdroje oddělení nestačí ke splnění konkrétního informačního požadavku. Dá se tedy říci, že zdroje zpracované v této části práce budou reprezentovat jakousi alternativu či doplněk k placeným elektronickým zdrojům, jež má oddělení aktuálně k dispozici. A jak již bylo řečeno, ukáží čtenářům různé méně tradiční možnosti jejich využití k informační podpoře výzkumné instituce.

Navržené zdroje budu popisovat ve stejné struktuře jako v minulé kapitole – po základních informacích o zdroji a jeho obsahu bude následovat stručné zhodnocení jeho potenciálního přínosu pro uživatele informačních služeb ÚMV.

3.2 Teorie mezinárodních vztahů, mezinárodní právo a organizace

3.2.1 Projekt „Závazky a ustanovení aliančních smluv“

Projekt „Závazky a ustanovení aliančních smluv“ (The Alliance Treaty Obligations and Provisions Project; dále ATOP) probíhá pod vedením jeho hlavní řešitelky Brett Ashley Leedsové na Riceově univerzitě v Houstonu v Texasu. Projekt je financován zejména z grantu americké Národní vědecké nadace a podporován Riceovou univerzitou a Floridskou státní univerzitou.

Hlavním cílem projektu bylo shromáždit data o existenci a obsahu mezinárodních vojenských aliančních smluv a dohod. Tímto typem smluv se v rámci projektu rozumějí psané smlouvy s právní mocí mezi dvěma a více nezávislými státy, jež garantují vzájemnou vojenskou spolupráci či podporu v případě ozbrojeného konfliktu. Spolu s nimi byly do projektu zahrnuty také smlouvy o neútočení. Zpracovány byly všechny smlouvy tohoto typu, jež byly uzavřeny či v platnosti mezi lety 1815 až 2003. Vyhledávání smluv proběhlo většinou s pomocí sekundárních zdrojů, jejich následné zpracování potom s pomocí samotných textů smluv anebo na základě sekundárních dokumentů (pokud byly dostatečně podrobné k účelu zpracování). Hlavní práce na projektu již proběhla, v současnosti se vytvořený informační zdroj již pouze spravuje a aktualizuje.

Výsledky projektu mají přispět k porozumění, za jakými účely, v jakých situacích a za jakých podmínek jsou mezinárodní smlouvy o vojenských aliancích uzavírány. Dále mají shromážděné údaje vědcům, expertům i politikům napomoci ozřejmit roli mezinárodních dohod a institucí v mezinárodních vztazích a politice a představit jim možnosti při konstruování podobných smluv co do povinností a závazků, jež z nich vyplývají [Leeds, 2005].

OBSAH ZDROJE:

Výsledky projektu jsou soustředěny na webovém stránce projektu. Hlavní součástí tohoto zdroje jsou data, shromážděná během projektu, databáze záznamů – kódovacích dotazníků - smluv a doprovodná vysvětlující dokumentace k projektu.

Data o smlouvách byla získána na základě jejich podrobné analýzy a zhodnocení obsahu dvěma osobami, z nichž jedna popsal obsah slovně do předem vytvořeného dotazníku a druhá jej kódovala číselně (kódy jsou uvedeny v dokumentaci projektu).

Shromážděná data se dají „stáhnout“ z webové stránky projektu v obsahově různých sadách ve formátech DTA a CSV. Dále lze hromadně „stáhnout“ také kódovací dotazníky, ve kterých lze vyhledávat v rámci databáze.

Databáze v současnosti obsahuje záznamy celkem 648 (ze 665 analyzovaných) aliančních smluv. Lze v ní vyhledávat podle jednotlivých (jedné i více) zemí, dat, mezi kterými byla smlouva uzavřena anebo byla v platnosti, a můžeme také zvolit omezení výsledků na jeden či více ze tří typů smluv - bilaterální smlouvy, smlouvy o aliancích vzniklých v průběhu válek a smlouvy, v nichž se strany zavazují k aktivnímu vojenskému zásahu v případě ohrožení partnera. Údaje ohledně jednotlivých nalezených smluv jsou zobrazovány ve formátu PDF ve formě dotazníků vyplňovaných v rámci jejich analýz. Obsahují 61 otázek ohledně popisujících obsah smlouvy. Otázky jsou rozděleny do pěti skupin:

- 1) základní informace o členech, vytvoření aliance a délce jejího trvání
- 2) povinnosti ze smlouvy vyplývající pro smluvní strany
- 3) informace o případné institucionalizaci smlouvy (byla na jejím základě založena některá organizace, vytvořeny společná vojenská zařízení, společné postupy v situaci ohrožení apod.)
- 4) kontext smlouvy (byla smlouva uzavřena ve vztahu k jiným smlouvám, odvolává se na ně, na konkrétní mezinárodní organizace anebo na konkrétní konflikty apod.)
- 5) dokumentační část (údaje o tvůrci údajů a datu poslední aktualizace dokumentu a zejména sekundární zdroje, ze kterých bylo čerpáno a které smlouvu citují)

Na webové stránce lze dále nalézt také několik příkladů odborných publikací, v nichž bylo dat získaných v projektu použito [Alliance, 2005].

PŘÍNOS ZDROJE:

Webová stránka projektu je velmi přehledně uspořádaným zdrojem obsahově velice specifických informací, respektive dat. Je vhodná k získání podrobných informací o jednotlivých smlouvách a dalších materiálech, které lze k hledání dalších údajů využít. Výhodou je jednotné zpracování smluv sepsaných v různých, více či méně exotických jazycích v angličtině. Možnost vyhledávání a slovní zachycení zjištěných dat práci s obsaženými údaji velmi ulehčuje. Rozsáhlé časové a univerzální geografické pokrytí dále uživateli

umožňuje porovnávat, najít v rozmanitých mezinárodně-politických aspektech souvislosti a doložit je.

3.2.2 Systém mezinárodního práva EISIL

Elektronický informační systém mezinárodního práva (Electronic Information System of International Law; dále EISIL) byl vytvořen a je spravován Americkou společností mezinárodního práva se sídlem ve Washingtonu D.C. Jeho vznik financovala nadace A. W. Mellona. Tento systém shromažďuje odkazy na hodnotné elektronické online zdroje s tematikou mezinárodního práva a umožňuje v nich vyhledávat. Cílem systému je poskytnout studentům a vědcům v této oblasti přístup k relevantním a ověřeným internetovým zdrojům.

OBSAH ZDROJE:

Systém EISIL obsahuje odkazy na primární právní dokumenty, na webová sídla různých typů institucí a organizací (výzkumných, soudních, legislativních, akademických apod.), výzkumných projektů, dalších výzkumných informačních zdrojů, vzdělávacích materiálů a dalších materiálů potenciálně vhodných ke studiu.

Odkazy jsou rozděleny do předmětových systematických skupin podle oblastí mezinárodního práva (obecné zdroje, právo států a skupin států, právo mezinárodních organizací, právo jedinců a skupin, vzdušné, kosmické a mořské právo, právo životního prostředí, obchodní právo, lidská práva, trestní právo, dopravní a komunikační právo, právo použití síly a urovnávání sporů a soukromé právo). Každá skupina je stručně popsána a okomentována například doporučeními, v jakých dalších skupinách uživatel může najít relevantní informace. V názvech předmětových skupin lze vyhledávat.

Každý odkaz je opatřen záznamem s názvem (popř. i variantním názvem) a webovou adresou odkazovaného zdroje, s jeho stručným popisem, klíčovými slovy, s informací o jazykových verzích zdroje, jeho tvůrci a správci. U záznamů primárních právních dokumentů je uváděno i datum uzavření,

vstoupení v platnost a informace o vztahu dokumentu k dalším zdrojům (údaje „doplňuje“, „je doplněn“).

System poskytuje možnost podrobného vyhledávání v záznamech odkazů podle klíčových slov či frází v jejich různých částech, podle typu odkazovaného zdroje a podle let uvedených v záznamu v rámci data uzavření právní úpravy, data, kdy úprava vstoupila v platnost, data poslední aktualizace či jinde.

Uživatel má možnost si záznamy jednotlivých zdrojů při prohlížení uložit a dále s nimi pak pracovat (vytisknout, odeslat emailem, stáhnout do souboru) [EISIL, 2006].

System je propojen hypertextovými odkazy s dalším hodnotným zdrojem zpracovaným Americkou společností pro mezinárodní právo – průvodcem po elektronických zdrojích mezinárodního práva (ASIL Guide to Electronic Resources for International Law). Jedná se v podstatě o výukový materiál o možnostech a nejlepších metodách vyhledávání relevantních elektronických dokumentů v prostředí internetu [ASIL, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Zdroj je vhodným počátečním bodem k vyhledávání zejména primárních i sekundárních zdrojů týkající se mezinárodního práva v prostředí internetu. Zdroje jsou ověřené a okomentované, jejich rozdělení je jasné a vyhledávání v nich jednoduché.

3.2.3 Weblog „Political Theory Daily Review“

Political Theory Daily Review (denní přehled politické teorie) – je speciálním druhem elektronického informačního zdroje. Jde o takzvaný weblog. Podle definice Patrika Zandla na serveru Lupa.cz je weblog „pravidelně aktualizovaná internetová stránka buď osobního nebo oborového charakteru, kde jeden autor nebo skupina názorově spřízněných autorů publikují převážně odkazy a linky na jiné servery, často spolu se subjektivním komentářem." [Zandl, 2004]. Tento weblog je spravován studentem doktorandského programu oboru politologie na Nové škole pro sociální výzkum se sídlem v New Yorku

Alfredem Perezem, který na stránky svého weblogu každodenně od ledna roku 2003 shromažďuje odkazy na aktuální volně dostupné dokumenty se vztahem k politické teorii, politické filozofii a mezinárodnímu dění.

OBSAH ZDROJE:

Hlavní náplní weblogu jsou zprávy každý den včetně víkendů vybírané Perezem z elektronických volně dostupných zdrojů. Zprávy jsou rozděleny do tří sloupců – první z nich obsahuje mezinárodní i národní americké zprávy o aktuálních světových událostech, druhý články a zprávy hovořící o stanoviscích či názorech na aktuální události a třetí odborné, většinou akademické publikace včetně recenzí či kapitol z knih a dalších typů dokumentů. Hypertextové odkazy na články jsou součástí „textu“ složeného z vět, z nichž každá velice úsporně popisuje obsah dokumentu. Všechny příspěvky jsou v angličtině. Při výběru zdrojů se však Perez neomezuje v žádném jiném ohledu – prezentuje dokumenty o všech oblastech světa, názory všech politologicko a politicko-filozofických škol, všechny typy elektronických dokumentů. Uživatelům jsou přístupné všechny vybrané zprávy od počátku existence weblogu.

Kromě odkazů na dokumenty najdeme na weblogu rozsáhlý seznam odkazů na výzkumná a vzdělávací centra (většinou součástí univerzit v USA a Velké Británii) z oblasti politické teorie a filozofie a teorie mezinárodních vztahů a souvisejících oborů (multikulturní studia, politická ekonomie ad.). Další součástí weblogu je seznam významných osobností ze zmíněných oborů. U žijících vědců a filozofů, je uživatel odkázán na webové stránky (zpravidla jsou součástí webovských prezentací univerzit, kde vědci působí) s bližšími informacemi o jejich současných aktivitách, hlavních profesních zájmech, o publikovaných dílech apod. Třetí zajímavou částí je seznam odkazů na tematicky související volně dostupná internetová periodika. Uživatel zde najde elektronické noviny a časopisy s různou periodicitou, dále pak zpravodajské a referenční zdroje a digitální televizní a rozhlasové vysílání. Na tento seznam pak navazuje další, obsahující publikace akademických institucí. Kromě časopisů jsou zde zahrnuty i online publikované dokumenty typu „working papers“, příspěvky z vědeckých konferencí a univerzitních setkání typu „workshopů“. Poslední součástí je adresář ostatních weblogů

se souvisejícím zaměřením. Najdeme zde weblogy jednotlivců, nezávislých skupin a jednotlivých institucí, weblogy orientované na akademické disciplíny, na jejich konkrétní témata a události [Perez, 2003].

PŘÍNOS ZDROJE:

Elektronické zdroje typu weblogů mohou být vnímány pro svou subjektivitu coby zdroje vědeckých informací jako poněkud sporné. Domnívám se však, že zvolený weblog je přesto vhodnou ukázkou jejich informačních možností. Ačkoliv je zaměřen na politickou teorii obecně, velká část obsahu se vztahuje k mezinárodním vztahům. Subjektivní výběr příspěvků (pocházejících výhradně z důvěryhodných elektronických zpravodajských a akademických zdrojů) může být pro uživatele díky své rozmanitosti velmi inspirativní. Seznamy odkazů na oborové instituce, zpravodajské zdroje, kontaktní webové stránky žijících vědců a zejména obsahově relevantní weblogy pak mají jasnou informační hodnotu. Nevýhodou může být jazykové omezení na angličtinu a v odkazech zaměření na vědeckou komunitu USA.

3.3 Bezpečnostní a strategická studia, výzkum míru a konfliktů

3.3.1 Tematické portály Projektu obranných alternativ

Projekt obranných alternativ (Project of Defense Alternatives; dále PDA) je jedním z výzkumných projektů Commonwealth Institute se sídlem v Cambridge, Massachusetts. Tento institut je nevládní neziskovou organizací a je financován nadací Commonwealth Foundation. Je součástí několika vědeckých sítí, mimo jiné je například jedním z hlavních partnerů sítě ISN (viz. kapitola 2.3.3). Na projektu PDA institut kromě ISN dále spolupracuje s německou Studijní skupinou Alternativní bezpečnostní politika (Studiengruppe Alternative Sicherheitspolitik), s nakladatelstvím Columbia University Press - tvůrcem databáze Columbia International Affairs Online (CIAO, viz. kapitola 2.2.1), projekt a jeho výstupy jsou součástí sítě „Moving Ideas“, Pracovní

skupiny pro bezpečnostní politiku (Security Policy Working Group) a přispěvatelem mezinárodního portálu „Policy Library“.

Hlavní náplní projektu započatého v roce 1991 je zpracovat a propagovat takové změny v koncepci obranných strategiích států světa, které by vyhovovaly mezinárodnímu rozdělení sil a bezpečnostní situaci po konci studené války a vedly by k efektivní obraně států před napadením a zároveň ke snižování mezinárodního napětí. Krátkodobými cíly projektu na léta 2005 a 2006 jsou přehodnocení války Spojených států amerických proti terorismu a návrh jejích nových východisek, zhodnocení zkušenosti s válkou v Afghánistánu a Iráku, navržení efektivní vojenské reformy USA pro 21. století a přehodnocení současného mediálního obrazu bezpečnostní situace USA. V rámci projektu institut publikuje množství zpráv, analýz, článků apod., jež jsou zpravidla volně vystaveny na webovském sídle projektu a spravuje několik tematických portálů [Project ..., 2006]. Jednotlivé portály nyní popíši. Zaměřím se při tom na nejvýznamnější obsažené zdroje informací.

OBSAH ZDROJE:

Domovská webová stránka projektu PDA

Tato stránka obsahuje základních informace o projektu a zpřístupňuje plné texty nebo abstrakty několika desítek publikací vzniklých v rámci projektu od roku 1992. Autory publikací jsou pracovníci Commonwealth Institutu i dalších spolupracujících organizací. Dokumenty jsou rozděleny do 4 témat: formulace americké obranné politiky v 21. století, globální a regionální bezpečnostní otázky (dokumenty týkající se Evropy, jižní Afriky, Středního východu, Asie a Organizace spojených národů), obrana zaměřená na posilování důvěry a dokumenty obsahující individuální názory a komentáře. Uživatel má na této stránce možnost nechat si elektronicky zasílat informační bulletin projektu.

The Defense Strategy Review Page

 První z tematických portálů projektu je zaměřen výhradně na americkou obrannou strategii a politiku. Má za cíl zpřístupňovat relevantní oficiální i neoficiální dokumenty – články z periodik, analýzy, zprávy ad. Zpřístupňované dokumenty jsou vybírány editorem stránky a uživatelé jsou přístupné v podobě krátkého záznamu

se základními bibliografickými informacemi obsahujícího hypertextový odkaz na původní umístění dokumentu anebo přímo na dokument (pokud jde například o soubor PDF). Dokumenty jsou rozděleny do následujících tematických oddílů: dokumenty o obranné strategii USA, její jednotlivé otázky, debaty a komentáře, dokumenty o světové roli USA coby vojenské mocnosti (včetně kritických), dokumenty o preventivní válce, o strategických aspektech mocenského plánování, publikace o národních obranných strategiích oficiálních vládních úřadů USA a neoficiálních nevládních institucí. Jednou ze součástí stránky je také plný text tří vydání přehledu americké obrany, vydávaného jednou za 4 roky federálním ministerstvem obrany z let 1997, 2001 a 2006. Všechna tři vydání jsou doprovázena dokumenty o vzniku a formulaci těchto přehledů a dokumenty obsahující reakce na přehledy. Portál obsahuje též seznam zdrojů, ze kterých zpřístupněné dokumenty pocházejí – jedná se o odborné informační zdroje či služby národních obranných institucí, amerických vojenských univerzit a nevládních výzkumných ústavů [The Defense, 2006].

War Report

WAR REPORT Druhý tematický portál PDA War Report (Válečná zpráva) je konstruován stejně jako předchozí – shromažďuje stručně anotované odkazy na plné texty volně dostupných dokumentů (článků ze všech druhů periodik a jiných médií, odborných analýz, komentářů apod.) týkající se války v Afghánistánu a Iráku. Dokumenty jsou shromažďovány editorem Bipashou Rayem od roku 2003. Počátky kolekce však sahají až do roku 2001, kdy byla založena opět pod vedením Charlese Knighta s cílem pravdivě a komplexně informovat o vývoji války v Afghánistánu coby součásti americké války s terorismem a o jejím pozdějším rozšíření do Iráku. Dokumenty sledují nejen vývoj konfliktů, ale také vývoj názorů na ně ze strany amerických státních představitelů, politických komentátorů apod. Řazení dokumentů je sestupně chronologické, vyhledávat můžeme v archívu obsahujícím dokumenty od roku 2002 i dřívější z počátků projektu [War Report, 2006].

The Revolution in Military Affairs Debate

The RMA Debate

Třetí z tematických portálů projektu se nazývá „Debata o revoluci ve vojenských záležitostech“. Princip shromažďování dokumentů je obdobný jako u obou předchozích zdrojů. Stránka je – podle svého podnázvu – „portálem k plným textům online zdrojů o revoluci ve vojenských záležitostech, informační válce a asymetrickém vojenství“. Obsažené dokumenty se týkají různých aspektů reformy moderního vojenství, jako je například vzrůstající role informací ve válce, možnosti nových technologií, vize fungování armády a obrany, perspektivy mezinárodních spojení, dopadů uskutečněných reforem atd. Většinou jsou vztaženy k situaci v USA, ale uživatel zde nalezne i dokumenty obecné platnosti. Na rozdíl od předchozích dvou zdrojů stránka poskytuje také odkazy na elektronické online verze relevantních knih, seznam expertů specializujících se na armádní reformy, seznam webových stránek s informacemi k dalšímu výzkumu a tematickou bibliografii z let 1994-2000, tentokrát bez odkazů na elektronické verze dokumentů [The RMA Debate, 2006].

Terrorism - Counter-terrorism - Homeland Security

terrorism counter-terrorism homeland security

Čtvrtý tematický portál projektu PDA shromažďuje odkazy na plné texty dokumentů z médií a publikací vládních i nevládních výzkumných organizací k různým aspektům mezinárodního i vnitrostátního terorismu a k otázkám národní bezpečnosti. Dokumenty pocházejí pouze z amerických zdrojů, ale co do obsahu nejsou programově nijak omezeny výhradně na USA [Terrorism, 2006].

Chinese Military Power

Chinese Military Power

Pátý tematický portál poskytuje přístup k plnotextovým zdrojům týkajících se vojenské politiky a kapacity ozbrojených sil Čínské lidové republiky. Najdeme zde opět kolekci odkazů na články a různé druhy zpráv o síle jednotlivých součástí čínské armády, o obecném politickém, ekonomickém, mezinárodním a regionálním kontextu, ve kterém armáda působí, a o vývoji čínské obranné a bezpečnostní politiky tak, jak ji vidí zejména USA. Dokumenty

tentokrát pocházejí také z neamerických zdrojů (např. publikace organizace ASEAN), jsou ovšem stále výhradně angličtině. Stránka odkazuje na další volně přístupné online zdroje především faktografických informací o čínském vlastnictví zbraní, kontrole zbrojení apod. Dále zde nalezneme bibliografii k tématu (opět pouze za léta 1993-2001), seznam webových stránek vhodných k dalšímu výzkumu a seznam expertů (včetně jejich filiací a kontaktů) na čínskou bezpečnostní politiku a ozbrojené síly [Chinese Military Power, 2006].

Occupation Distress

Poslední tematický portál vznikající v projektu PDA shromažďující odkazy zejména na články z médií týkající se důsledků novodobých válek na americké vojsko. Pokrývá témata jako podmínky při válečných operacích, zdravotní následky operací, oběti operací, zacházení s vojáky, udržování jejich morálky, ochrana vojska apod. [Occupation Distress, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Internetové informační portály Projektů obranných alternativ mají za cíl zpřístupnit veřejnosti a vědecké komunitě informace o možnostech transformace armád a vojenských strategií v 21. století. Zdroje se primárně zaměřují na Spojené státy americké, shromažďují dokumenty hlavně americké provenience a výhradně v angličtině. Kromě toho zde však může uživatel nalézt také dokumenty obecně platné a dva z portálů jsou zaměřené na jiné oblasti světa (Afgánistán, Irák a Čínská lidová republika). Výhodou portálů je jejich častá aktualizace, pokrytí oficiálních vládních i neoficiálních zdrojů a zejména zahrnutí děl kritických a polemických. Uživatel ve zdrojích najde pouze plné texty online dokumentů s retrospektivou zhruba k roku 1995. Obsažené bibliografie pokrývají relevantní dokumenty z let 1993 – 2000 dostupné v tištěné podobě.

3.3.2 Uppsalská databáze konfliktů

Databáze konfliktů (Uppsala Conflict Database; dále UCD) je vytvářena Katedrou výzkumu míru a konfliktů Fakulty sociálních věd Univerzity v Uppsale

v rámci programu shromažďujícího data o konfliktech (Uppsala Conflict Data Program; dále UCDP). Tento program funguje na univerzitě již od 80. let a soustřeďuje se na údaje o vnitrostátních i mezistátních ozbrojených konfliktech aktivních po celém světě od roku 1989. Přehled shromážděných dat je kromě ročních speciálních zpráv katedry každoročně publikován v časopisu *Journal of Peace Research* a ročenkách Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru (jsou k dispozici ve fondu knihovny Ústavu mezinárodních vztahů). Program je financován Švédskou agenturou krizového řízení a Švédskou agenturou pro mezinárodní rozvoj. Jedním z výstupů programu je i online elektronická verze databáze volně přístupná v prostředí internetu, jež nyní popíši [Uppsala, 2005].

OBSAH ZDROJE:

Online elektronická databáze byla vytvářena mezi lety 2003 a 2005 jako jeden z projektů programu. Nyní obsahuje data z let 1989 – 2005 a je každoročně aktualizována (původní kolekce dat UCDP byla v roce 2004 rozšířena o data s retrospektivou k roku 1946 díky sloučení s kolekcí vytvářenou Mezinárodním institutem pro výzkum míru PRIO v norském Oslu). Databáze zpracovává následující údaje: jméno a oblast konfliktu, data prvních známek nesouladu, prvního a posledního použití síly, první smrtelné oběti konfliktu, dosažení hranice 25 obětí, popis historie konfliktu, odkazy na další informační zdroje, důvod a typ konfliktu (př. vnitrostátní konflikt mezi vládou a povstaleckou skupinou), počty obětí, intenzita konfliktu v čase, údaje o účastnících konfliktu a jejich bojové síle a údaje o vyjednávání a eventuálním uzavření míru a mírových dohodách.

Obsažená data se týkají všech světových ozbrojených konfliktů s více než 25 oběťmi na životech a k dispozici jsou tři jejich možná volitelná uspořádání - na úrovni konfliktů, aktérů konfliktu a zvolených dvojic konfliktů či aktérů.

Jednoduché vyhledávání uživatele dovede k popisu jednotlivých konfliktů se základními údaji, s tabulkovým shrnutím účastníků a intenzity konfliktu v jednotlivých letech, se slovním shrnutím historie konfliktu a možností zobrazení dalších jednotlivých dat o konfliktu. V některých záznamech uživatel

nalezne i odkazy na relevantní dokumenty (mírové smlouvy apod.). Databáze nabízí také možnost nakonfigurovat si vlastní soubor zobrazených dat, jenž je posléze generován do souboru ve formátu CSV. Databáze obsahuje rozsáhlý aparát definic pojmů a vysvětlivek [Uppsala, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Elektronická online databáze o konfliktech Univerzity v Uppsale je jedním z uznávaných příkladů výstupů projektů sběru dat o světových ozbrojených mezistátních i vnitrostátních konfliktech. Ačkoliv je oproti svému protějšku zveřejňovanému v tištěné podobě omezená v časovém rozsahu, obsahuje některé informace a údaje pocházející z ostatních projektů programu navíc (např. o vyjednávání a uzavření mírových dohod, popisy historie a odkazy na další dokumenty). Databáze je tak přehledným zdrojem primárních dat s intuitivním vyhledávacím prostředím, jež je možno využít jak ke zkoumání jednotlivých konfliktů, tak k jejich porovnávání či sledování dlouhodobých trendů.

3.4 Regionální studia

3.4.1 Virtuální knihovna MenaLib

Virtuální knihovna o Středním východě (Middle East Virtual Library; dále MenaLib) je společným projektem, započatým v roce 2000, celkem 18 národních institucí a organizací převážně z Německa, dále pak z Velké Británie, Španělska a Spojených států amerických. Projekt koordinuje Zemská a univerzitní knihovna Saska-Anhaltska v Halle, která knihovnu spravuje také po technické stránce. Projekt sponzoruje Německá společnost pro výzkum.

Tematicky je portál zaměřen na země Blízkého a Středního východu, severní Afriky a další arabské či islámské země a na islámská studia včetně literatury, jazyků a dalších souvisejících témat.

OBSAH ZDROJE:

MenaLib je informačním portálem, jež v sobě integruje přístup k online přístupným i tištěným zdrojům. Popíšme si možnosti vyhledávání, které nám nabízí.

Knihy a periodika

První možností je vyhledávání ve virtuálním souborném katalogu zahrnujícím obsah speciálních tematických sbírek pěti německých knihoven (Univerzitní knihovny v Tübingenu, Státní a univerzitní knihovny v Halle, Německého orientálního institutu v Hamburku, Nadace Friedricha Eberta v Bonnu a Centra moderního Východu v Berlíně). Tento katalog je provozován jako specializovaný katalog Virtuálního katalogu Univerzitní knihovny v Karlsruhe. Výsledky vyhledávání jsou primárně řazeny podle lokací dokumentů - jednotlivých knihoven.

Druhou možností je vyhledávání v abecedním seznamu periodik ve vlastnictví Univerzitní knihovny v Tübingenu (fondy do roku 1997) a Státní a univerzitní knihovny v Halle (která převzala sbírku od roku 1998). Spolu se signaturami a možností přejít na záznam periodika do online katalogu knihovny v Halle.

Dále má uživatel možnost vyhledávat přímo v online katalozích knihovny v Halle, ve Virtuálním katalogu knihovny v Karlsruhe KVK, v britském souborném univerzitním katalogu COPAC, v katalogu Kongresové knihovny ve Washingtonu D.C. a v obrazovém katalogu Orientálního institutu Německé společnosti pro východní země. Samostatně jsou též prohledatelné nové přírůstky specializovaných kolekcí knihovny v Halle a v knihovnách americké Duke University se sídlem v Durhamu v Severní Karolíně.

Uživatel může prohledávat katalog knihovny v Halle též podle uvedeného předmětového systematického třídění, jež spustí vyhledávání v elektronickém online katalogu knihovny.

Obsahy periodik

V rámci portálu fungují dvě databáze zachycující obsahy relevantních periodik, jejich lokace a odkazy na služby dodávání plných textů. První zpřístupňuje periodika knihovny v Halle, druhá je součástí německého souborného katalogu a přístupná pouze pro německé knihovny. Volně přístupná databáze v sobě zahrnuje obsahy 244 vědeckých periodik. Vyhledávat lze v záznamu článků, v názvu, podle autora či vydavatele, v záznamu časopisu, podle ISSN a identifikačního systémového čísla. Najdeme zde záznamy i z 50. let 20. století, u většiny časopisů však najdeme spíše ročníky zhruba od roku 1997. Tato databáze obsahuje záznamy v arabštině, ve které lze také formulovat rešeršní dotaz pomocí speciální „klávesnice“, která se uživateli zobrazí ve vyhledávacím rozhraní.

Databáze Almisbah

Databáze odkazů na online elektronické materiály popsané na základě metadatového schématu Dublin Core doprovázeného hodnocením kvality zdroje. Databázi může uživatel prohledávat buď podle klíčových slov v angličtině anebo němčině, podle typu odkazovaného zdroje anebo podle systematického předmětového katalogu.

Databáze MENAConferences

Databáze konferencí, kongresů a jiných typů odborných událostí na témata problematiky Blízkého a Středního východu, severní Afriky, islámských a arabských studií. Dotazy lze zadávat také v arabštině [MenaLib, 2005].

PŘÍNOS ZDROJE:

Portál MenaLib je cenným zdrojem pro výzkum týkající se arabských a islámských zemí. Poskytuje přístup k německým specializovaným sbírkám, u vyhledaných dokumentů najdeme vždy jejich údaje o jejich lokaci, popřípadě možnost objednání plného textu. Zdroj obsahuje i velmi dobře zpracovaný katalog online zdrojů. Vyhledávání ve zdrojích je jednoduché. Pracovním jazykem portálu je angličtina, zvláštní výhodou portálu je možnost snadno zadávat rešeršní dotazy v arabštině.

3.4.2 Informační zdroje Národní kanceláře pro výzkum Asie

Národní kancelář pro výzkum Asie (National Bureau of Asian Research; dále NBR) je americká nezávislá nevládní organizace s hlavním sídlem v Seattlu ve státě Washington. NBR byla založena v roce 1989 s podporou Nadace Henryho M. Jacksona s cílem zajistit chybějící výzkum asijských zemí včetně Austrálie a Ruska s ohledem na vztahy těchto zemí s USA. Nyní se Kancelář věnuje výzkumu politických, ekonomických, zdravotních, kulturních a energetických otázek ovlivňujících externí vztahy asijských zemí. Výsledky by měly sloužit primárně politikům, vědcům a také obchodníkům. Informační zdroje - výzkumné výstupy NBR vhodné k naší účelům - si nyní popíšeme.

OBSAH ZDROJE:

Strategic Asia

„Strategic Asia“ je jedním z výzkumných programů NBR. V jeho rámci vycházejí od roku 2001 ročenky Strategická Asie, jež zpracovávají vývoj mezinárodní a bezpečnostní politiky v jednotlivých zemích či regionech Asie a jsou volně k dispozici ke stažení na webových stránkách projektu.

Kromě ročenek program produkuje a zpřístupňuje v prostředí internetu také databázi „Strategic Asia“ obsahující statistická data pro 35 asijských zemí spolu s Kanadou a USA. Databáze zahrnuje celkem 75 základních statistických indikátorů o ekonomice, obchodu a investicích, vládních příjmech a výdajích na zbrojení, společnosti, využívání energetických zdrojů, o životním prostředí, kapacitách ozbrojených sil, vlastnictví zbraní hromadného ničení, politickém zřízení a mezinárodních vztazích jednotlivých států za léta 1990 až 2004. Údaje obsažené v databázi lze zobrazovat podle konkrétních států či skupin dat. Uživatel může také zobrazovat data v různě nakonfigurovaných tabulkách (mohou být zobrazena podle zemí, let, ze kterých údaje pocházejí, a podle zvolených indikátorů). Údaje jsou převzaty z patnácti veřejně, většinou volně dostupných zdrojů typu statistik Světové banky, Mezinárodního měnového fondu či jiných mezinárodních organizací, vládních agentur USA (CIA World Factbook, materiály Úřadu pro sčítání obyvatelstva ad.) a nevládních výzkumných institutů [National, 2006c].

AccessAsia

Iniciativa NBR AccessAsia má za cíl prohlubovat a zrychlovat komunikaci vědeckých poznatků mezi experty Asie, Severní Ameriky a Evropy v oblastech spojených s veřejnou správou. Iniciativa začala v roce 1995 při schůzce zástupců čtrnácti národních institucí z oblasti mezinárodních vztahů a politiky (USA jsou zastoupeny NBR, z neasijských zemí se dále zapojila Kanada, Nizozemsko, Německo a Velká Británie). Tyto instituce založily konsorcium, jež má podporovat vědeckou spolupráci v globálním měřítku a zviditelnit aktivity expertů na problematiku Asie. K tomuto účelu NBR spravuje databázi AccessAsia Specialist. Do této databáze mohou být zařazeni lidé s doktorským titulem, aktivní výzkumní pracovníci či vládní zaměstnanci anebo lidé, jež v posledních deseti letech publikovali odborné knihy či časopisecké články vztahující se k tématům jednotlivých státních politik. V současnosti databáze obsahuje informace o více než třech tisících expertů.

V databázi lze vyhledávat podle klíčových slov, podle zemí nebo oblastí (nebo podle kombinace obou), na které se expert zaměřuje. Záznamy databáze obsahují kontaktní informace, geografické a výzkumné oblasti zájmu experta, jazyky, jež ovládá, jeho předchozí pracovní pozice, publikační činnost a informaci o jeho současných aktivitách [National, 2006a].

Domovská webová stránka NBR

Kromě informací o aktivitách kanceláře zde najdeme přístup :

- k elektronickým publikacím NBR (analýzy, stručné zprávy, bulletin ad.), většinou volně dostupným ke stažení
- k seznamu odkazů na periodika publikovaná v prostředí internetu týkající se studií Asie a pacifické oblasti s krátkými anotacemi
- k seznamu odkazů na více než tři sta (zejména amerických) institucí zabývajících se výzkumem různých druhů politik asijských zemí
- k seznamu odkazů na internetové zpravodajské zdroje přinášející zpravodajství z asijských zemí (většinou v angličtině)
- ke třem internetovým diskusním fórům určeným primárně politikům a vědcům o politických záležitostech Japonska, o Číně a její implementaci principů Světové banky a Rusku, Světové bance a globalizaci (první diskuse je volně

přístupná, do druhých dvou musí být uživateli přístup schválen správcem diskuse) [National, 2006b]

PŘÍNOS ZDROJE:

Elektronické zdroje vytvářené Národní kanceláří pro výzkum Asie jsou vhodné k vytvoření základního přehledu o asijských zemích a výzkumu faktorů ovlivňujících jejich mezinárodní vztahy (zejména s USA, ale nejen tam). Uživatel může využít volně přístupných online dokumentů, na nichž se podílejí kromě amerických též asijské i evropské experti, statistické databáze či seznamu zpravodajských a ostatních informačních pramenů a v neposlední řadě také kontaktů na výzkumné instituce v oblasti asijských studií a na konkrétní vědecké osobnosti registrované v databázi AccessAsia.

3.5 Mezinárodní politická ekonomie a rozvojová studia

3.5.1 Portál ELDIS

Portál ELDIS - Elektronický systém informací o rozvoji a životním prostředí (Electronic Development and Environment Information System; dále ELDIS) je jednou z informačních služeb Institutu rozvojových studií, jež pracuje jako výzkumná a vzdělávací instituce v rámci Univerzity v Sussexu (Velká Británie). Fungování portálu je financováno čtyřmi evropskými rozvojovými agenturami (z Velké Británie, Norska, Švédska a Švýcarska). Hlavním cílem portálu je shromažďovat a zpřístupňovat hodnotné, aktuální a prakticky zaměřené dokumenty z oblasti rozvojových studií a ochrany životního prostředí všem uživatelským skupinám (studentům, vědcům, politikům, rozvojovým pracovníkům ad.). Svým uživatelům poskytuje portál několik typů informačních služeb: databázi plných textů online dokumentů, zpravodajství a tematické zpravodajské bulletiny (obě s možností zasílání jednotlivých zpráv či čísel podle uživatelského profilu elektronickou poštou a automatického zobrazování zpráv na ostatních webových stránkách), adresáře institucí a organizací s relevantním zaměřením a specifické informace určené rozvojové komunitě (události, nabídky zaměstnání, archiv emailových konferencí ad.) [IDS Info Services,

2006]. V dalším textu se soustředím na služby, jež se dají využít v rámci činnosti informačního oddělení ÚMV.

OBSAH ZDROJE:

Představme si postupně pro nás nejpodstatnější informační služby portálu.

První z nich je databáze plných textů elektronických dokumentů. Všechny obsažené dokumenty (okolo 18 000 dokumentů s retrospektivou zhruba k roku 1995) jsou vybrány editorem portálu, opatřeny abstraktem a informacemi o jejich vydavateli. K dokumentům databáze se lze dostat několika způsoby, jež jsou zabudovány také v ostatních službách portálu. Nejjednodušší cestou je vyhledávání skrze předvolená témata nabízená v rámci portálu anebo jednoduché vyhledávání podle klíčových slov, tématu a geografické oblasti.

Druhou ze zajímavých informačních služeb jsou tzv. „průvodce zdroji“ (Resource Guides). Jde o soubory základních dokumentů a odkazů ke 35 tématům spjatým s rozvojem (a částečně také s mezinárodními vztahy), jako je rozvojová pomoc a zadlužení rozvojových zemí, mezinárodní finanční a obchodní politika, globalizace, chudoba, činnost Světové banky a Mezinárodního měnového fondu ad. Účelem těchto průvodců je co nejvíce urychlit a usnadnit přístup uživatelů ke klíčovým informacím.

Při výběru jednoho z průvodců se uživateli zobrazí nejaktuálnější relevantní dokumenty z databáze a přímé odkazy na další, užší témata a na další části průvodce. Dalšími částmi průvodce jsou adresář odkazů na hlavní internetové diskuse k tématu, výběr nejnovějších publikací vydaných pouze v tištěné formě (včetně odkazů na důležité relevantní kolekce dokumentů či knihovní katalogy přístupné v prostředí internetu) a adresář relevantních webových stránek rozříděných jemněji podle tématu. Ve jmenovaných částech uživatel najde i přímé odkazy na výběry dokumentů týkající se výzkumu ve zvolené oblasti.

Třetí službou je celý adresář webových stránek rozvojových organizací, výzkumných center, projektů, statistik, diskusí, témat apod. Vyhledávat zde lze podle témat i klíčových slov a geografických oblastí.

Velmi zajímavou službou jsou informační profily jednotlivých zemí rozvojových částí světa (Afrika, Blízký a Střední východ, jižní Amerika a karibská oblast, jižní a východní Asie a pacifická oblast). Uživatel má možnost vyhledávat dokumenty týkající se konkrétní země v databázi elektronických dokumentů ELDIS anebo tištěné materiály v on-line katalogu Britské knihovny rozvojových studií (British Library of Development Studies - dále BLDS), která je také jednou ze součástí Institutu rozvojových studií. BLDS vlastní v Evropě nejobsáhlejší knihovní fond k problematice rozvoje včetně zhruba 1 000 časopisů a 5 000 seriálových publikací. Velkou část fondu tvoří publikace vydané v Africe a jihovýchodní Asii [Global, 2006].

Zároveň jsou uživatelům nabídnuty přímé odkazy na profily země v jiných zdrojích (materiály Organizace spojených národů, Světové banky, ostatních rozvojových portálů apod.), informace o konkrétních sektorech jako například zemědělství, ekonomika, vláda ad. (opět z databáze dokumentů ELDIS anebo z katalogu BLDS) a odkazy do adresáře webových stránek a zpravodajství o vybrané zemi.

Pátou službou je zpravodajství z Afriky, Blízkého a Středního východu, Asie a Latinské Ameriky. Tato služba shromažďuje odkazy na volně přístupné i placené zpravodajské zdroje. Najdeme zde odkazy na materiály o zvolené zemi ve zpravodajstvích společností BBC nebo CNN a odkazy na zpravodajské zdroje či agentury fungující ve zvolené zemi [ELDIS, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Portál ELDIS je přínosným zdrojem dokumentů o rozvojových zemích nejen pro oblast rozvoje a životního prostředí. Soustřeďuje hodnotné dokumenty mezinárodních organizací stejně jako zprávy z praxe lokálních rozvojových agentur či akademické publikace. Uživatel má možnost prohledat volně přístupné internetové elektronické dokumenty i dokumenty v tištěné formě z fondu jedné z nejvýznamnějších knihoven zaměřených na rozvoj - BLDS. Všechny elektronické dokumenty jsou opatřeny abstraktem, odkazy v adresáři webových stránek stručným popisem obsahu. Uživatel je upozorněn na placené zdroje, jež může využít k dalšímu vyhledávání. Využívání služeb portálu je velice jednoduché a uživatelsky přátelské. Jednotlivé služby jsou mezi sebou

propojené tak, aby měl uživatel přístup ke všem jejich relevantním typům najednou. Existuje i omezená verze portálu ve španělském jazyce.

3.5.2 Informační zdroje Globální rozvojové sítě

Globální rozvojová síť (Global Development Network; dále GDN) je celosvětovou organizací se sídlem v Novém Dillí v Indii spojující vědecké instituce provádějící multidisciplinární společenskovední výzkum pro využití v oblasti národního a regionálního rozvoje. Jejím cílem je podporovat výměnu zkušeností a poznatků v rozvojových politikách mezi různými oblastmi světa a mezi vědci a politickými činiteli. Síť vznikla v roce 1999 a od té doby buduje svou kooperativní základnu, jež sestává z deseti mezinárodních organizací (Mezinárodní měnový fond, agentury OSN, Institut rozvojových studií v Sussexu ad.) a z devíti regionálních výzkumných sítí – pro Afriku je to Africké ekonomické výzkumné konsorcium (AERC) s hlavním sídlem v keňském Nairobi, pro Střední východ a severní Afriku Fórum pro ekonomický výzkum (ERF) se sídlem v Káhiře, pro Rusko a země bývalého Sovětského svazu Ekonomické vzdělávací a výzkumné konsorcium (EERC) se sídlem v Moskvě, pro země střední a východní Evropy Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium – Národohospodářský institut (CERGE-EI) se sídlem v Praze, pro země jižní Ameriky a karibské oblasti Latinskoamerická a karibská ekonomická asociace (LACEA) se sídlem v kolumbijské Bogotě, pro jižní Asii Jihoasijská síť ekonomických výzkumných ústavů (SANEI) se sídlem v pákistánském Islámabádu, pro východní Asii Východoasijská rozvojová síť (EADN) se sídlem thajském Bangkoku. Poslední dvě spolupracující organizace pokrývají rozvinuté země a byly založeny výhradně za účelem práce pro GDN – jde o síť GDN-Japonsko zaštitěnou Japonskou bankou pro mezinárodní spolupráci (JBIC) se sídlem v Tokyu a o Rozvojovou síť Oceánie (ODN) pro Austrálii, Nový Zéland a jižní Pacifik s hlavními centry v Port Moresby (Papua - Nová Guinea) a australském Brisbane. Regionální sítě spolupracující s GDN mají za cíl kromě komunikace

vlastních výzkumných výsledků také shromažďovat kontakty a navazovat spolupráci s dalšími místními vědeckými institucemi.

GDN koordinuje několik globálních a regionálních výzkumných projektů, organizuje vědecká setkání a konference a podporuje výměnu poznatků mezi svými členy a jejich další šíření.

Činnost GDN je financována ministerstvy financí a zahraničních věcí rozvinutých zemí Evropy a severní Ameriky, Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou, soukromou Fordovou nadací a společností Merck & Company.

OBSAH ZDROJE:

V následující části popíši informační zdroje, jež GDN zpřístupňuje mezinárodní vědecké komunitě pod souborným názvem GDNet. Přístup k nim je v některých případech podmíněn registrací uživatele – vědce do systému GDN.

GDN Knowledge Base

Tuto „znalostní databázi“ zpřístupňuje GDN online na své webové stránce. Báze má čtyři následující součásti:

Databáze vědců

Databáze obsahuje profily vědců ze všech oblastí světa. Vědci se do databáze registrují sami a při registraci uvádějí: národnost a zemi působení, jméno své domovské organizace a své pracovní pozice, kontakty, své profesní schopnosti a oblasti expertízy, životopis, profesní oblasti zájmu a zaměření na určitá geografická území a jazyky, jež ovládá. Všechny tyto údaje jsou následně k dispozici ostatním uživatelům GDN. Do databáze se mohou registrovat pouze zaměstnanci organizací zabývajících se výzkumem rozvoje anebo jednotlivci publikující v odborné literatuře. Vyhledávat lze podle jména vědce a země působení.

Adresář organizací

Adresář funguje na stejném principu jako databáze vědců. Organizace se do něj zapisují samy, a to pod podmínkou poskytnutí alespoň jedné ze svých publikací do databáze dokumentů GDNet. Uživatel zde najde nejen kontaktní informace, ale i popis zaměření a aktivit více než třech tisíců organizací po celém světě.

Databáze výzkumných zpráv

Databáze, do níž přispívají registrované organizace zprávami o výsledcích svého výzkumu. Obsažené dokumenty musí vzniknout na půdě rozvojové země, nesmí být více než 3 roky staré, musí být k dispozici online v elektronické podobě a musí jít o dokumenty typu výzkumných zpráv, zpráv z konferencí, článků, kapitol z knih ad., jež obsahují konkrétní doporučení podložené seriózním výzkumem. Záznam každého dokumentu je doplněn abstraktem včetně shrnutí výsledků výzkumu a je propojen hypertextovými odkazy nejen na sídlo dokumentu, ale také na záznam vydávající organizace a na záznam autorů (pokud je k dispozici) z předchozích dvou databází. Vyhledávat lze pouze podle země vzniku.

GDN knihovna

Digitální knihovna dokumentů, jež se týkají aktivit GDN anebo vznikly v projektech finančně podporovaných GDN. Vyhledávat lze podle jednotlivých aktivit, roku vydání (od 2000) a země vydání.

GDN nabízí také informační služby zaměřené speciálně na vědeckou komunitu.

Data Initiative

Rozsáhlá webová stránka věnující se šíření bezplatného přístupu ke statistickým datům pro vědeckou komunitu včetně dokumentů obsahujících konkrétních doporučení k využívání stávajících zdrojů, tvorbě nových struktur sdílejících data apod. Stránka mimo jiné obsahuje přístup do statistické databáze Světové banky a rozsáhlý adresář volně dostupných online zdrojů statistických informací po celém světě.

Přístup k časopisům

Tuto službu mohou využít pouze vědci registrovaní v GDN. Vědci ze zemí s nízkými či středními příjmy mají možnost zdarma využít možnosti dodávání dokumentů z fondu Britské knihovny rozvojových studií (nejrozsáhlejší oborové sbírky v Evropě) anebo bezplatného přístupu ke 120 oborovým časopisům (zprostředkovaných v rozhraní projektu MUSE – americké digitální plnotextové knihovny akademických časopisů). Kromě toho zde uživatel nalezne také adresář online volně i za úplatu dostupných kolekcí časopisů.

Informace o možnostech financování výzkumu

Většina informací je k dispozici opět pouze registrovaným vědcům. Relevantní nabídky financování pro organizace ze zemí s nízkými a středními příjmy jsou vybírány z rozsáhlé databáze „Community of Science“ společnosti Cambridge Scientific Abstracts [Cambridge, 2006].

Soubory doporučení - „toolkits“

Uživatel zde najde dva soubory materiálů pro profesionály z institucí působících v oblasti rozvoje, první z nich obsahuje doporučení ohledně metod shánění finanční podpory jejich činnosti, druhý ohledně způsobů šíření a propagace výsledků jejich výzkumných aktivit.

Regionální rubriky GNet

V rámci webových stránek GDN může využít i čtyři regionální rubriky spravované regionálními partnery GDN pro oblast Středního východu a severní Afriky, Společenství nezávislých států, země střední a východní Evropy a pro africký kontinent. Rubriky obsahují poslední vstupy předchozích databází ze zmíněných oblastí a navíc oznámení o nabídkách práce, aktuálních událostech a dalších novinkách [Global, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Webová stránka Globální rozvojové sítě, respektive soubor jejích online informačních služeb jsou rozsáhlým a hodnotným zdrojem dokumentů, informací a dat z rozvojových oblastí světa. Služby jsou koncipovány primárně pro vědecké pracovníky studující společenskovední aspekty národního i světového rozvoje. Svým uživatelům tedy nejen poskytuje možnosti vyhledávat v databázi (převážně) výzkumných zpráv a statistických dat významných mezinárodních organizací, ale také v kontaktních databázích výzkumných institucí a vědců. Je zde možné získávat informace o nabídkách financování výzkumů a pro vědecké pracovníky ze zemí s nízkými a středními příjmy jsou zde navíc k dispozici nadstandardní možnosti bezplatného přístupu ke specializovaným dokumentům.

3.6 Diplomacie

3.6.1 Diplomacy Monitor

Webovská služba Diplomacy Monitor (Diplomatický monitor; dále DM) je projektem Právnické fakulty Univerzity Svatého Tomáše se sídlem v Miami ve Spojených státech amerických. Projekt využívá faktu, že stále více oficiální diplomatické komunikace je zveřejňováno online prostřednictvím internetu na webovských sídlech národních mezinárodněpolitických orgánů, ambasad, konzulátů apod. Tým projektu sestavil speciální software, který je schopen automaticky monitorovat a sbírat nové dokumenty na předem zadaných oficiálních webovských sídlech. Kopie nalezených dokumentů jsou automaticky předány k rukám editorů projektu, jež dokumenty věcně zpracují, zařadí do správných předmětových kategorií a prostřednictvím webové stránky projektu zveřejní. Tato aktualizace probíhá několikrát denně.

Zdroj má sloužit jako jediná brána k mnoha informačním zdrojům a má tak usnadňovat přístup k aktuálním informacím pro studenty, vědecké a akademické pracovníky, diplomaty, novináře a dalším cílovým skupinám.

OBSAH ZDROJE:

Jak již bylo uvedeno, služba DM shromažďuje a zveřejňuje oficiální dokumenty států týkající se diplomacie, lidských práv v mezinárodních vztazích a mezinárodního obchodu. Co do typů dokumentů jsou zde obsaženy oficiální komuniké a prohlášení, tiskové zprávy, rozhovory a další typy zpravodajství, a to přesně ve znění, ve kterém byly zveřejněny.

Zpřístupňované dokumenty jsou řazeny do několika předmětových kategorií, jež uživatelům usnadňují a urychlují vyhledávání: nejvýznamnější dokumenty, všechny dokumenty, dokumenty týkající se diplomatických styků (zprávy o setkáních, konferencích, oficiálních návštěvách apod.), dokumenty o lidských právech a o mezinárodním obchodu. Dále jsou dokumenty tříděny z geografického hlediska (jde jen o velmi hrubé třídění, uživatel má dále

možnost vyhledávat i podle konkrétních států) a podle hlavních témat mezinárodních vztahů (stálých a aktuálních). Možnost vyhledávání dokumentů podle jednotlivých států světa je dále prohloubena dvěma alternativami. Jednou z nich je vyhledávání dokumentů vydaných konkrétním státem a dokumentů týkajících se konkrétního státu. Druhou pak možnost vyhledávat na základě kombinace dvou hledisek: dokumenty zachycující vztah či komunikaci dvou zvolených států anebo dokumenty týkající se zvoleného státu a jednoho z předdefinovaných témat. Zdroj nabízí také možnost vyhledávat v plném textu dokumentů.

Dokumenty jsou před zařazením na webovou stránku projektu věcně zpracovány na základě kopie dokumentu, jež je pořízena při monitorování oficiálních zdrojů a umístěna k záznamu dokumentu. Záznamy obsahují jméno úřadu vydávajícího zpracovaný dokument, jež je hypertextově propojeno s dokumentem v původním umístění. Dále pak název dokumentu (někdy spolu s klíčovými slovy uvedenými v hranatých závorkách, jež doplňují věcné zařazení dokumentu a usnadňují uživateli odhad tématu dokumentů s méně specifickými názvy bez nutnosti je otevírat), datum zpracování a zveřejnění dokumentu, odkazy na jeho neanglické jazykové verze anebo - v případě, že původní dokument není publikován v angličtině – na strojový překlad textu do angličtiny. Jak již bylo zmíněno, každý záznam obsahuje také kopii webové stránky s textem dokumentu pro případ, že server, kde je dokument umístěn by momentálně nebyl k dispozici.

Co se týče retrospektivy, Diplomacy Monitor zpřístupňuje dokumenty pouze za období posledních tří měsíců [Diplomacy Monitor, 2006; Diplomacy Monitor Project, 2006].

PŘÍNOS ZDROJE:

Diplomacy Monitor je skvělým zdrojem pro studenty či vědecké pracovníky se zájmem o aktuální oficiální diplomatické zprávy a prohlášení států, publikované v prostředí internetu. Hodí se zejména soustavnému a pravidelnému sledování mezinárodněpolitické scény. Služba nenabízí možnost tzv. alertů – adresného šíření nových příspěvků, jež by se k tomuto účelu hodila. Tato funkce je však do jisté míry zastoupena sestupně

chronologickým zobrazováním dokumentů a jednoduchostí a efektivitou vyhledávání. Nevýhodou však může být omezená retrospektiva zpřístupňovaných dokumentů, která znemožňuje jednorázové rešerše ohledně dlouhodobých vývojů stanovisek států. Zdroj tedy vyžaduje spíše soustavné sledování. DM je jazykově opět zaměřen na angličtinu, ale - pokud existují - zpřístupňuje i jiné jazykové verze dokumentů.

3.7 Polytematické a specializované oborové zdroje

3.7.1 Portál ViFaPol

Portál Odborná virtuální knihovna politické vědy (Virtuelle Fachbibliothek Politikwissenschaft; dále ViFaPol) je výsledkem kooperativního projektu, který koordinuje Hamburská státní a univerzitní knihovna Karl von Ossietzky. S ní na tvorbě obsahu portálu spolupracuje šestnáct německých výzkumných institucí a mohou se zapojovat i další. Spolupracující partneři mají rozdělené povinnosti, někteří dodávají tipy na nové odkazované zdroje, další poskytují ke zpřístupnění své publikace, kontrolují systematické zařazení zpracovaných zdrojů atd. Projekt je financován Německou společností pro výzkum a Spolkovým ministerstvem pro školství a výzkum.

Jedná se o informační službu typu portálu - gateway k internetovým online zdrojům z oblasti politických věd a výzkumu míru, z nichž velká část je relevantní i vůči oboru mezinárodních vztahů.

OBSAH ZDROJE:

Obsah zdroje je nejlépe znázorněn v první nabízené možnosti systematického vyhledávání, ve které jsou vizuálně naznačena obsažená témata i druhy dokumentů. Zdroje jsou zde rozděleny podle jejich tematiky do tří hlavních témat – politologie, výzkum míru a země světa - a podle druhů zpřístupňovaných položek. Každá ze tří tematických skupin obsahuje podskupiny (zařazení odpovídá předmětovému třídění, jímž jsou opatřeny záznamy odkazů) spadající pod mezinárodní politiku jako například politické

systemy mimo Německo, mezinárodní politika, politika Evropské unie, evropské organizace (ve skupině Politická věda), výzkum míru a konfliktů, zbraně, zbrojení a vojenský potenciál, kontrola zbrojení a odzbrojování, mezinárodní mírové organizace a mezinárodní právo (ve skupině Výzkum míru) a všechny geografické skupiny zemí (ve skupině Země světa). Ve čtvrté skupině se může uživatel seznámit a přímo přejít na odkazy podle typu zdroje. Z údajů doprovázejících odkazy vyplývá, že v současnosti portál ViFaPol shromažďuje odkazy na internetové informační zdroje v následujícím poměru (číselné údaje jsou zde jen pro ilustraci, protože jeden zdroj může spadat pod více kategorií):

- 1978 odkazů na institucionální webovská sídla (zejména oficiálních státních, akademických a výzkumných institucí, politických a nevládních organizací, knihoven a archívů ad.)
- 1179 odkazů na jednotlivé dokumenty (z toho největší část – 760 odkazů – představují plnotextové elektronické časopisy či publikace typu ročenek, dále pak webové stránky, zpravodajské zdroje atd.)
- 482 odkazů na bibliografické zdroje (zejména další oborové portály a sbírky odkazů, knihovní katalogy, sbírky dokumentů a oborové bibliografie a další, ne vždy plnotextové zdroje)
- 203 odkazů na referenční zdroje (statistiky a jiné sbírky dat, adresáře osob, společností a institucí, slovníky atd.)
- 180 odkazů na webovská sídla o výzkumné spolupráci a komunikaci (webovská sídla výzkumných projektů, pracovních skupin, odborných emailových konferencí, fór, weblogů ad.)

Kromě systematického vyhledávání má uživatel možnost vyhledávat na základě klíčových slov ve třech kategoriích online zdrojů:

- v oborových online webových zdrojích (v záznamech odkazů portálu ViFaPol i v odkazovaných zdrojích, ve společensko-vědním portálu Social Science Information Gateway – SOSIG, v německém portálu o ekonomii EconBiz a pomocí německého vyhledávacího stroje SeekPort)
- v oborových bibliografických zdrojích (v jedenácti knihovních katalogích výzkumných ústavů, v databázi World Affairs Online či v politologické části

portálu k elektronickým verzím odborných časopisů Elektronické knihovny časopisů – EZB a ze dvou licencovaných databází – přístup k těmto zdrojům samozřejmě záleží na licencích instituce, ve které se uživatel k ViFaPol připojuje)

- v německých knihovních online katalozích (v katalogu Německé národní knihovny, v německém souborném a v dalších pěti regionálních souborných katalozích a v digitální knihovně sdružení knihoven Berlína/Brandenburga)

Prohledávané zdroje si uživatel může zvolit.

Výsledky vyhledávání lze seřadit podle titulu a podle tematických řazení ve skupinách, do kterých jsou zdroje vřazeny při systematickém vyhledávání. Pokud je výsledkem elektronická verze časopisu, objevuje se přímo ve výsledcích vazba na bázi Elektronická knihovna časopisů EZB a u časopisu je vyznačeno, zda-li je v místě vyhledávání volně dostupný, dostupný pod placenou licenci anebo bez licence čili nedostupný (to ovšem platí pro instituce, které tento systém využívají).

Záznamy jednotlivých zdrojů jsou zpracovány oborovými odborníky a obsahují pole název, tvůrce, abstrakt, klíčová slova (slova s obecným významem také v angličtině), typ zdroje, kategorie v systematické oborové předmětové a systematické geografické klasifikaci, řeč, jazyk a další doplňující informace (autorská práva ke zdroji apod.) [ViFaPol, 2003].

PŘÍNOS ZDROJE:

Portál ViFaPol je cenným volně dostupným zdrojem se zaměřením na Německo a německé politologické informační zdroje. Obsahuje mnoho odkazů relevantních oboru mezinárodní politiky (v částech o výzkumu míru, o zemích světa, zdroj může být relevantní také pro studium Německa a jeho zahraniční politiky). V portálu lze jednoduše a efektivně vyhledávat. Díky rozmanitosti typů obsažených zdrojů, které lze také prohledávat přímo z portálu, může být vyhledávání pro uživatele velmi podnětné a přinést mu hodnotné výsledky ze zdrojů, jež by sám od sebe nepoužil. Jednotlivé informační zdroje jsou k zařazení do portálu vybírány odborníky knihovníky a oborovými experty. Zdroj má velmi dobře zpracované záznamy odkazovaných zdrojů.

3.7.2 Faktografická databáze Menšiny v ohrožení

Minorities at Risk

Online volně dostupná databáze Menšiny v ohrožení (Minorities at Risk; dále MAR) obsahuje data shromážděná v rámci stejnojmenného projektu. Sběr dat zahájil v roce 1986 Ted Robert Gurr, později byl projekt zaštitěn Centrem pro mezinárodní rozvoj a zvládání konfliktů (Center for International Development and Conflict Management), jež je součástí americké Univerzity v Marylandu.

Databáze popisuje světové etnické menšiny, jež jsou předmětem diskriminace ze strany státu. Obsažená data popisují jejich geografické umístění, jejich kulturní a politickou identitu, způsob, jakým s nimi jedná většina ve státě, a také politické či násilné akce jimi vyvolávané. Data jsou shromažďována z rozmanitých zdrojů – ze zpravodajství, zpráv mezinárodních, vládních i nevládních organizací ad.

OBSAH ZDROJE:

Databáze aktuálně zahrnuje informace o 284 menšinách a časově pokrývá období 1945 – 2003 (výběrově až do roku 2005). Tyto menšiny jsou v projektu definovány jako sociální skupiny se zvláštní identitou založenou na společném jazyce, kultuře, historii či etnickém původu, musí mít více než 500 000 členů a musí být znevýhodňovány ze strany většinového obyvatelstva příslušného státu.

Uživatel má možnost v databázi vyhledávat kvalitativní údaje o jednotlivých menšinách na základě území, jež obývají. Ke zvolené menšině se zobrazí základní údaje o obývaném státu, analytický přehled vztahů menšiny a státu (zahrnuje i odkazy na konkrétní proměnné v souboru dat), stručný odhad rizika ohrožení menšiny do budoucnosti a reference na použitou literaturu. Dále má uživatel přístup k chronologii významných událostí v historii menšin, jež je uváděna s různě dlouhou retrospektivou (většinou k roku 1990).

Uživatel může ke stejným záznamům jednotlivých menšin přistoupit také skrze interaktivní mapy, jež zobrazují: menšiny, jež nejvíce trpí politickou diskriminací anebo násilnou represí ze strany státu, a menšiny, jež aktuálně zorganizovaly největší protestní akce proti státu anebo jsou účastníky

protistátních guerillových bojů a občanských válek. Tyto mapy bohužel zobrazují pouze stav v roce 2003.

Kvantitativní údaje lze získat buď v celku jako textový soubor ASCII anebo po registraci do speciálního programu MARgene, jež kromě přístupu umožňuje s daty také dále pracovat.

Podle geografických oblastí může uživatel na stránkách projektu vyhledávat také v odkazech na relevantní online zdroje o problematice etnicko-politických vztahů menšin a států a na webovská sídla organizací, jež se prohlašují za oficiální zástupce menšin popsanych v databázi. Poslední možností je potom jednoduché vyhledávání v záznamech publikací, jež se týkají dané problematiky a (ve valné většině) k jejich tvorbě bylo využito dat projektu MAR [Minorities, 2004].

PŘÍNOS ZDROJE:

Databáze má sloužit jako zdroj informací o světových diskriminovaných etnicko-politických menšinách – popisuje míru a druh jejich diskriminace a také společenské konflikty diskriminací vyvolávané. Díky časovému pokrytí (1945-2003) a uvedených chronologiích je dobrým zdrojem informací o historii menšin. Vyhledávání je velmi jednoduché a shromážděné údaje jsou zde vyjádřené slovně. Záznamy obsahují bibliografie dalších informačních pramenů. Databáze MAR je vhodným specializovaným doplňkem ke zdrojům z oblasti regionálních studií a z oblasti mezistátních a vnitrostátních konfliktů.

3.8 Závěr

V poslední kapitole této práce jsem popsala dvanáct zdrojů, jež považuji za vhodné k využití v informačním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů k uspokojování informačních potřeb jeho uživatelů. Ve všech případech šlo o elektronické online zdroje volně dostupné v prostředí internetu. Východiska jejich výběru byla popsána v úvodu této části. Představené zdroje jsou různě obsahově zaměřené a podle tohoto kritéria byly rozřazeny do šesti velmi volných tematických skupin, jež se zhruba shodují s hlavními činnostmi ÚMV

a hlavními podobory mezinárodních vztahů. Jinak však představují odlišné typy zdrojů s odlišnými cíly a rolemi, jež mohou zaujmout ve vědecké práci či při studiu uživatelů informačních služeb ÚMV. Tyto role jsem se snažila popsat na závěr každé podkapitoly věnované jednotlivým zdrojům.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývala problematikou využití elektronických informačních zdrojů v informačních službách Ústavu mezinárodních vztahů v Praze, potažmo elektronickými zdroji vhodnými k využití pro výzkum v oboru mezinárodních vztahů obecně.

První dvě části práce se omezily víceméně na popis současného stavu vědění v oboru, situace a činností ústavu a jeho informačního oddělení a zejména současné nabídky elektronických zdrojů oddělení, která by měla korespondovat s předpokládanými informačními potřebami jeho uživatelů. Čtenář se tedy důkladně seznámil se základní sestavou placených i volně dostupných informačních zdrojů využívaných oddělením k uspokojování potřeb svých uživatelů.

Třetí část práce potom obsahuje výběr dalších vhodných elektronických informačních zdrojů. Tento výběr měl za cíl naznačit možnosti vyhledávání informací v aktuálních podmínkách práce informačního oddělení včetně dostupné sady zdrojů, a proto byl omezen na zdroje volně dostupné v prostředí internetu. Vybrány byly zdroje typu informačních portálů, webovké prezentace vědeckých projektů anebo informačních aktivit různých typů institucí ve formě prohledatelných databází, digitální knihovny i jeden weblog. Vybrané zdroje jsou vytvářeny zejména na půdě USA, dále pak v Evropě a některé z nich jsou vytvářeny kooperativně účastníky z více kontinentů. Jazykem zdrojů je ve většině případů angličtina.

Shrňme nyní poznatky, které čtenář mohl získat v této práci nabyt.

Vědní obor mezinárodních vztahů je vysoce multidisciplinární a vyžaduje tedy informační podporu velmi rozmanitými zdroji informací. Celková množina

zdrojů by měla v ideálním případě vyrovnaně obsahovat zdroje ze všech podoborů mezinárodních vztahů o všech oblastech světa, s informacemi historickými, aktuálními i prediktivního charakteru, a to bez nutnosti jazykového omezení. Informační potřeby vědecké činnosti Ústavu mezinárodních vztahů budou specifické silnějším zaměřením na mezinárodně-politické dění České republiky, v oblasti střední a východní Evropy a Evropské unie.

Informační oddělení Ústavu mezinárodních vztahů ke své práci běžně využívá placené elektronické zdroje – bibliografické databáze, speciální databázi zpravodajství (Infobanka ČTK) a elektronické verze časopisů. Čerpá samozřejmě také ze zdrojů volně dostupných – většinou výstupů činnosti spolupracujících vědeckých institucí.

Existuje však velké množství dalších obsahově relevantních zdrojů, a to volně dostupných v prostředí internetu. Tyto zdroje jsou vesměs zaměřené na koncového uživatele a využívají elektronické online technologie k obohacení možností získávání informací, které žádné další zdroje neposkytují. Těmito možnostmi (které se vyskytly v popisech zdrojů třetí části práce) je například:

- kumulace přístupu k různorodým typům informačních zdrojů nebo pramenů na jednom místě (zdroj může například najednou obsahovat odkazy na plné texty dokumentů, na tabulky či mapy, dále pak na bibliografie a zdroje typu adresářů, na knihovní katalogy)
- kombinace vyhledávání ve sbírkách digitálních dokumentů a zároveň ve virtuálních katalozích tištěných dokumentů (zdroje MenaLib či ELDIS)
- snadný přístup ke službám automatického rozesílání informací v elektronické podobě
- možnost okamžitých automatických strojových překladů webovských dokumentů do jiných jazyků (zdroj Diplomacy Monitor) a možnost jednodušší práce s jinými písmi než latinkou (arabština ve zdroji MenaLib)
- obsahově mohou být tyto zdroje úžeji zaměřené než zdroje placené – nejsou vytvářeny se zřetelem k co nejvyšší prodejnosti (zdroje ATOP nebo Menšiny v ohrožení)

Hlavními přínosy elektronických online zdrojů je však obecně jejich snadná dostupnost (potažmo i v nich obsažených dokumentů) a jejich již zmíněná orientace na uživatele, která může obnášet nejen jednoduchost a intuitivnost práce se zdrojem prostřednictvím jednodušších vizuálnějších způsobů vyhledávání, ale také speciální výhody pro uživatele (například možnost bezplatného získávání plných textů tištěných dokumentů pro uživatele ze zemí s nižšími a středními příjmy, jež se zaregistrují do kontaktní databáze Global Development Network)

Na závěr této práce se tedy dá říci, že elektronické informační zdroje mají mnoho podob a svým uživatelům poskytují množství zajímavých možností při vyhledávání informací či dokumentů. Placené zdroje pravděpodobně nikdy nebude možno zcela nahradit zdroji bezplatně dostupnými v internetu. Lze zde však najít zdroje velmi zajímavé a jistě stojí za to je dále mapovat, užívat je a zejména na ně aktivně upozorňovat uživatele služeb informačního oddělení Ústavu mezinárodních vztahů.

Seznam použité literatury

Alliance Treaty Obligations and Provisions Project (ATOP) [online]. 2005. Houston (Texas) : Rice University, Department of Political Science, c2005 [cit. 2006-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://atop.rice.edu>>.

ASIL Guide to Electronic Resources for International Law [online]. 2006. HOFFMAN, M.; WATSON, J. (co-eds.). Washington (D.C.) : American Society of International Law, last update 2006-03-15 [cit. 2006-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.asil.org/resource/home.htm>>.

Cambridge Scientific Abstracts. 2006. *Community of Science* [online]. Bethesda (Maryland) : Cambridge Scientific Abstracts, c2006 [cit. 2006-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cos.com>>.

Central and East European Online Library [online]. 2004. Frankfurt am Main : Questa.Soft, c2004 [cit. 2006-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cceol.com>>.

Chinese Military Power [online]. 2006. Cambridge (Massachusetts): Commonwealth Institute, Project on Defense Alternatives, updated 2006-02-06 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/cmp/index.html>>.

CIAO: Columbia International Affairs Online [online]. 2006. New York (New York) : Columbia University Press, last update 2006-03 [cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ciaonet.org>>.

Council of Europe Library and Archives [online]. 2004. Strasbourg : Council of Europe, c2004 [cit. 2006-03-28]. Dostupný z WWW: <http://www.coe.int/t/e/com/library_archives/>.

Current Bibliography International Relations and Area Studies : New entries to the database World Affairs Online = Literaturdienst Internationale Beziehungen und Länderkunde : Neuzugänge zur Datenbasis = Bulletin Bibliographique Relations Internationales et Etudes Régionales : Nouvelles acquisitions de la base de données [online]. 1995. Berlin : Fachinformationsverbund Internationale Beziehungen und Länderkunde, 1995- . [cit. 2006-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.fiv-iblk.de/litd.pdf>>. ISSN 1611-4248.

Česká tisková kancelář [online]. 2005. Praha : Česká tisková kancelář, c2005 [cit. 2006-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ctk.cz>>.

Česko. 2001a. Zákon č. 257 Sb. ze dne 19.června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In Sbírka zákonů. 2001, částka 98, s. 5683 – 5688. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2001/sb098-01.pdf>>.

Česko. Ministerstvo zahraničních věcí. 2001b. *Statut Ústavu mezinárodních vztahů*. Č.j.: 278.073/2001-Ú. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí, [1. března 2001].

Česko. Ministerstvo zahraničních věcí. 2005a. *Rozhodnutí MZV ČR o návrhu výzkumného záměru Ústavu mezinárodních vztahů* [online]. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí ČR, vystaveno 15. 2. 2005. [cit. 2006-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=30704&ido=8769&idj=1&amb=1>>.

Česko. Ministerstvo zahraničních věcí. 2005b. *Seznam přijatých vědeckých projektů MZV z oblasti mezinárodních vztahů na r. 2006 (na základě veřejné soutěže vypsané dne 14.10.2005)*. [online] Praha : Ministerstvo zahraničních věcí ČR, vystaveno 2005-12-19 [cit. 2006-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=36099&ido=8769&idj=1&amb=1>>.

Česko. Rada pro výzkum a vývoj. 2006. *Centrální evidence projektů výzkumu a vývoje* [online]. Praha : Úřad vlády ČR, aktualizováno 2006-01-12 [cit. 2006-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/1250/rvv/cep/cepfind.sqw?dba=CEP>>.

ČTK Infobanka [online]. 2006. Praha : Česká tisková kancelář, 2006 [cit. 2006-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://ib.ctk.cz>>.

(The) Defense Strategy Review Page [online]. 2006. Edited by Charles KNIGHT. Cambridge (Massachusetts): Commonwealth Institute, Project on Defense Alternatives, updated 2006-02-15 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/gdr/indew.html>>.

DEVADASON, F. J.; LINGAM, P. P. 1996. A Methodology for the Identification of Information Needs of Users. In *62nd IFLA General Conference, 25-31 August 1996, Beijing, China* [online]. Hague : International Federation of Library Associations and institutions, last revision 1997 [cit. 2006-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.ifla.org/IV/ifla62/62-devf.htm>>.

Development Gateway [online]. 2006. Washington (D.C.) : Development Gateway Foundation, last update 2006-02-07 [cit. 2006-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://topics.developmentgateway.org/>>.

Diplomacy Monitor [online]. 2006. Miami (Florida) : St. Thomas University School of Law, posl. aktualizace 2006-04-08 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.diplomacymonitor.com>>.

Diplomacy Monitor Project [online]. 2006. Miami (Florida) : St. Thomas University School of Law, cit. 2006-04-08. Dostupný z WWW: <<http://www.diplomacymonitor.com>>.

DRULÁK, P. 2003. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. 220 s. ISBN 80-7178-725-6.

EBSCO Publishing [online]. 2006. Ipswich (Massachusetts) : EBSCO Publishing, [akt. 2006] [cit. 2006-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.epnet.com>>.

eIFL Direct : Národní licence pro přístup do databází firmy EBSCO v projektu eIFL Direct [online]. 2004. Praha : Národní knihovna ČR, aktualizováno 2004 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <http://eifl.nkp.cz/stary_web/eifl.htm>.

EINIRAS Database Network [online]. 2006. Strasbourg : EINIRAS, Council of Europe, updated 2006-02-15 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://einiras.coe.int>>.

EINIRAS : European Information Network on International Relations and Area Studies [online]. 2003. European Information Network on International Relations and Area Studies, c2003, last update 2005 [cit. 2006-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.einiras.net>>.

EISIL : Electronic Information System of International Law [online]. 2006. Washington (D.C.) : American Society of International Law, c2006 [cit. 2006-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.eisil.org>>.

ELDIS : The gateway to development information [online]. 2006. Sussex : Institute of Development Studies, [poslední aktualizace 2006-03-31] [cit. 2006-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.eldis.org>>.

Electronic Journals Library = Elektronische Zeitschriftenbibliothek [online]. 1997. Regensburg : Regensburg Universitätsbibliothek, c1997-2006, last change 2003-11-25 [cit. 2006-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/index.phtml?bibid=AAAAA&colors=7&lang=en>>.

Encyclopaedia Britannica, Inc. 2006. *Encyclopaedia Britannica Online* [online]. Chicago (Illinois) : Encyclopaedia Britannica, Inc., c2006 [cit. 2006-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.britannica.com/eb/>>.

Fachinformationsverbund Internationale Beziehungen und Länderkunde (FIV- IBLK) [online]. 2005. Berlin : Stiftung Wissenschaft und Politik, Fachinformationsverbund Internationale Beziehungen und Länderkunde, c2005 [cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.fiv-iblk.de/>>.

Finnish Institute of International Affairs = Ulkopoliittinen instituutti [online]. 2006. Helsinki : Finnish Institute of International Affairs, updated 2006-03-15 [cit. 2006-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.upi-fiia.fi/>>.

FIRST: Facts on International Relations and Security Trends [online]. 2006. Stockholm : Stockholm International Peace Research Institute; Zürich : International Relations and Security Network, cit. 2006-03-26. Dostupný z WWW: <<http://first.sipri.org/>>.

Fundació CIDOB : Centro de investigación, docencia, Documentación y divulgación de Relaciones Internacionales y Desarrollo [online]. 2006. Barcelona : Fundació CIDOB, last update 2006-03-17 [cit. 2006-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.cidob.org>>.

Global Development Network [online]. 2006. New Delhi : Global Development Network, c1999–2006 [cit. 2006-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.gdnet.org>>.

Grokker [online]. 2006. San Francisco (Kalifornie) : Groxis, c2006 [cit. 2006-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.grokker.com>>.

Handbook of information sources and documentation at the Council of Europe : 7th draft [online]. 1996. Strasbourg : Council of Europe, Documentary Information Section, 1996 [cit. 2006-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://info.coe.int/gdoc01.htm>>.

HOLZER, J.; PŠEJA, P. 2005. Political Science in Czech Republic : Country Report 1. In *Knowledge Base : Social Sciences in Eastern Europe* [online]. Berlin : GESIS Service Agency Eastern Europe, last modified 2005-06-14 [cit. 2006-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.cee-socialscience.net/archive/politicalscience/czech/report1.html#jump115>>.

Chatham House [online]. 2006. London : The Royal Institute of International Relations, last update 2006-03-13 [cit. 2006-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.chathamhouse.org.uk>>.

IDS Info Services [online]. 2006. Sussex : Institute of Development Studies, c2006 [cit. 2006-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ids.ac.uk/ids/info/eldis.html>>.

IngentaConnect [online]. 2006. Bath (Anglie) : Ingenta, 2006 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.ingentaconnect.com/>>.

Integrating Fact Databases in the Field of International Relations and Security [online]. 2005. Stockholm : Stockholm International Peace Research institute, c2005 [cit. 2006-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.sipri.org/contents/it/first.html>>.

International Crisis Group [online]. 2006. Brussels : International Crisis Group, [posl. akt. 2006-03-20] [cit. 2006-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.crisisgroup.org>>.

International Relations and Security Network [online]. 1994. Zürich : Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, Center for Security Studies, International Relations and Security Network, c1994-2006 [cit. 2006-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.isn.ethz.ch/>>.

LEEDS, B. A. 2005. *Aliance Treaty Obligations and Provisions (ATOP) Codebook : Version 3.0* [online]. July 12, 2005 [cit. 2006-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://atop.rice.edu/download/ATOPcsht.pdf>>.

MATTHEWS, S. 2005. Attaining a Better Society. *Theoria : A Journal of Social & Political Theory*. 2005, is. 106, s. 93-118.

MenaLib : Middle East Virtual Library [online]. 2005. Halle : Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt, c2005 [cit. 2006-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.menalib.de>>.

Minorities at Risk Project [online]. 2004. College Park (Maryland) : University of Maryland, Center for International Development and Conflict Management, c2004, last updated 2005-05-31 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.cidcm.umd.edu/inscr/mar/>>.

Multilicence pro vstup do databází EBSCO [online]. 2006. Praha : Národní knihovna ČR, aktualizováno 2006-01-03 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://eifl.nkp.cz/>>.

National Bureau of Asian Research. 2006a. *AccessAsia* [online]. Seattle (Washington) : National Bureau of Asian Research, c2006 [cit. 2006-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.nbr.org>>.

National Bureau of Asian Research. 2006b. *The National Bureau of Asian Research : Informing and Strengthening Policy in the Asia-Pacific* [online]. Seattle (Washington) : National Bureau of Asian Research, c2006 [cit. 2006-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.nbr.org>>.

National Bureau of Asian Research. 2006c. *Strategic Asia : A Program of The National Bureau of Asian Research* [online]. Seattle (Washington) : National Bureau of Asian Research, c2006 [cit. 2006-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://strategicasia.nbr.org>>.

NICHOLSON, M. 2002. *International relations : A Concise Introduction*. 2nd ed. London : Palgrave, 2002. 14, 242 s. ISBN 0-333-94871-8.

Occupation Distress: costs of the new wars for the armed forces [online]. 2006. Edited by Bipasha RAY. Cambridge (Massachusetts) : Commonwealth Institute, Project on Defense Alternatives, updated 2006-04-07 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/od/index.html>>.

PARÁKOVÁ, M.; BOLDIŠ, P. 2002. Jsou zahraniční informační zdroje zpřístupňované v ČR duplicitní? *Národní knihovna*. 2002, roč. 13, č.1, s. 31-39. Dostupné také z WWW: <<http://full.nkp.cz/nkkr/pdf/0201/0201031.pdf>>.

PEARSON, F. S.; ROCHESTER, J. M. 1998. *International Relations : The Global Condition in the Twenty-First Century*. 4th ed. New York : McGraw – Hill, 1998. 21, 711 s. ISBN 0-07-049083-X.

PEREZ, A. 2003. *Political Theory Daily Review* [online]. c2003-2005, [posl. aktualizace 2006-04-07] [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.politicaltheory.info>>.

Project on Defense Alternatives [online]. 2006. Cambridge (Massachusetts) : Commonwealth Institute, last update 2006-03-02 [cit. 2006-08-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/pda/index.html>>.

ProQuest : Stránky národní akademické licence ProQuest 5000 a PCI Web [online]. 2005. Praha : Univerzita Karlova, Ústřední knihovna, aktualizováno 2005-04-15 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.proquest.cz>>.

ProQuest 5000 [online]. 2006. Ann Arbor (Michigan) : ProQuest Information & Learning, 2006 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <http://www.proquest.com/products_pq/descriptions/pq_5000.shtml>.

ProQuest 5000 International [online]. 2003a. Praha : Albertina icome Praha s.r.o., c2003-2006 [cit. 2006-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/titul.php?titul=1245>>.

ProQuest Information and Learning [online]. 2003b. Cambridge (Anglie) : ProQuest Information and Learning Company, c2003-2006 [cit.2006-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.proquest.co.uk>>.

(The) RMA Debate: a gateway to full-text online resources about the Revolution in Military Affairs, information war and assymetric warfare [online]. 2006. Cambridge (Massachusetts): Commonwealth Institute, Project on Defense Alternatives, updated 2006-03-02 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/rma/index.html>>.

ROBINSON, W. 2002. Remapping development in light of globalisation : from a territorial to a social cartography. *Third World Quarterly*. 2002, vol. 23, is. 6, s. 1047-1071.

Rozvojové středisko [online]. 2004. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, Rozvojové středisko, c2004- [cit. 2006-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.rozvojovestredisko.cz/aktualne.php>>.

Sciences Po [online]. 2001. Paris (Francie) : Fondation Nationale des Sciences Politiques/Institut d'études politiques de Paris, c2001- [cit. 2006-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.sciences-po.fr>>.

Stiftung Wissenschaft und Politik: Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit [online]. 2006. Berlin : Stiftung Wissenschaft und Politik, last change 2006-03-09 [cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.swp-berlin.org/>>.

Stockholm International Peace Research Institute [online]. 2005. Stockholm : Stockholm International Peace Research Institute, c2005 [cit. 2006-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.sipri.org>>.

SUWECO Online Service [online]. 1997. Praha : SUWECO, c1997-2005 [cit. 2006-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.suweco.cz>>.

Terrorism - Counter-terrorism - Homeland Security [online]. 2006. Editor Carl CONETTA. Cambridge (Massachusetts) : Commonwealth Institute, Project on Defense Alternatives, updated 2006-02-21 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/tct/index.html>>.

Uppsala Conflict Data Program [online]. 2005. Uppsala : Uppsala Universitet, Department of Peace and Conflict Research, updated 2005-10-24 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.pcr.uu.se/research/UCDP/>>.

Uppsala Conflict Database [online]. 2006. Uppsala: Uppsala Universitet, Department of Peace and Conflict Research, c2006 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.pcr.uu.se/database>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 1994. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1992-1993*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1994.

Ústav mezinárodních vztahů. 1995. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1994*. JANDA, J.; KRÁTKÝ, K.; VACHULOVÁ, K. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1995. 33 s.

Ústav mezinárodních vztahů. 1996. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1995*. JANDA, J.; KRÁTKÝ, K. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1996. 41 s.

Ústav mezinárodních vztahů. 1997. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1996*. JANDA, J.; KRÁTKÝ, K. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1997. 43 s.

Ústav mezinárodních vztahů. 1998. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1997*. KRÁTKÝ, K.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1998. 41 s.

Ústav mezinárodních vztahů. 1999. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1998*. KRÁTKÝ, K.; LARISCHOVÁ, K.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1999. 49 s.

Ústav mezinárodních vztahů. 2000. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 1999* [online]. LARISCHOVÁ, K.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2000 [cit. 2006-02-19]. 62 s. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyrocnizprava/zprava00.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2001. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 2000* [online]. LARISCHOVÁ, K.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2001 [cit. 2006-02-19]. 71 s. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyrocnizprava/zprava00.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2002. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 2001* [online]. DRULÁK, P.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2002 [cit. 2006-02-19]. 71 s. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyrocnizprava/zprava01.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2003. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 2002* [online]. DRULÁK, P.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2003 [cit. 2006-02-19]. 73 s. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyrocnizprava/zprava02.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2004a. *IIR - Ústav mezinárodních vztahů - Praha = Institute of International Relations - Prague* [online]. c2004- [cit. 2005-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2004b. *Návrh výzkumného záměru „Česká republika v mezinárodní politice“* [online]. Řešitel : Jiří Šedivý. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2004 [cit. 2005-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyzkumny%20zamer/VyzkumnyZamer2005-2011.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2004c. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 2003* [online]. DRULÁK, P.; ŠEDIVÝ, J. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2004 [cit. 2006-02-19]. 79 s. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyrocnizprava/zprava03.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. 2005a. *Knihovna Ústavu mezinárodních vztahů (návrh nových webových stránek knihovny)* [HTML soubor]. Vytvořila Eva Husáková. 2005 [cit. 2006-02-26].

Ústav mezinárodních vztahů. 2005b. *Zpráva o činnosti ústavu za rok 2004* [online]. DRULÁK, P.; KRATOCHVÍL, P. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2005 [cit. 2006-02-19]. 71 s. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/upload/Vyrocnizprava/zprava04.pdf>>.

Ústav mezinárodních vztahů. Knihovna a dokumentace. 2005c. *Směrnice č. 8 : Knihovní řád*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2005. 17 s.

VESETH, M. 2004. *What is International Political Economy?* [online]. Tacoma (Washington) : University of Puget Sound, The International Political Economy Program, c2004, updated 2005-08-12 [cit. 2006-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://www2.ups.edu/ipe/whatisipe.htm>>.

ViFaPol : Virtuelle Fachbibliothek Politikwissenschaft [online]. 2003. Hamburg : Staats- und Universitätsbibliothek Carl von Ossietzky, c2003-2005 [cit. 2006-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.vifapol.de>>.

WAISOVÁ, Š. 2004. Mezinárodní vztahy jako součást politické vědy. In CABADA, L.; KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004, s. 378-403. ISBN 80-86432-63-7.

WALLENSTEEN, P. *The Growing Peace Research Agenda*. Notre Dame (Indiana): The Joan B. Kroc Institute, 2001. 28 s. Kroc Institute Occasional Paper, 21.

War Report [online]. 2006. Edited by Bipasha RAY. Cambridge (Massachusetts): Commonwealth Institute, Project on Defense Alternatives, updated 2006-04-07 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.comw.org/qdr/index.html>>.

WelcomEurope [online]. 2000. Paris : WelcomEurope, c2000-2006 [cit. 2006-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.welcomeurope.com>>.

World Affairs Online : Die Datenbasis des Fachinformationsverbund Internationale Beziehungen und Länderkunde [online]. 2006. Berlin : Fachinformationsverbund Internationale Beziehungen und Länderkunde, [?] [cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.fiv-iblk.de/wao.htm>>.

ZANDL, P. 2004. Blogger není nadávka. *Lupa.cz : server o českém internetu* [online]. 2004-06-17 [cit. 2006-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/blogger-neni-nadavka/>>.

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této diplomové práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

V Praze, 19. 4. 2006

Hana Heringová

Jméno	Katedra / Pracoviště	Datum	Podpis